T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ENDERUNLU FERÎD İBRAHÎM DÎVÂNI'NIN METNİ VE İNCELEMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FERDA ÇOBANOĞLU

İSTANBUL 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ENDERUNLU FERÎD İBRAHÎM DÎVÂNI'NIN METNİ VE İNCELEMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FERDA ÇOBANOĞLU

DANIŞMAN
DR. ÜZEYİR ASLAN

İSTANBUL 2006

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Ferda Çobanoğlu'nun "19.yy. Klasik Türk Şairlerinden Enderunlu Ferid İbrahim Efendi Divanı (Metin - İnceleme)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak ~~oy~~ birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı	: Dr. Üzeyir Aslan	....
Üniversitesi	Marmara	
Üye	: Prof.Dr.Orhan Bilgin	....
Üniversitesi	Marmara	
Üye	: Prof.Dr. Nihat Öztoprak	....
Üniversitesi	Marmara	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..06.../10.../ 2006 tarih ve ..1216.... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Mücteba İLGÜREL
Müdür

TÜRKÇE ÖZET

Bu tezde 19. yüzyıl şairlerinden Ferid İbrahim'in Divanı'nı çalıştık. Şair, kaynaklara göre 19. yüzyılın ilk yarısında yaşamış ve 1842 yılında ölmüştür. Çalışmamızda divanı okuyup metni oluşturduk ve kısa bir inceleme yaptık.

Eldeki bilgilere göre, Ferid İbrahim Divanı'nın tek nüshası Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu nüsahadan hareketle hazırladığımız tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin hayatı, edebî kişiliği, eserinin biçim ve içerik özellikleri ele alınmıştır. İkinci bölümde divanın elimizdeki nüsahası tanıtılmıştır. Ayrıca metni oluştururken dikkat edilen hususlar belirtilmiştir. Üçüncü bölümde ise divanın metni yer almaktadır.

Divanda toplam 127 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerde Allah'a ve Hz.Muhammed'e duyulan sevgi, dinî öğütler, yaşanılan devirden şikayet, aşk ve güzellik konuları işlenmektedir.

Eserde tarih şiirleri önemli yer tutmaktadır. II Mahmut ve devlet adamları ile ilgili tarihlerin yanında çeşme, cami, köşk, yapım tarihleri ve oldukça fazla sayıda doğum ve ölüm tarihleri bulunmaktadır.

Şiirlerinin tamamına baktığımızda, şairin genel olarak ölçüyü ve kafiyeyi kullanmakta başarılı olduğumuzu söyleyebiliriz. Şiirlerinde kulllandığı dil de çoğunlukla sade ve anlaşılırdır; şiirlerinde atasözü ve deyimlere de yer vermiştir.

Şair yazdıkları ile hem 19. yüzyılda Klâsik Türk Edebiyatının seçkin eserler vermeye devam ettiğini gösterir, hem de yazdıklarıyla 19. yüzyılın yaşantısına ışık tutar.

Metni oluştururken ilmî eserlerde kullanılmakta olan transkripsiyon sistemini uyguladık.

ENGLİSH SUMMARY

In thesis, we have studied the poem book of Ferid İbrahim, the 19th century poet.According to the sources, the poet lived on the first half of 19th century and died on 1842. We have read his poem book, prepared a text and made a short study.

According to the information we have, the only sample of Ferid İbrahim’s poem book is located in Yapı Kredi Sermet Çifter Library. Our thesis, which is prepared by the source of that sample, is consist of three sections. On the first section, the life of the poet, literal personalitiy the style and structure dimensions of the book are studied. On the second section, the sample of the poem book we have is studied. Also the points we watched during the preparation of the text are mentioned. On the third section, the text of the original poem book is given.

There are 127 poems in total in the poem book. İn these poems the subjects and ideas of advices, the criticism of the era, love and beauty are emphaised.

History poems have an important place in this piece of art. Beside the dates about II. Mahmut and government officers, there are dates about the constructions of fountains, mosques and cottages and also lots of bitrh and death dates are present.

When we look at the poems in total, we can conclude that the poem is generally succesful in using the measure and rhyme. The language he uses in the poems is generally simple and understandable. He also gives to idioms and proverbs.

The poet shows and proves with his works that, the classical Turkish literature continues to give important products in 19th century. With his products he, illuminates and shows the life style of 19th century.

While we were building the text, we have applied the transcription system which is used in scholaryly works.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Klâsik Türk edebiyatı, Türk kültürünün ve dilinin İslâmî unsurlarla süslenip daha da güzelleşmesiyle oluşan ve asırlarca büyük bir coğrafyanın ortak birikimini yansıtan bir edebiyattır. Her edebiyat, kendi devrinin zevklerini,sanat anlayışlarını,inaçlarını, kısaca hayatın izlerini geleceğe taşır.Klâsik Türk edebiyatı da,hayattan kopuk olduğu söylense de, toplum hayatını takip etmekte ve bizlere onun akislerini yansıtmaktadır. Bu edebiyat başlangıcından bu yana her sahada pek çok sanatkâr yetiştirmiştir. Bu sanatkârlar çeşitli konularda, manzum veya mensur binlerce eser vücuda getirmişlerdir. Klâsik Türk edebiyatı sahasında yetişen şairlerin eserleri kimi zaman mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış, hacimli veya hacimsiz müstakil eserler şeklinde tezahür etmekte, kimi zaman da değişik nazım şekilleriyle yazılmış şiirleri bir divan içinde bir araya toplanmıştır. Bazı şairlerin şiirleri ise çeşitli şiir mecmuaları veya diğer eserler içinde dağınık hâlde bulunmaktadır.

Bu edebiyatın yetiştirdiği şairlerden birisi de Enderunlu Ferîd İbrahîm'dir. Enderunlu olması sebebiyle devrin yaşantısına ışık tutabilecek olması ve divanında yer alan tarihlerin oldukça yer tutuyor oluşu ve 19. yüzyılda edebiyatımızın gelişimini takip etmek amacıyla bu şairin divanı üzerinde çalışmaya karar verdik. Eski Türk edebiyatının lâyıkıyla anlaşılıp anlatılabilmesi için bu tür eserlerin de gün yüzüne çıkarılması gerektiği kanaatindeyiz.

Bugüne kadar bu saha ile ilgilenen ilim adamları ve araştırmacılar tarafından pek çok sanatkâr ve eseri hakkında, gerek metin tesisi, gerekse tetkik itibariyle çeşitli çalışmalar yapılıp edebiyat tarihimizdeki yerleri ve önemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak hayatı ve eserleri hakkında araştırma yapılması gereken daha pek çok sanatkar mevcuttur. Bunların eserlerinin de incelenip ilim âlemine kazandırılmaları gerekmektedir.

Bazı şairlerin hayatları ve eserleri hakkında tezkirelerde ve diğer kaynaklarda yer yer uzun bilgiler verilirken bazı şairlerin hayatları ve eserleri hakkında çok sınırlı bilgiler bulunmaktadır. Enderunlu Ferîd İbrahîm hakkında da yeterli bilgi mevcut

değildir. Hayatıyla ilgili daha çok işinden bahsedilmiş, şairliğine çok değinilmemiştir. Kaynaklarda da daha çok naat ve tarihlerinden örnekler tercih edilmiştir.

Ferîd İbrahîm'in, mevcut bilgilerimize göre tek eseri olan divanının tek nüshası tespit edilebilmiştir. Bu nüshadan hareketle hazırladığımız bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde Ferîd İbrahim'in hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı hakkında bilgiler ortaya konmuştur. Ardında divanın kısa bir incelemesi yapılmış,
şekil ve muhteva özellikleri ele alınmıştır. Bu incelemelerden sonra şairin Türk edebiyatındaki yeri ve önemi tespit edilerek hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı ile ilgili bilgilerden çıkarılan neticeler *Sonuç* başlığı altında verilmiştir.

İkinci Bölümde divanın elimizdeki tek nüshası tanıtılmıştır. Ardından metin hazırlanırken takip edilen yol ve uyulan hususlar belirtilmiştir.

Üçüncü Bölümde divanın metni ortaya konmuştur. Metin ortaya konulurken, tam bir mürettep divan olmadığı için, klâsik divan tertibine uygun şekilde kasideler, musammatlar ve gazeller olarak üç bölüm hâlinde düzenledik.

Eserin transkripsiyonlu metni haricindeki imlâsında Türk Dil Kurumu'nun 2000 yılında yayımladığı imlâ kılavuzuna uyulmuştur. Ancak inceleme kısmında verilen beyitlerde kelimenin bünyesinde bulunan uzun ünlüler ve özel isimlerdeki uzun ünlüler korunmuştur.

Ferîd İbrahîm Divanı üzerinde çalışmaya başladığımız andan bugüne kadar çalışmamızda çeşitli sıkıntılarla karşılaştık. Tek nüsha olduğu için karşılaştırma imkanımız olmadı. Karşılaştığım bütün güçlüklerde yardımını esirgemeyen, desteği ve hayata olumlu bakışıyla bana güç veren danışman hocam Dr. Üzeyir ASLAN'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamızda, doğruya en yakın metni elde etmeye gayret ettik.Tezimizi her ne kadar gayret ve samimiyetle ortaya koymaya çalışsak da hata ve eksiklerimizin olacağı muhakkaktır. Sürenin sınırlı olması, tezimizin istediğimiz olgunluğa ulaşmasına engel olmuştur. Bu yüzden hata ve eksiklerimizin mazur görülmesini dileriz.Bunların düzeltilmesi,doğruları görmemize yardımcı olacak ve gelecek çalışmalarımız için yardımcı olacaktır.

Ferda ÇOBANOĞLU
İstanbul 2006

KISALTMALAR

m. :miladi
h. : hicri
bl. : bölümü
bs. : baskı
c. : cilt
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
G. : gazel
Hz. : hazret(i)
hzl. : hazırlayan(lar)
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Ktp. : kütüphanesi
K. : kaside
mad. : maddesi
nr. : numara
öl. : ölümü
s. : sayfa
Yay. : yayınları
M. : musammat
vd. : ve diğerleri

1.BÖLÜM

FERİD İBRAHİM'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hayatı:

Kaynaklarda doğduğu yer ve tarihle ilgili herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız şairin 19.yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da yaşamış son dönem Osmanlı şairlerinden olduğu bilinmektedir.Kaynaklar, Divan-ı Hümayun hocalarından İsmail Efendi'nin oğlu olduğunu belirtmektedir.Kaynaklarda Üsküdar Yeni Cami Mütevellisi ve Surre Emini Ferid İbrahim Bey olarak adı geçen şairin h. 1258 / m. 1842 tarihinde Surre-i Hümayun Emaneti hizmetiyle güney Hicaz'a gönderildiğini ve Şam'a vardığında orada vefat ettiğini de kaynaklardan öğreniyoruz.[1]

Hayatı ve ailesiyle ilgili bazı bilgileri de şiirlerinden yararlanarak tespit etmeye çalıştık.Bir tarih beytinde kayınvalidesi Fatma Hanım'ın ölümüne tarih düşürmektedir.(h. 1227 / m. 1812)Bir mersiyesinde yine aynı tarihte kardeşi Arif Bey'in yedi yaşında iken vefat ettiğini yazmaktadır.Bir başka mersiyesinde ise kardeşi Ahmet'in ölümü üzerine tarih düşürür(h.1228 / m.1813) ve babasını teselli edip sağlığı için dua eder.Bir milad manzumesinde h. 1228 / m. 1813 yılında yılbaşının ikinci salı gecesi saat yedide kızı Fatımatü'z-Zehra'nın doğduğunu haber verir.Başka bir manzumede de h. 1231 / m. 1816 tarihinde Hadice Hüsna adlı kızının doğduğunu haber vermektedir.

Ferid İbrahim Divanı'nda, Mahmut Han adının otuzdan fazla kullanılışı,ayrıca onun mahlası olan Adlî'nin de şiirlerde sıkça kullanılması,şairimizin 2.Mahmut devrinde yaşadığını ve onun desteğini gördüğünü doğrulamaktadır. Onun saltanatı zamanında kendisine tevliyet ihsanında bulunulmuştur. Padişaha duyduğu minneti pek çok şiirinde dile getirmektedir.

Enderunlu Mehmed Akif Mir'ât-ı Şi'r adlı tezkiresinde 24 Enderunlu şairden bahsederken Hazine-i Hümayun'dan Ferid İbrahim'den de söz etmektedir. [2]

---

[1] Davud Fatin Efendi, Tezkire-i Hatimetü'l- Eş'ar, İstanbul 1271/1870, 329-330.s.
Kamusu'l-Alâm, Şemsettin Sami, Ankara 1323/1904, 5.c., 3405.s.
Ata Tarihi, Tayyarzade Ataullah Ahmet Ata Bey, İstanbul 1293/1876, 5.c.,321-326.s.
[2] Mir'at-ı Şi'r, Enderunlu Mehmed Akif, 1211/1796, s.30[a] ve 30[b].

Edebî Kişiliği:

Kaynaklarda Ferîd İbrahîm'in şairliğiyle ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır.Şiirlerinden örnekler verilirken de genellikle naatlarından ve tarihlerinden örneklerin seçildiğini görüyoruz.

Klâsik Türk Edebiyatı anlayışına uygun olarak şiirlerinde din ve tasavvufa yer vermiştir.Divan-ı Hümayun hocalarından birinin oğlu olduğunu ve Enderun'da yetiştiğini düşünürsek şiir,din ve tasavvuf konularında iyi bir eğitim aldığını düşünmek yanlış olmayacaktır.Şiirlerinde sure isimlerine,âyetlere,hadîslerden alıntılara yer vermesi de bunu göstermektedir.Bu tür şiirlerinde çoğunlukla dünya hayatının geçiçiliği,insanların doğru yoldan sapması,devrindeki ahlâk anlayışından şikayet,Hz.Muhammed(sav) sevgisi ve Allah(cc)sevgisi işlenmektedir.

Beni yoldan çıḳarup nefsimiñ ālı evvel

Bī-hüde eylemişim 'aşḳ ile ḳāli evvel

Göñül olmuşsa da Mecnūn mis̱āli evvel

Bilmedim bez̠m-i muḥabbetdeki ḥāli evvel

İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī

***Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi*(M.4/2)**

Peygamberimize yazdığı bir naatında devrinde ümmetin halinden duyduğu üzüntüyü dile getirir ve küçüğün büyüğe saygısı kalmadığını anlatır:

Ki sensin cān-ı 'ālem 'ālemin cānı saña 'āşıḳ

'Aceb bu ümmetiñ ḥāli ne ḥālet yā Resūlellah(G.39/4)

Kibāra yoḳ sıġarıñ ḥürmeti ḫayli zamānlardır

Ḳanı emr-i ulū'l-emre itā'at yā Resūlellah(G.39/5)

Devrin padişahı 2.Mahmut ve dönemin önemli şahsiyetlerini övgüler sunduğu bölümler de dikkat çekmektedir. Hazine-i Hümayun'da yetişen biri olarak Üsküdar Yeni Cami tevliyetiyle vazifelendirilmek onun için bir ihsandır.

Ḥażret-i Maḥmūd H̱ān 'adli şāhenşāh-ı dehr

Ẕātı h̲urşīd-i sipihr-i feyż-bah̲şā-yı cihān(M.16/2)

Sen ol nām-āver-i Maḥmūd H̱ān-ı 'Adlīsin şāhā

Sen olduñ cāmi'ü'l-h̲ayrāt ile şāyān-ı teşhīre (M.20/11)

Sadrazam Ali Paşa'ya da yanan Cihangir Camiini yeniden yaptırdığı için övgüler yağdırır ve bu mutlu hadise için tarih yazar:

Vezīr ibni vezīr ü ṣadr-ı a'ẓam kim 'Alī Pāşā

Vücūdı nādirü'l-mevcūd bir aḳrānı yoḳ ḥālā(M.23/1)

Ferīdā çıḳdı bir tārīh̲-i ra'nā h̲āmeden yazdım

Cihāngīre güzel resm eyledi cāmi' 'Alī Pāşā (M.23/8)

Şairin edebî kişiliğinde **tarih yazmanın önemli bir yeri olduğuna inanıyorum.Ferîd İbrahîm devlet adamları dışında da çevresinde yaşanan birçok olay için tarih düşürmüştür.Bu yönüyle de devre ışık tuttuğunu söylemek yerinde olacaktır.**

Bir tarih manzumesinde Sultan Mahmut'un veziri Osman Paşa'nın Arapgir'e cami yaptırmasına şöyle tarih düşürmektedir:

Vezīr-i ekremi Sulṭān Maḥmūd-ı kerem-kārıñ

Ki olmuş şöhreti 'Os̲mān Pāşā-yı kemāl-ārā(M.24/1)

Feridā cevherin tārīḫ-i ihyā eyledi ḫayrın

‘Arapgīre idüp ‘Os̱mān Pāşā cāmi‘i inşā (M.24/6)

Günümüzde onarımdan geçirilip varlığını sürdüren Üsküdar Çavuşdere’deki Ümmü Gülsüm Hanım Çeşmesi’ne şöyle tarih düşürmektedir:

Es̱er-i ḫayre Ferīd oldı bu tārīḫ-i tām

Çeşme yapdırdı eyü māder-i Ḥilmī Pāşā (M.38/4)

FERĪD İBRĀHĪM EFENDİ DĪVĀNI

1. Divan’ın Şekil Özellikleri :

1 . 1. Tertip Şekli

Klâsik edebiyatımızda bir divan oluşturulurken genellikle şiirler belirli bir düzen içinde sıralanır. Bu düzene göre bir divanda sırasıyla şu bölümler bulunur : 1.kasideler, 2.terci’-bend, terkib-bend , 3.küçük mesneviler, 4.tarih manzumeleri, 5. musammatlar, 6.şarkılar, 7.gazeller, 8.mukattaat (rubaî, kıt’a, nazım, dü-beyt, tuyuğ), 9.müfredât. Bu şekilde düzenlenen divanlara “mürettep”, bu düzene dikkat edilmeden oluşturulanlara ise “gayr-ı mürettep” divan adı verilir.

Ferîd İbrâhîm Efendi Divanı, elimizdeki nüshaya bakıldığında klasik edebiyatımızdaki anlayışa göre "gayr-ı mürettep" bir divandır. Kütüphanedeki kayda göre divanın, şairin kendi hattıyla yazıldığını dikkate alırsak bunun aksinin ortaya çıkması da söz konusu olamayacaktır. Divanın başında müseddesler ve muhammesler yer almış ardından tarihler, gazeller yazılmış ve en sonunda iki kasideyle divan tamamlanmıştır.

1 . 2. Nazım Şekilleri

Ferîd İbrâhîm, divanında klâsik Türk şiiri nazım şekillerinden kaside, müsemmen, müseddes, muhammes, tahmis ve gazeli kullanmıştır.

Kasideler : Divan'da, eserin sonunda yer alan 2 kaside vardır.Beyit sayıları 1. kasidede 65 beyit, 2. kasidede 44 beyittir.Her iki kaside de Sultan Mahmud'a övgü amacıyla yazılmış birer methiye özelliği taşımaktadır.

Müsemmen : 10 bentten oluşan Müsemmen-i Mütekerrir , Hz. Muhammed için yazılmış bir naattır.Şairin peygamber sevgisini samimiyetle dile getiren bir naat örneğidir.

Müseddes : Divan'da 8 tane Müseddes-i Mütekerrir yer almaktadır.

Muhammes :Divan'da biri 5 bent, diğeri 9 bent, öteki 10 bent olan 3 muhammes bulunmaktadır. Bunlarda da Allah aşkı ve tevekkül vurgulanmaktadır.

Tahmis: Divan'da 3 tane tahmis vardır.Birincisi Fuzuli'nin gazelini tahmis, ikincisi Sâmi Efendi'nin gazelini tahmis, üçüncüsü de Nef'î'nin bir gazelini tahmistir.

Gazeller : Divanımızda 58 gazel vardır. Bunların içinde 1 tane Gazel-i Münacaat, 5 tane Na't-ı Şerif, 1 tane de Gazel-i Müstezād yer almaktadır.

1 . 3. Vezin

Klâsik şiirimizde aruz vezni ahengi sağlayan en önemli unsurlardan biri olmuştur. Şairler de şiirlerinde bütün aruz kalıplarını kullanmaya gayret ederek sanat güçlerini ispat

etmeye çalışmışlardır. Ferîd İbrâhi̅m, divanındaki şiirlerin çoğunu Bahr-i Remel ve Bahr-i Hezec kalıplarını kullanarak yazmıştır.

Remel bahrinde toplam 71 şiir yazmıştır. Remel bahrinin en çok kullandığı kalıbı **"Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün" kalıbıdır ve bu kalıpla 44 şiir yazmıştır. Remel bahrinde ikinci tercihi " Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün" kalıbıdır.Bu kalıpla ise 27 şiir yazmıştır.**

Ferîd İbrâhîm, ikinci olarak "hezec" bahrini tercih etmiştir. Bu bahrin 4 kalıbıyla şiirler yazmıştır.Bu bahirde en çok **" Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün "**

kalıbını kullanarak 30 şiir yazmıştır.Bunun dışında hezec bahriyle 8 şiir daha olmak üzere bu bahri toplam 38 defa kullanmıştır.

Şairimiz bunların dışında Bahr-i Recez'le 4 şiir, Bahr-i Hafîf'le 2şiir, Bahr-i

Münserih ile 1 şiir , Bahr-i Mütekârib'le 1 şiir, Bahr-i Müctes'le 3 şiir, Bahr-i Muzari' ile 6 şiir ve Bahr-i Seri‘ ile 1 şiir yazmıştır.

Ferîd İbrâhîm, farklı kalıpları kullanmasına rağmen aruz vezninin kullanımında kusur sayılabilecek uygulamalar da yapmıştır.

Şairimiz "ayn" ile başlayan bir kelime ile ulama yapıyor.Bu vezin kullanımı açısından bir kusurdur.

Pertev-i çeşm-i dilim ‘aşḳ oldu āh(M.3/4)

Yine aynı şiirin içinde aynı kusura bir örnek daha buluyoruz.

Ḫān-ḳah-ı ġamda dil āzād-veş(M.3/11)

Bir sonraki Müseddes-i Mütekerrir ‘de de aynı hatayı tekrar eder.

Göñül olmuşsa da Mecnūn mis̱āli evvel (M.4/2)

Şairimiz içinde uzun ünlü bulunan ve "n" ile biten heceleri genellikle bir buçuk hece sayıyor.

Muvaffaḳ eyleye her ān ẕātıñ hüsn-i tedbīre (M.20/17)

(Cihangir Camii Tarihi Manzumesi)

Bu türdeki kusurlara ve Türkçe sözcüklere epeyce yer vermesine rağmen şairin yine de vezin kullanımında başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

1 . 4. Kafiye ve Redif:

Şiirde ahengi güçlendiren,şairin ilhamına yön veren ve şiirin hafızada kolayca yer etmesini sağlayan en önemli unsurlardan biri kafiye ve rediftir.Şairimizin de şiirlerinde redif ve kafiyeye önem verdiğini görüyoruz.Ferîd İbrahîm,şiirlerinde çoğunlukla tam ve zengin kafiyenin ardından rediflere yer vermiştir.Aşağıdaki mısralar bu hususu örneklendirmektedir.

Tehī destān-ı bāzār-ı ġamız irādımız yoḳdur

Nuḳūd-ı eşkden ġayrı naṣīb ü zādımız yoḳdur

Tecellī āşināyız āḫara isnādımız yoḳdur

Felekden iştikā-yı ḫāṭır-ı nā-şādımız yoḳdur

Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur (M.14/1)

Yine mir'at-ı dil-i şevḳıma ṣafvet geldi

Ṭūṭī-i ṭab'-ı süḫan-pervere nevbet geldi(M.60/1)

Şairimiz yukarıdaki mısralarında da görüldüğü gibi genellikle rediflerin Türkçe ek ve sözcüklerden oluşmasına dikkat etmiştir.Sözcüklerle oluşanlar yanında eklerle oluşan rediflere de yer verilmiştir.Divanındaki gazellerden seçilen aşağıdaki beyitler bunu örneklendirmektedir.

O meh-rū ebr-i zülfüñden ruḫuñ kīm āşikār eyler

Kemend-i 'aşḳına dūçār edip mihri şikār eyler (G.16/1)

Ġam yeme dūzaḫ-ı ġamdan seni ġılmān beğenir

Cennet-i rūyuñu seyr eylese Rıḍvān beğenir(G.17/1)

Belā-yı derd-i 'aşḳ ü hicriñ ey meh-rū çekenden ṣor

O kāfir ġamze-i ġam mācerāyı gel de benden ṣor(G.22/1)

O ḫūnī göz ucuyla 'āşıḳa baḳmış baḳışmışdır

Meger bezm-i raḳībe uğramış çaḳmış çaḳışmışdır(G.8/1)

Āh-ı dili hem-sūz edeyim meş'alelerle

Yetişir oyalandıḳ bu ḳadar meşġalelerle (G.48/1)

Şair, bazı şiirlerinde Arapça ve Farsça sözcükleri de redif olarak kullanmıştır.Bazı şiirlerinde ise Türkçe.Arapça ve Farsça sözcük ve ekleri birlikte redif ve kafiyenin içinde kullanmaktadır.Bu şiirlerin rediflerinin birden çok sözcükten oluştuğunu görmekteyiz. Aşağıdaki beyitler bu durumu örneklendirmektedir.

Oldu gõñlümce felek ruḫṣat-nümā-yı ‘adl ü dād

Sūy-ı ümmīde vezān olsun hevā-yı ‘adl ü dād (M.63/1

Dü-çeşmiñ şeb-çerāġ-ı bezm-i vuṣlat yā Resūlellah

Gelür verd-i ruḫuñdan būy-ı vaḥdet yā Resūlellah(G.38/1)

Ḥażret-i Maḥmūd-ı ‘Adlī Ḫān sultān-ı cihān

Sāye-i ẕātıyla ‘ālem ber-murād-ı rūzgār(M.55/1)

Sāyebān-ı sāyesi farḳ-ı cihān şemsiyyesi

‘Ömrin efzūn ide Ḥaḳ bā-imtidād-ı rūzgār(M.55/2)

Göñlüm ey mihr ü ġamıñla āh vāh eyler gezer

‘Azm-i dīdārıñla etrāfa nigāh eyler gezer (G.13/1

Rıżā-cūyum umūrum saña tevfīż eyledim yā Rab

Yeñi bir ‘arż-ı ḥāl-i köhne tebyīż eyledim yā rab

Ki cürmüm ḥadden efzūn oldı taḳrīż eyledim yā Rab

Ḫulāṣa her ne emr itdüñse ta‘rīż eyledim yā Rab

Aman ey luṭfı çoḳ perverdigārım iş saña ḳaldı (M.13/6)

Sevdiğim şūḫ-ı cihān olsun derim meşreb bu yā

Āfet-i devr-i zamān olsun derim meşreb bu yā(G.4/1)

Ey dil hevā-yı yār ne sende ne bende var
Evvelki āh ü zār ne sende ne bende var(G.19/1)

2. Dil Ve Üslûp Özellikleri

2. 1. Dil Özellikleri :

Ferîd İbrahîm,Klâsik Türk Edebiyatının son dönem şairlerinden biri olarak genelde anlaşılır bir dil kullanmaktadır.Şairin dili çok ağır olmamakla beraber,Arapça ve Farsça sıkça sözcüklerin kullanıldığı bölümler biraz daha zor anlaşılmaktadır.Bu türdeki anlatımla daha çok kasideler ve musammatlar bölümünde karşılaşmaktayız.

Tācdār-ı rub'-ı meskūn şehr-i yār-ı kāmkār
Pādişāh-ı kār-fermā-yı kerāmet rāyegān (M.16/1)

Ḥażret-i Maḥmūd Ḫān 'adli şāhenşāh-ı dehr

Ẕātı ḫurşīd-i sipihr-i feyż-baḫşā-yı cihān(M.16/2)

Olalı saṭvet-nişīn-i taḫt-ı 'ālī-baḫt sen

Ez-diyār-ārā-yı ẕātıñdır vedād-ı rūzgār (M.55/7)

Bunların dışındaki şiirlerde şairimizin oldukça anlaşılır bir dil kullandığını,konuşma diline yakın ve anlaşılır bir dil tercih ettiğini söylememiz yerinde olacaktır.

Bu ẖāk-i Sāḳız erenler maḥalli ẖoş yerdir

Biri derūn ü biri ṭaşrasın görür gözler(M.17/3)

Ey efendim pederim çekme elem oġluñ içün

Dilerim nīce zemān sen ḳalasın saġ ü esen (M:36/3)

Neden eglendi o gül-rū ne idi bitmez işi

Beni bekletme ne olsun bugün aẖşāma ḳadar(G.9/2)

Yeter luṭf eyle isrāf itme lāzım olur bir gün

Ferīde ẖās ise ancaḳ bu nāz ü serzenişcikler (G.15/5)

Baḳmadan geçti benim yüzüme āh iki gözüm

Nīce ḳan aġlamasın derd ile iki gözüm(G.31/1)

2. 2. Üslûp Özellikleri:

Ferîd İbrahîm'in din ve tasavvufla ilgili olan şiirlerinde,övgü amaçlı şiirlerinde biraz daha anlaşılması güç bir üslup kullanılırken divanın geri kalan kısmında ise sade,anlaşılır ve konuşma diline yakın bir üslup kullanılmaktadır.Deyimler ve atasözleri de şiirlerini anlaşılır ve akıcı hale getirmiştir.

Diñle taḳrīr edeyim ben daẖi küstāẖlıġım

Ḳulaḳ asmazsa da kimse bu ḳadar eş‘āra(K.2/18)

Bir kere sürçen atıñ başını kesmezler imiş

Aman ey kān-ı kerem merḥamet it bir pāre(K.2/32)

Kuş südüyle perveriş-yāb ola cism-i nāziki

Ṣāye ṣalsun üstüne dā’im ḳanād-ı rūzgār (M.55/16)

Bir ḳılı ḳırḳ yara icrā-yı ḥaḳīḳatde budur

Şāha şāyan sülūk öyle ṭarafiyyet geldi (M.60/19)

Yed-i himmetle Cedīde Boġazın aldı ele

Şıḳ boġaz itdigi dem ‘aḳlına ẖiffet geldi (M.60/46)

Cānıma āteş bıraḳtıñ kendimi bilmem hele

Dil midir āyā ciger-gāhım mıdır ḥālā yanar(G.18/4

3. Muhteva Özellikleri*:*

Elbette Klâsik Türk Şiirini besleyen kaynaklardan birisi İslâm dinidir.Müslüman toplumların yaşantıları,kültürleri,inançları ve gelenekleri bu edebiyatı derinden etkilemiştir.
Ferîd İbrahîm de bu edebiyatın bir temsilcisi olarak elbette Allâh(cc)sevgisi,Peygamber sevgisi konularını işlemiş, sûre isimlerini şiirlerinde kullanmıştır.Fakat bunun bir geleneği devam ettirmekten başka bir anlamı yok gibi gözükmektedir.Kendisi de dünya işleriyle uğraşırken ahireti unuttuğunu dile getiriyor.

Ḫāb-ı rāḥat mı gelir dīde-i ḫūn-ālūda

Dest-i fikrimde girībān-ı dilim fersūde

İrtiḳābāt-ı ma'asīden olup āsūde

Olmadım ḳayd 'ubūdiyyet ile ma'būda

Yine müncer ola ḥālim bu televvünde benim

Dil peşīmān gene tövbeye varmaz dehenim(M.2/2)

Beni yoldan çıḳarup nefsimiñ ālı evvel

Bī-hüde eylemişim 'aşḳ ile ḳāli evvel

Göñül olmuşsa da Mecnūn mis̱āli evvel

Bilmedim bez̠m-i muḥabbetdeki ḥāli evvel

İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī

Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi(M.4/2)

Heb hevā-yı ārzū-yı māsivā beyhūdedir

Bu riyā-yı zāhid-i ṣūret-nümā beyhūdedir

Devlet-i ṣadr-ı cihāna iltica beyhūdedir

Māl ü evlād ü 'ıyāle i'tinā beyhūdedir

Heb umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-gerü(M.15/3)

Şairin en önemli yönlerinden biri devrinde olanlarla ilgili yazdığı tarih manzumeleridir.Özellikle 2.Mahmut ve onun devlet adamlarının yaptıklarına tarih düşürür ve onlardan ihsanda bulunmalarını bekler.Tarihleri arasında cami yapım veya onarım tarihleri,doğum ve ölüm tarihleri epeyce yer tutar.Tarihlerinden döneminde yangınların pek çok binayı tahrip ettiğini,1810'lu yıllarda İstanbul'da veba hastalığından çok kişinin vefat ettiğini öğreniyoruz.Aşağıdaki beyitler bunlara örnektir.

XVII

Çuḳurcum'adan itmek-ile ẓuhūr āteş-i iḥrāḳ

Yaḳup eṭrāfı sūzān eyleyüp geldi Cihāngīre (M:20/13)

Ferīd-i bende-i dergeh düşürdi böyle bir tārīḫ

Bu vālā cāmi'i Maḥmūd Ḫān yapdı Cihāngīre(M:20/27)

Min-Nebî sırrı ẓuhūr idüp bu tarīḫe Ferīd

Mescid-i Dāvūd Pāşā buldı termīm ile zīb (M.21/6)

Zaḫm-ı ṭā'ūn-ı vebādan 'āḳıbet

Emr-i Ḥaḳḳa eyledi teslīm-i cān(M:29/2)

Zaḫm-ı ṭā'ūn ile met'ūne olup āḫır-ı kār

Eyledi cisr-i fenādan reh-i 'uḳbāya güẕer (M.31/3)

Hemān 'īd-i fiṭrıñ ikinci güni

Vebādan göçüp 'adni ḳıldı penāh(M.32/2)

Vebā ser-pençesine olmayup tāb-āver ol nāzik ten

Girüp laḥd-i zemīne çeşm-i 'ālem eşk-rīz oldı(M.34/3)

Ferid İbrahim Divanı'nda Allah, Rab, Hz.Muhammed, Mahmut Han, Hz.Osman, Aristo, Felatun, Hz.Yakup, Serberber Ali Ağa, Fuzuli, Hz.Süleyman, Vidin Valisi Derviş Mustafa Paşa, Sadrazam Ali Paşa, Sultan Mahmut'un veziri Osman Paşa, Ḫātem-i

Ṭāyy, Hızır, İlyas, Hüsrev, Cem,Yezid, Hz.Hamza, Leyla ile Mecnun, Mani, Behzad, Esrar,Vasıf Bey, Sami Efendi, Bilal-i Habeşi gibi özel isimler yer almaktadır. Divandaki tarihlerde bunların dışında pek çok kişinin daha adı geçmektedir.

Divanda yer alan Sakız, Medine, Mekke, Üsküdar, Çamlıca, Cihangir, Çukurcuma, Vidin, Arapgir, İstanbul, Cedide Boğazı, Yesrib, Batha, Kahire, Taybe, Bolu ve Edirne ise coğrafî unsurlardır.

Ferîd İbrahîm divanında birer gazellerine tahmis yazdığı Fuzûlî,Nef'î ve Sami Efendi'nin adlarına şair olarak yer vermektedir.

Şairimiz en çok tanınan Enderunlu şair olan Vasıf'ın da adını divanında zikreder. İki şair de Sultan 2.Mahmut'tan sevgi ve övgüyle bahsetmektedir. Annesinin Çamlıca'da 2. Mahmut için yaptırtığı köşk için, cirit oyunları için yazılan şiirler ve şehzadelerin doğumu için yazılan şiirler iki şairin divanında da yer almaktadır.

Şairimiz münacat, naat dışındaki gazellerinde aşkı, sevgilinin güzelliğini ve vefasızlığını, aşkın çilesini,bezmde yaşananları dile getirir.

Sāḳi yā bezm-i ṣafādan ayağıñ dūr etme

Ṣun bize başın için bir iki sahbā-yı feraḥ(G.7/3)

O ḫūnī göz ucuyla **'āşıḳa baḳmış baḳışmışdır**

Meger bezm-i raḳībe uğramış çaḳmış çaḳışmışdır(G.8/1)

Gerçi geçmiş güzelim vaḳt-i civānı ammā

Kim görürse seni bu ḥüsn ile elān beğenir (G.17/3)

Bugün neylersen eyle bul tārīḳin da‘vete yārı

İdüp tertīb bezm-i ülfeti aẖşāma ṣūret ver (G.21/4)

N’ola mātem-şi‘ār olsam başımda ḳara sevdā var

Baña dīvānelik şöhret virir bir addır sensiz(G.25/3)

Çoḳ zamāndır ararım göñlümü bilmem n’ittim

Beni aldatma güzel başıñ içün sende ise(G.47/2)

Bir söyünmez āteşe düşdi dil-i rüsvā yanar

Görse ḥüsnün āh idüp Mecnūn değil Leylā yanar(G.18/1)

Sonuç:

Ferîd İbrahîm,19.yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir şairdir. Kaynaklarda hayatı ve eserleriyle ilgili çok fazla bilgi yoktur. Şiirlerinden kaynaklarda verilen örnekler daha çok naat ve tarihlerinden seçilmiştir.

Ferîd İbrahîm’in ölüm tarihi, kaynaklara göre 1842 yılıdır. Kaynaklar,Surre Emini vazifesiyle Hicaz’a gönderildiği 1842 yılında Şam’a vardığında orada vefat ettğini belirtmektedir.

Şair, divanında kaside, müsemmen, müseddes, muhammes, tahmis ve gazel nazım biçimlerini kullanmıştır. Divanda toplam 127 şiir yer almaktadır.

Ferîd İbrahîm Dîvânı, klâsik divan tertibine uyulmadan oluşturulmuş gayr-i mürettep bir divandır.

Şiirlerinin tamamı dikkate alındığında genel olarak vezni ve kafiyeyi kullanışının başarılı olduğu söylenebilir.

Divanın muhtevasına baktığımızda,münacat ve na'ların dışında devrin ahlak anlayışından şikayet,dünya alakalarından kopamama gibi dinî ve ahlâkî konular işlenmiştir.

Divanda tarihler önemli yer tutmaktadır. Tarihlerde çeşme, cami, kasr yapım ve tamir taihleri yanında oldukça fazla sayıda mersiye ve milad tarihi de bulunmaktadır.

Şairin kullandığı dili incelediğimizde ,dinle ilgili şiirlerde biraz daha fazla Arapça ve Farsça sözcüğe yer verildiğini, bunun dışındakilerde ise sade ve akıcı bir dil kullandığını söylemek yerinde olacaktır. Hatta atasözü ve deyimlere de sıkça yer verilmiştir.

Divanda münacat ve naatlar dışında medhiyeler de yer almaktadır.Şiirlerinde 2.Mahmut'u, sadrazamını, vezirlerini, devrin diğer önemli şahsiyetlerini övmektedir. Çoğunlukla minnettarlığını dile getirip onlardan ihsanda bulunmalarını bekler.

Gazel biçimindeki şiirlerinde de Allah(cc)sevgisi ve Peygamber sevgisi dışında aşk konusunu işlemiştir.

Eserin tamamına baktığımızda,vezni kullanmada ve kafiyelerde gördüğümüz.küçük kusurlar haricinde şairin başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

2.BÖLÜM

METİN TESPİTİYLE İLGİLİ HUSUSLAR VE DİVAN NÜSHASININ TANITIMI

a. Metnin Kurulmasında Takip Edilen Metodlar:

Elimizdeki yazma metin tek nüshadır. Gayr-i mürettep bir divan olduğu için biz metni klasik divan tertip tarzına göre düzenledik. Divanı kasideler, musammatlar ve gazeller olarak üç bölüm halinde tertip ettik. Gazelleri de kendi içinde Arap abecesine göre sıraladık.

A. Türkçe bazı ekler ve kelimelerin imlâsı:

Ferîd ibrahîm Divanı 19. yüzyılda kaleme alınmış bir eserdir.Eserdeki sözcük ve eklerin yazımında bir 19.yüzyıl metni olduğu için mümkün olduğu kadarıyla günümüze yakın biçimleri kullanmayı tercih ettik.

İsim Çekim Ekleri:

***a. Akkuzatif (yükleme) hâli*: İsmi cümlenin nesnesi hâline getiren ve yükleme fonksiyonu taşıyan bu ek, düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre ve sessiz harfle biten kelimelere sadece –ı, -i; sesli harfle bitenlere ise –yı, -yi getirilmek suretiyle yazılmıştır.Beni (K. 2/409), ālāyişi (M. 7/4), Ristoyu (M. 54/15), āyīneyi (G. 17/2).**

***b. Lokatif (bulunma) ve ablatif (uzaklaşma) ekleri*: Bu eklerin imlâsında sadece d'li şekilleri ile karşılaşıldığı için –da, -de, -dan, -den şeklinde okunmuştur. Naẓardan (K. 2/41), vaḥdetden (M. 13/4), müddetden (M.16/7), leṭāfetde (M. 17/2), 'āşıḳda (G. 27/6).**

c. Genitif ekleri: **Bu ek, ünlü uyumuna uyularak düz veya yuvarlak vokalle –uñ, -üñ, -nuñ, -nüñ ,ıñ,iñ,nıñ,niñ şeklinde yazılmıştır. 'Ömrüñ (M. 6/2), 'adliñdir (M. 16/22), ḥaḳḳ-ı devletiñde (M. 17/24), sıġarıñ (G. 39/5).**

ç. İyelik ekleri: **Bu ekleri de günümüz imlasına uyarak yerine göre düz veya yuvarlak okuduk.2.Tekil kişi ekinde –ñ kullanılmıştır. Gözüme(G.9/6) ,cismim(G.10/3), dīdārıñ(G.13/1), ḳatresi(G.14/2), pervānesi(G.18/5), şekvemiz(G.36/1).**

***d. Soru eki*: Bu ekin vokali yazmada daima –ı, -i şeklinde düz-dar olarak yazılmıştır. Biz de metni oluştururken aynı şekilde okuduk. Etmiş mi (K. 1/39), çerāġıñ mı (K. 2/42), eyleye mi (M. 2/3), olur mı (M. 10/7), Dil midir āyā ciger-gāhım mıdır (G. 18/4)**

f. Bildirme eki: **Bildirme ekinin daima yumuşak ünsüzle ve ünlü uyumuna uyarak yazdık. Yoḳdur (K. 2/35),ḫayāliñdir (M. 5/4),başıdır (M. 17/6), elmāsdır (M. 63/21).**

Yapım ekleri:

Metinde geçen yapım eklerinin yardımcı vokalleri düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre yazıldı. Şaşırup (K. /25),öldürdüm (M. 4/5), yaḳışmışdır (G.8/4).

Fiil zaman ekleri

a. Geniş zaman: Geniş zaman eki olan –r'nin almış olduğu yardımcı vokal, dar olarak ır, -ir ,-ur,-ür ve düz-geniş olarak –ar,-er şeklinde yazılmıştır. Olur (M. 19/11), güler geçer (G. 7/1), eyler gezer (G. 13/1), begenir (G. 17/1).

b. Geçmiş zaman: Geçmiş zamanın rivayeti ünlü uyumuna uygun olarak –mış,-miş,-muş,-müş şeklinde okunmuştur. Görmüş (M. 55/3), olmuş (M. 61/12), geçmiş (G. 17/3).

Partisip Ekleri:-dık, -dik, -duk, -dük ekinin her şekli kullanılmıştır. Gördügi (G. 7/1), yetmedik (G. 18/3), çekdigim (G. 33/3), yandıḳda (M. 22/4).

Gerindium Ekleri: Bu ek –up, üp yuvarlak vokalli ve p'li yazılmıştır. Çeküp (M. 31/4), olmayup (M. 34/3), kesilüp (M. 54/26), ṭutuşup (G. 23/2).

Emir ekleri hep yuvarlak vokalle –sun,-sün şeklinde yazılmıştır. Ḳursun (G. 23/4), gelsün (G. 39/11), itmesün mi (M. 8/4), aġlasun (M. 13/1) bulmasun (M: 18/28).

Kelimeler:

Nüshadaki imlâlarına sadık kalarak dönem özelliğini aksettiren bazı kelimeler aşağıda örnekleri verildiği şekilde yazılmıştır:

İçin: içün (M. 38/2), vermek: virdi (M. 45/2) , yel: yil (G. 39/8), beri: berü (G. 54/2), geri: girüye (M. 20/14), demek: disem (M. 51/4), yer: yirde (M. 52/24), gece: gice (G. 53/7), etmek: itdim (K. 1/9), ermek: irdi (M. 9/5).

Kelimeler okunurken ğ'li biçimler tercih edilmeyerek g ve ġ sesleri kullanılmıştır. Degil (M. 5/4), yoġ (M. 11/4), bildigim (M. 16/12), felegiñ (G. 5/2).

Arapça ve Farsça bazı terkip, ek ve kelimelerin imlâsı

a. Arapça terkipler şu şekilde yazılmıştır:*Mine'l-'aşḳi* (M. 3/1), şeyḫü'l-Ḥarem (M. 16/16), imāmü'l-müslimīn (M. 19/10), müşārun bi'l-benān (M. 62/3).

b. Farsça isim ve hâl köküyle yapılan birleşik kelimeler tireli yazılmıştır. Suḫan-dān (K. 1/6), ser-nigūn (M. 7/5), nā-çār (M. 8/4), çāre –sāzımsın (M. 13/8).

Eklerin imlâsı

Aynı iki kelimenin arasına bir edat getirildiğinde tire ile ayrılmıştır. Nev-be-nev (M. 18/20), ser-te-ser (M. 52/1).

Kelimelerin imlâsı

a. Arapça ve Farsça kelimeler orijinal okunuşları ile yazılmıştır. ‘Arż-ḥāl (K. 2/24),serḫoşuyum(M.1/7),ve’l-ḥāṣıl(M.4/6),fa’ide(M.6/4).

b. Hakk, zann, hatt gibi sonu ikiz konsonant ile biten kelimelerin sonundaki bu harfler, beyit içerisinde vezne göre çift veya tek yazılmıştır. Ḥaḳḳa (M. 60/13), Ḥaḳdan (M. 60/14), ḫaṭṭıñ (G. 46/4), ḫaṭ (G. 46/4).

B. Teknik Özellikler

1. Elimizde tek nüsha bulunduğu için metni oluştururken karşılaştırma imkânımız olmadı. Divanı klâsik divan tertip tarzına göre kasîdeler,musammatlar ve gazeller olmak üzere üç bölüm hâlinde düzenledik. Gazelleri de Arap abecesine göre sıraladık.

2. Her manzumenin divan içindeki yeri bölüme göre numara sırası ile verilerek belirtilmiş ve sıra numarasının hemen altına da vezni yazılmıştır.

3. Her manzumenin yazmadaki yeri sıra numarasının üstündeki dipnot numarasıyla dipnotta belirtilmiştir.

4. Metinde az da olsa karşılaşılan vezin bozuklukları, anlam da dikkate alınarak giderilmeye çalışılmıştır. Bu hususta eklenen ses, hece ve kelimeler köşeli parantez [ ] içinde, metinden çıkarılan ses, hece ve kelimeler ise dipnotta gösterilmiştir.

5. Metnin kuruluşunda basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılmakta olan transkripsiyon sistemi uygulanmıştır.

a. Nüsha Tavsifi

Divan, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi "yazma eserler" bölümünde " Yazma 580 " olarak kayıtlıdır. Tasnif no " T 811 " , demirbaş no "15832 " dir.

Müellifi Ferîd İbrahîm olarak kaydedilmiştir. Dili Türkçe olan divanın cildi yoktur. Ebru kağıt kapak kullanılmıştır. Toplam 46 varaktır. 242 x 182 (226x130) mm ebadındadır. Aharlı kağıt üzerine yazılmıştır. Muhtelif olarak 3 veya 4 sütun halinde, 22 ve 25 arası satırla tālik hatla yazılmıştır.

Başı: Āh kim āteş-i 'işyāna düşürdüm bedenim

Çāk çāk itsem olur derdiñ ile pīrehenim

Sonu: Ḫān-ı Maḥmūd ile mesrūr-ı fu'ād eyleye Ḥaḳ

Nā'il-i yümn-i rıżā-yı şehe olup hemvāre

Kütüphanedeki kayda ve eserin kapağındaki ifadeye göre; divan, şairin kendi hattıyla yazılmıştır. İkinci varak, 3[a] boş; 18 ve 19. varaklar boş; 21[a] nın yarısı boş; 25[b] boş; 26-29. varaklar boş; 30[a] boş; 31[b]'de sadece bir sütun yazılmıştır.Gerisi 32.varaktan son varağa kadar boş bırakılmıştır.Divanda toplam 127 manzume yer almaktadır.

Çevriyazı İşaretleri

ا	A, a, E, e
ب	B, b
پ	P, p

ت	T, t
ث	S̱, s̱
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	H̱, ẖ
د	D, d
ذ	Ẕ, ẕ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	K, k, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v
ه	H, h, a, e
ى	Ī, ī, Y, y
ء	ʾ
آ	Ā, ā
او	Ū, ū

3. BÖLÜM

FERĪD İBRĀHĪM EFENDİ DĪVĀNININ METNİ

KAṢĪDELER

1.[1]

Ḳaṣīde Berāy-ı Āmeden-i İḥsān-ı Hümāyūn Be-Cezīre-i Sāḳız
Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 Ṭabʻa bir keyf-i ṣafā-āver-i devrān geldi
Şevḳ-i nāmıyla ḥarīm-i dile mihmān geldi

2 Ġam ġubārın ḥarem-i sīneden iḫrāc itdim
Nūş-ı ṣahbā-yı ṣafā eyleyecek an geldi

3 Reh-i ḥayretde telāş üzre gezerken nice dem
O sebeple baña bir ḥāl-i perīşān geldi

4 Öyle bir ḥāl-i perīşān ki anı taḳrīre
Kilk-i dest-i emelim çāk-i girībān geldi

5 Nāgehān küşe-i endīşede gūş-ı cāna
Semt-i dilden bu ḫiṭāb öyle nümāyān geldi

6 Ne bu efkār ile endīşe-i devr ardurañ
Ele al levḥ ü ḳalem resm-i suḫan-dān geldi

7 Būs-gāh-ı dehen-i ehl-i niyāz u āmāl
Ḫāk-i pāy-i şeref-efzā-yı cihān-bān geldi

8 Nice biñ gürsinegān-ı emel olmuş dil-sīr
Ḥālin ʻarż eyle ki şimdi dem-i çespân geldi

9 ʻArż-ı ḥāl itdim o şevḳiyle ḥużūr-ı şāha
Naẓar-ı merḥamet u şefḳate şāyān geldi

10 Ben de bildim ki felek vefḳ-ı murād üzre düşer
Dil-i pes-mānde-i ʻusr-āvere yüsrān geldi

---

[1] **K_1: 30[b] Y**

11 Verdim esb-i dil-i çālāke hemān bir dizgin
Didim ʻarż-ı hünere ruḫṣat u meydān geldi

12 Ele aldım o zamān ḫāme-i midḥat-ḫˇānı
Vaṣfı ol şāh-ı cihānıñ dile şāyān geldi

13 Öyle bir şeh ki felek-i süfre-i ḫˇān-ı luṭfı
Mihr ü meh aña bir altūn nemek-dān geldi

14 Baḥr-ı elṭāf u himem menbaʻ-ı iḥsān u kerem
Ḫān-ı Maḥmūd-ı şiyem dehre o sulṭān geldi

15 Zīver-i taḫt-ı kerem ḫādim-i iḳlīm-i Ḥarem
Ṣāḥib-i seyf ü ḳalem şānına ʻünvān geldi

16 Nāmıdır sikke-zen-i ḫātem-i engüşt-i seḫā
Ẕātı vefḳ-ı selefe mühr-i Süleymān geldi

17 Ḳadri ser-levḥa-i merġūbe-i ṣadr-ı şevket
Şānı hem-maṭlaʻ-ı manẓūme-i ḫāḳān geldi

18 Baḫşiş-i feyż-i Ḫudādadır istiʻdādı
Fikri gencīnesi reşk-āver-i pīşān geldi

19 Olsa zānū-zede-i ders-i ḫayāli Risto
Hemçü cüz-ḫˇān-ı elif ṭıfl-ı debistân geldi

20 Nola olursa Felāṭūn-ı sebḳ-āmūzı
Râyı revnaḳ-dih-i bāzār-ı müdīrān geldi

21 Ser-be-zânû-yı ḥicāb olsa sezā şeyḫ u dede
Ḳalemi şīve-fezā-yı ḫaṭ-ı ʻOs̱mān geldi

22 Olamaz ḳıṭʻada yaʻḳūt hele hem-sengi .....
Her gören kilk-i güher-rīzini ḥayrān geldi

23 Nedir ol ḫaṭ-ı belāġat-ı nemeṭ şāhāna
Şöhreti velvele-ārā-yı debīrān geldi

24 Ḫᵛāce-i meşḳ-ı cihān şānına dense şāyān
Dāver-i kişver-i şān ḫusrev-i devrān geldi

25 Dil-i derrāki o rütbe hüner-ārā o şehiñ
Dinse şāyāndır eslāfına rüchān geldi

26 Nice sencīde eder çeşm-i terāzū-yı ḫayāl
Kef-i iḥsānı yem-i cūduna mīzān geldi

27 Didi el arkası yerde bütün erbāb-ı ḫıred
Böyle bir kān-ı me'ārif şeh-i devrān geldi

28 Gelmedi ne ṣadef [ü ne] o dür-i dāne gibi
Nice rūşen güher-i vaṣṣāf-ı żamīrān geldi

29 Vaṣf-ı şānında süḫan-gūyi-i māşā'a'llāh
Zīver-i elsine-i nādire-sencān geldi

30 Öyle şāyeste-i zībāyiş-i āġūş-ı kerem
Nesl-i 'Oṣmāniye bir şāh-ı felek-şān geldi

31 Nice vaṣf eylemeyim ol şeh-i 'ālī-cāhı
Kīse-i faḫrımı leb-rīz eder iḥsān geldi

32 Ḫıyre-i dīdemi āb-rīz edip rūşen-ter
Çeşm-i cāna bu kerem ḳuḥl-ı safāyān geldi

33 İşte bâ-emr-i hümāyūnger-i müstaḳardan
Ḥālime raḥm edip elṭāf-ı firāvān geldi

34 Kīmyā-yı keremiñ eyledi altūn işimi
Mevsim-i 'īde yaḳīn naḳd-i hünerān geldi

35 Her gecem ḳadr ü günüm 'īde mübeddel oldı
Naẓar-ı luṭfuñ ile s̱ervet ü sāmān geldi

36 Saḳıza düşdi o dem velvele-i iḥsānıñ
Ed'iye-ḫᵛānıñ olup pīr ü civānān geldi

37 **Nigeh-i merḥametiñ verdi ḥayāt-ı tāze**
Çehre-i zerd-i ġam-āverdemize ḳan geldi

38 **İki bī̇çāre ḳuluñ eyledi iḥyā luṭfuñ**
Çeşm-i Ya'ḳūp-güşā müjde-i Ken'ān geldi

39 **Bir şeh itmiş mi bu iḥsānı 'aceb bir ḳulına**
Çoḳ düşündüm bilemem ḫāṭıra nisyān geldi

40 **İşte tārīḫ-i selef işte esānīd-i ḫalef**
Bir bilir var mı nice def'a nüvīsān geldi

41 **Ey şehen-şāh-ı bülend aḫter-i evc-i şevket**
Āsmān-ı dergehine bir zede-dāmān geldi

42 **Dergehiñ melce'-i erbāb-ı niyāz ü ḥācāt**
Naẓar-ı ma'deletiñ dehre nigeh-bān geldi

43 **Ḫayr-ḫ̌āhān-ı deriñdir ḳuranā bendeleriñ**
Cümlesi ḫıdmetine cān siperān geldi

44 **Hele şevketli mehābetli veliyyü'n-ni'ām**
Bendegān içre ḳuluñ fā'iḳ-i aḳrān geldi

45 **Bendeyim ben daḫi faḫr eyler isem çoḳ mı baña**
Beynü'l-aḳrān nigeh-i luṭfuñ ile şān geldi

46 **Nice mümkin ideyim ḥaḳḳ-ı edā-yı şükrüñ**
'Aczim ey şāh-ı kerem-pīşe nümāyān geldi

47 **'Afv ḳıl pādşehim şevḳ-i ḥużūrunla yine**
Kilk-i i'cāz-ı hüner-pervere cevlān geldi

48 **Ḫāk-i pāyıñdan ider kilk-i niyāz istimdād**
Naḳd-i genc-i suḫanıñ pāyına rīzān geldi

49 **İde hem-sâz-ı hevā pey-revi dem-sāz-ı ṣafā**
Dil-i ḫ̌ānende-edā naġme-serāyān geldi

50 Gece rü'yādadır āġūşın iderdim ḫulyā
Gördim ol māh-veşi bezme ġazel-ḫ˘ān geldi

51 Ṣarılar giymiş amān bir meh-i tābān geldi
Ṣaḥn-ı sīnemde ḫayāli o bütüñ yan geldi

52 Dil-i pervāne-i tāb-āvere sūziş bıraḳup
Nīm-şeb gördüm o meh elde şem'dān geldi

53 Çekip āġūş-ı ṣafāya o ṣaçı Leylāyı
Dil-i Mecnūn-reviş-i silsile cünbān geldi

54 'Aşḳı göñlümde ḳarār eyleyeli o şuḫuñ
Pertev-i dāġ-ı dilim şem'-i şebistān geldi

55 Beni talṭīf idüp itdi aġyār-ı fedā
'Ömri var olsun o meh-rū baña pinhān geldi

56 Biliriz menḳıbe-i derd-i dil ü yārı Ferīd
Sür yüzüñ ḫāk-i du'āya söze pāyān geldi

57 Dāverā dād-verā bende-nevāzā şāhā
Dest-i luṭf-ı keremiñ reşk-i kerīmān geldi

58 Hele ḥaddim degil Allāh bilir evṣāfıñ
Şānına ism ü 'alem sāye-i Yezdān geldi

59 Şā'irān suḫan ara[r] bulamaz ḥaḳḳ-ı edā
Ṣanma vaṣfıñ şehā ḳābil-i imkān geldi

60 Bende şā'irlige yoḳ gerçi liyāḳat ammā
Dehen-i ḫ˘āhişime bu suḫan āsān geldi

61 Nice şeh-zāde ile Ḥaḳ seni mesrūr etsin
Bu du'ā cümleden evvel dile ol an geldi

62 İntiḳām almaġ-içün düşmen-i bed-ḫ˘āhıñdan
Āsmāndan daḫi imdāda sürūşān geldi

63 Ola şāyān-ı icābet umarım luṭfuñdan
Dest-i dil ḫalḳa-zen-i dergeh-i Sübḥān geldi

64 O şehiñ ʻömri uzun şevḳı füzūn ḫaṣmı zebūn
Ola yā Rab bu duʻā derd-i dil ü cān geldi

65 Öyle ümmīd iderim sāye-i ʻadliñde dinir
Müjde ṣad müjde ki ıṭlāḳına fermān geldi

2.[2]

Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ser-berber-i Ḥażret-i Şehriyārī
Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün
. . - -   . . - -   . . - -   . . -

1 Naẓar-ı çeşm-i felek degdi dil-i ġam-ḫᵛāra
Bilemem neyledim ol çarḫ-i denī-eṭvāra

2 Bir zamān eyledi pāmāl cefā vü cevri
Kimse derd-i dilime eyleyemezdi çāre

3 Zevraḳ-ı nefy ile girdāba ṣalıp âḫır-ı kār
Başladım ḥayret ile orsa poca reftāra

4 Ol ḳadar yāreledi tīr-i ġamı sīnemi kim
Çekdigim yāreden Allāh bilir hemvāre

5 Ben yanıp yaḳılıp aḥvālimi endīşe idüp
Tesliyet-sāz olamazdım dil-i miḥnet-kāra

6 Bu keş-â-keşde iken ehl-i mürüvvet bir zāt
Ki odur maẓhar umūrunda müdām aḫyāre

7 Yaʻni ser-berber-i ḫāḳān-ı cihān Maḥmūd Ḫān
ʻAli Aġa-yı kerem-ṭabʻ u ʻināyet-kāra

8 Olıcaḳ rehber-i tevfīk ile ilhām-ı Ḫudā
Beni taḫlīṣ idüp ıṭlāḳıma buldı çāre

---

[2] **K_2: 31[a] Y**

9 Geldim İstanbula bir hafta mürūrunda hemān
Eyledi māhīye ta'yīn bu miḫnet-kāra

10 Bir iki māh geçüp tevliyet iḥsān itdi
Ol şeh-i kişver-i şān eyledi ḥaḳḳā çāre

11 Bende-i ḫāṣ-ı çerāġ-ı şeh-i devrān oldum
Baña farż oldı du'ā ḥaṣrı dem-i esḥāre

12 Öyle bir şeh ki naẓīrin bulamam dünyāda
Gelmemiş miṡli daḫi ḫāṭıra-i efkāra

13 Bende-i cümle kerem-dîde vü nādīdelerin
Luṭf u iḥsān u mürüvvetle eder neẓẓāre

14 Sāyebān-ı naẓar-ı raḥm-ı hümāyūnuñda
Emn ü āsāyiş ile geldi feraḥ aḳṭāra

15 Sebep oldı bu 'ināyāt kerem-i āyāta
Ḥaḳ mu'īn ola dü-'ālemde o ḫayr-āṡāra

16 Nedimā böyle gerek ḳurb-ı şehe şāyeste
Sāye-i şehde muvaffaḳ olasın her kāra

17 Bu 'ināyāta sebep sensin efendim ancaḳ
İnfi'āl eyleme sen 'abd-ı ḫaṭā eṭvāra

18 Diñle taḳrīr edeyim ben daḫi küstāḫlığım
Ḳulaḳ asmazsa da kimse bu ḳadar eş'āra

19 Pāy-ı rencīde geliş ġûş-ı ḫırāşım olıcaḳ
Serden aḳlım gideyazdı felek-i devvāra

20 Bī-vefālıḳla müsemmā idüp itme rüsvā
Bir zemīn bulamadım neyleyim istifsāra

21 Mīr ʻİzzet gibi bir vāsıṭa-i ẖar-menişiñ
Uġrı ādem dimesi[3] yaḳdı beni bu nāra

22 Sebeb-i ʻillet-i teʼẖīr olup bir ġammâz
Dem-i taḳdīm-i mürūr eyledi istiẖżāra

23 Lebk-i dīdem ki duʻāsında fütūrum yoḳdur
Cürʼet it ʻarż-ı ʻubūdiyyetimi iẓhāra

24 H̱āk-i pāy-ı şeref-efzāsına yüzler sürerim
ʻArż-ḥāl-i lāzimeden gerçi o himmet-kāra

25 Sebeb-i bezm-i veliyyüʼn-niʻamīden şaşırup
Bulmamış bir diyecek şerm idüp ol bīmāra

26 ʻAfv ḳıl her ne ḳadar cürm ü ḳuṣūr itdim ise
Eyleme tā şeb-i hicrānım gibi rūzum ḳara

27 Ṣafḥa-i defter-i çākerde muḳayyed eyle
İnfiʻāl itme iñen ʻabd-ı ṣad-iftiḳāra

28 Yine mesrūrum idersen de baña luṭf-ı ʻitāb
Maẓhar-ı luṭf-ı naẓar nāʼil olur āzāra

29 Sen ḍururken kime ben eyleyim ʻarż-ı ḥācāt
Sensin ancaḳ sebep iḥyā-yı vücūd-ı zāra

30 Bir acır mı bulunur baña efendim gibi āh
Bende-i ẖāṣ-ı deriñ kime varıp yalvara

31 Bendedir cümle ẖaṭā sende ʻaṭā saçılsun
Cürmüm ʻafv eyle baġışla bu ḳabāḥat-kāra

32 Bir kere sürçen atıñ başını kesmezler imiş
Aman ey kān-ı kerem merḥamet it bir pāre

33 Ne vaẓīfem dime luṭf eyle mürüvvet eyle
Gel midir ṭāḳat ʻimāretde giden esʻāra

---

[3] Demesi: demesine Y

34 Ramażān geldi tehī ḳaldı ʿimāret bilemem
Ne cevāb eyleyeyim nişleyeyim aş-ḫᵛāra

35 Cihet-i aḳçada yoḳdur ḥaremeyne diyecek
Nideyim virmedi ṣarrāf bu ay bir pāre

36 Ḥaremeyn eyledi aʿtā-yı ḥavāle gerçi
Kāġıd-ı ḳurṣ gibi ḳoḳlamalı hemvāre

37 Ḳısmet olursa olur bir senesi bā-defter
Bu yigirmi yedi maḥsūb ola ḥaḳ nā-çāre

38 Dört sene böylece maṭlūb-ı tedāḫulde ḳalup
Bu güẕeşteye yetişmez ṣanurım nān-pāre

39 Meded Allāh için ol şāh-ı cihān için
Ġayrı nān-pāre ile derdime eyle çāre

40 İttigiñ gibi beni evvel emirde iḥyā
Yine ol çāre re'sim gezmeye kim āvāre

41 Şemʿ-i enẓārınıñ iḥyāsı çerāġ-ı ḫāṣım
Atma fānūs-ı naẓardan anı rūzgāra

42 Bir s̱enā-kār-ı ḳadīmiñdir efendim bu Ferīd
Hem çerāġıñ mı degil var mı muḥāl inkāra

43 Ḫıżr-ı tevfīḳ ola dā'im her umūrunda refīḳ
Maẓhar ol elsine-i nāsda ḫayr-eẕkāra

44 Ḫān-ı Maḥmūd ile mesrūr-ı fu'ād eyleye Ḥaḳ
Nā'il-i yümn-i rıżā-yı şehe olup hemvāre

MUSAMMATLAR

1[4]
Na'ṭ-ı Nebī Müs̱emmen-i mütekerrir
Müs tef 'i lün / müs tef 'i lün / müs tef 'i lün / müs tef 'i lün
- - . -   - - . -   - - . -   - - . -

1 **Seyl-i şirişk ü ḫūnla aġlar gözüm tā subḥ-dem**
Mecnūn gibi düşsem nola ṣaḥrā-yı 'aşḳa dem-be-dem
Seng-i nedāmet yaġsa da gelmez ser-i pūr-şūra ġam
Ben 'aşḳa virdim göñlümi esrār-ı yāre maḥremim
Meş'al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı 'aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı 'aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı 'aşḳım āh

2 **Ey çeşm-i girye kār-ı derd olduñ yine bir baḥr-ı ḫūn**
Sen derd-i 'aşḳ-ı yār ile ġāyet zebūn olduñ zebūn
Gūş eyledim āh eylediñ 'aks itdi ṣaḥrā-yı cünūn
Bu deşt-i ḥayretde göñül bulmaz mı āyā reh-nümūn
Meş'al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı 'aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı 'aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı 'aşḳım āh

3 **Bir 'aşḳa oldum mübtelā 'āşıḳ urdı yāra 'aşḳ**
Menzil-res-i vuṣlat olur bir gün dil-i nā-çāra 'aşk
Yād eyleyüp āh eyledim yandı odumda nāra 'aşḳ
Maḥrem olursa bezmine olsun ṣabā reftāre 'aşḳ
Meş'al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı 'aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı 'aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı 'aşḳım āh

---
[4] **$M_{1:}$ 20[a] Y**

4 **Dönmem bu rāh-ı ‘aşḳdan yansam da nāra ‘āşıḳım**
Pervāne-i şem‘-i ruẖum bezm-i nigāra āşıḳım
H̱āşāk-i sūz-ı māsivā dī̄dār-ı yāre āşıḳım
Nefs-i digerden sālimim bir gül-‘iẕāra āşıḳım
Meş‘al-firūz-ı ẖayretim maẖmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dī̄vāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

5 **Men bendeyim bir şāha kim dü ‘ālemiñ şāhen-şehi**
Gerd-i vücūdum eylerim ālūde-i ẖāk-i rehi
Būy-ı muḥabbet almışım mestim gerekmez āgehi
Ḥāl-i dil-i nāçārımı var eyle ‘arż-ı dergehi
Meş‘al-firūz-ı ẖayretim maẖmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dī̄vāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

6 **Verd-i ruẖ-ı peyġamberi ser-mest-i ‘aşḳ eyler beni**
İtdi vücūdum āteş-i aşḳıyla ẖākister beni
Çerẖa tefevvuḳ itdirüp bālā-nişī̄n eyler beni
İden ḫumār-ı cürmdür dūçār-ı derd-i ser beni
Meş‘al-firūz-ı ẖayretim maẖmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dī̄vāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

7 **Bir cām ṣun ḥayrānıñım ey sāḳī̄-i bezm-i elest**
Hüşyār-ı feyż-i ‘aşḳ olup gitsin ẖumār-ı ḥāl-i mest
Bezm-i belā serẖoşuyum peymāne-i peymān be-dest
Gerd-i vücūdum maḥv ḳıl āyī̄nem oldı jeng-best
Meş‘al-firūz-ı ẖayretim maẖmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dī̄vāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

8 **Ḳabr-i şerīfiñ zā’iri olur şefā‘atle bekām**
Men ḫāk-rāh-ı ‘aşḳıñım ey dost eyle şād-kām
‘Uryān-ı rāh-ı ḥayretim vaṣlıñ yolunda ṣubh u şām
Olsun sezā-yı dergehiñ her dem ṣalāh u ṣad selām
Meş‘al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

9 **Kesmem ümīdim yek-nefes çün dest-i der-dāmāndır**
Bī-hūde gūy isem yine kārıñ seniñ iḥsāndır
Bu rūz-ı restāḫīzde yardımcım ol sulṭāndır
Ta‘dād-ı gird-i dehr-veş ‘arż-ı ṣalāt ez-cāndır
Meş‘al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

10 **Göñlüm şefā‘at-ḫᵛahdır luṭf eyle ḳılma nā-ümīd**
İḫlāṣ u ‘aşḳ u derd-ile dā’im niyāz eyler Ferīd
Maḥrūm-ı dīdār eyleme nāçārım ol rūz u vacīd
Ḥāl-i tebeh-kār-ı dile yārī ḳıl ey yār-ı Mecīd
Meş‘al-firūz-ı ḥayretim maḥmil-süvār-ı ‘aşḳım āh
Server beyābān-ı ġamım dīvāne kār-ı ‘aşḳım āh
Gerdūn-ı ġamda rūz u şeb encüm-şümār-ı aşḳım āh
Feryād u zār itsem nola mecbūr-ı yār-ı ‘aşḳım āh

2[5]

Müsedddes-i mütekerrir

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . - -   . . - -   . . - -   . . -

1 **Āh kim āteş-i ‘iṣyāna düşürdüm bedenim**
Çāk çāk itsem olur derdiñ ile pīrehenim
Mümkin olsa çekerim kendi elimle resenim
Rūz u şeb bezm-i nedāmetde bu oldı suḫanım
Yine müncer ola ḥālim bu televvünde benim
Dil peşīmān gene tövbeye varmaz dehenim

2 **Ḫāb-ı rāḥat mı gelir dīde-i ḫūn-ālūda**
Dest-i fikrimde girībān-ı dilim fersūde
İrtiḳābāt-ı ma’āṣīden olup āsūde
Olmadım ḳayd-ı ‘ubūdiyyet ile ma’būda
Yine müncer ola ḥālim bu televvünde benim
Dil peşīmān gene tövbeye varmaz dehenim

3 **Derde dermān bulamam luṭf-ı Ḫudādan ġayrı**
Çāre yoḳ gerçi ḳażāyāya rıżādan ġayrı
Beni pāk eyleye mi baḥr-ı ‘aṭādan ġayrı
Çeşm-i terde göremem eşk-i ḫaṭādan ġayrı
Yine müncer ola ḥālim bu televvünde benim
Dil peşīmān gene tövbeye varmaz dehenim

4 **Var s̱ebāt-ı ḳademe gerçi Ferīdiñ ‘azmi**
Olmasa nefsi bed-i ‘uḳde –küşā-yı cezmi
Rūz u şeb ḍurmaz ider ṣaḥn-ı göñülde rezmi
Āh u zārıyla bulur her gice zīnet bezmi
Yine müncer ola ḥālim bu televvünde benim
Dil peşīmān gene tövbeye varmaz dehenim

---

[5] **M $_{2:}$ 1 ^{b} Başlık : Müseddes Y**

3[6]

Müseddes-i Mütekerrir

Müf te ‘i lün / müf te ‘i lün / fā ‘i lün

- . . - - . . - - . –

1 **‘Ālem-i ‘aşḳıñ ne dükenmez rehi**
Sālikiniñ Ḥaḳ ola ḳuvvet-dihi
Lāġar ider esb-i dil-i ferbihi
Kesdi tüvānım gör o māh-ı mehi
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī[7]

2 **Āh-ı derūn ‘aşḳıla oldu çerāġ**
Açdı cigergāhıma bir tāze dāġ
Sīnede yoḳ merhem-i terk ü ferāġ
Men yanaram ‘aşḳdan olmam ırāġ
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

3 **Murġ-ı dili dāne-i dām-ı ḫayāl**
Eyledi pā-beste-i ḳayd-ı muḥāl
Dildeki endīşe-i fikr-i viṣāl
Olmada efzāyiş-i derd ü melāl
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

4 **Pertev-i çeşm-i dilim ‘aşḳ oldu āh**
Ḥall idici müşkilim ‘aşḳ oldu āh
Bāri-i pā-der-gilim ‘aşḳ oldu āh
Mā-ḥaṣalım ‘aşḳ oldu āh
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

---

[6] **M_3 : 3[b] Başlık : Müseddes Y**
[7] **Anlamı : “Ah aşktan, aşkın hâllerinden; gönlümü hararetleriyle yaktı yandırdı.” Muhsin Kalkışım, *Şeyh Gâlip Dîvânı*, 1. terci-i bend, Ankara 1994, 165. s.**

5 **‘Aşḳ gehī ‘āşıḳı sulṭān ider**
Gāh olur ḫāk ile yek-sān ider
Kūşe-i ġamda gehi mihmān ider
Gāh olur derdime dermān ider
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

6 **Şīr-i ner-i mīşe-i dil ‘aşḳdır**
Merdüm-i ġam-pīşe-i dil ‘aşḳdır
Merhem-i pür-rīşe-i dil ‘aşḳdır
Bāiş̱-i endīşe-i dil ‘aşḳdır
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

7 **Sīnededir yāre-i ser-pençesi**
Nāḫun-ı ‘aşkıñ budur ehvencesi
Zaḫma nemek-pāş imiş eglencesi
Bükdi miyānım bu ġam işkencesi
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

8 **Eşk-i taḥassürle gözüm hemçü nehr**
Cām ṣunar dehr ise memlū-yı zehr
Atdı zelīliñ ẓulümāt içre dehr
Bir gün olur luṭfa mübeddel bu kaḥr
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

9 **Oldı dil āvāre-i ṣaḥrā-yı ‘aşḳ**
Şānıma dinse nola rüsvā-yı ‘aşḳ
Var ser-i şūrīdede ġavġā-yı ‘aşḳ
Silsile-bend eyledi sevdā-yı ‘aşḳ
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

10 **‘Aşḳ ider iḥyā-yı dil ü cān ‘aşḳ**
‘Aşḳ ider ümmīdimi iḥsān ‘aşḳ
‘Aşḳ ider ‘ālemlere sulṭān ‘aşḳ
‘Aşḳ ider imdād-ı firāvān ‘aşḳ
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

11 **Vird-i zebān eyledim evrādveş**
Ḫānḳah-ı ġamda dil āzādveş
Kūh-ı elemde yine Ferhādveş
Oldı göñül tīşesi fūlādveş
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

12 **‘Aşḳıla endīşe-i bīm ü ümīd**
Gitdi derūnumdan olup nā-bedīd
Sūziş-i āh-ı dilim oldı bedīd
Men yanaram āteş-i ‘aşḳa Ferīd
Āh mine’l-‘aşḳi vü ḥālātihī
Aḥraḳa ḳalbī bi ḥarārātihī

4[8]

Müsedddes-i mütekerrir

Fe ‘ i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . - -   . . - -   . . - -   . . -

1 **Bir ḳula ḥażret-i Ḥaḳḳıñ ola feyż-i naẓarı**
Kişver-i ‘aşḳa ider cān u göñülden seferi
Āhdan ġayrı nolur zād-ı reh-i mā-hazarı
Ben bu yolda hele terk eylemişim cān ü seri
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

---

[8] **M 4 : 3b Başlık : Velehü. Y**

2 **Beni yoldan çıḳarup nefsimiñ ālı evvel**
Bī-hüde eylemişim ʻaşḳ ile ḳāli evvel
Göñül olmuşsa da Mecnūn mis̱āli evvel
Bilmedim bez̠m-i muḥabbetdeki ḥāli evvel
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

3 **Şimdi eṭrāfımı sevdā-yı muḥabbet ṣardı**
Ṣarṣar-ı āh ise iḳlīm-i dili ṣarṣardı
Yār derdiyle göñül yire özün çarpardı
Gördüm ol dem ki cigergāhımı bārım yardı
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

4 **Şāh-ı ʻaşḳıñ ayağı ṭoprağına yüz sürdüm**
Mā-sivāyı ʻadem-ābāda göñülden sürdüm
Ḫ̌āb-ı ġafletden uyandım gözüm açdım gördüm
Nefsi meydān-ı siyāsetde hemān öldürdüm
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

5 **Meş'al-i meclis-i vaḥdetden alup dil pertev**
Cām-ı kandīl-i dile virdi o meh şu'le-i nev
Oldum ol bez̠m-i safā-güstere ben de pey-rev
Gelmedi ʻaynıma hiç terk-i cihān dāne-i cev
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

6 ***Men ʻaref* sırrı-imiş ʻāşıḳa evvel menzil**
Bilegör nefsini kim olmayasın pā-der-gil
Başdan ayāġa göz ol yoḫsa ʻamā pek müşkil
Gözün aç birliği bul iki gözüm ve'l-ḥāṣıl
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

7 **ʻArz-ı dīdār idüp ol rūy-ı dıraḫşān şimdi**
Oldı āyīne-i ḳalbimde numāyān şimdi
Oldı envār ile dil ʻālemi tābān şimdi
Gitdi [9] ẓulmet es̱eri var nice seyrān şimdi
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

8 **Cāy-ı bī-minnet imiş kūşe-i ġurbet bildim**
Bādi-i vuṣlat imiş ḥāṣılı firḳat bildim
Künc-i vaḥdetse Ferīd cānına minnet bildim
Ne imiş dest-i temennādaki ẕillet bildim
İdeli cāy-ı süveydā-yı derūnum o perī
Ẕāt-ı vaḥdet ne imiş noḳṭadan aldım ḫaberi

5[10]

Müseddes-i Mütekerrir

Me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / Me fā ʻī lün

. - - -   . - - -   . - - -   . - - -

1 **Siyāset-gāh-ı ʻadliñde ger āzād it gerek salb it**
Sivādan göñlümi ḳurtar gözüm aç nāẓır-ı ḳalb it
Bu ḫırmengāh-ı ʻaşḳıñ mūrıyım ġam çekmede alb it
Vir iḥsānını şeb-tā-seḥer bekler zebūn-ı kelb it
Beni derdiñle ser-gerdān idüp göñlüm ġamın selb it
Ḳapıñdan ġayre muḥtāc itme yā Rab ʻaşḳına celb it

2 **Ne yüzle varayım yā Rab nihāyetsiz günāhım çoḳ**
İdersin mücrime iḥsān efendim pādşāhım çoḳ
Viṣāliñ iştiyāḳıyla göñülde āh u vāhım çoḳ
Bu ḥāletle reh-i ġurbetde ḳaldım bīm-i rāhım çoḳ
Beni derdiñle ser-gerdān idüp göñlüm ġamın selb it
Ḳapıñdan ġayre muḥtāc itme yā Rab ʻaşḳına celb it

---

[9] **Gitdi : +dīdār Y**
[10] **M_5: 4[a] Başlık: Velehü Y**

3 Dem-i iḳbāl u idbārıñ müsāvīdir derūnumda
Zevāli birbirin ta'ḳīb ider dā'im 'uyūnumda
Baña dünyāyı virseñ istemem şimdi cünūnumda
Rıżādır maṭlabım yā Rab dil-i sevdā-fuzūnumda
Beni derdiñle ser-gerdān idüp göñlüm ġamın selb it
Ḳapıñdan ġayre muḥtāc itme yā Rab 'aşḳına celb it

4 Ferīdiñ maṭlabı dünyā vü 'uḳbāda viṣāliñdir
Ġaraż bu cennet ü dūzaḫ degil ancaḳ cemāliñdir
Tenūr-ı ġamda büryān eyleyen göñlüm ḫayāliñdir
Göñül derdiyle bu beyti ki dā'im ḥasb-i ḥāliñdir
Beni derdiñle ser-gerdān idüp göñlüm ġamın selb it
Ḳapıñdan ġayre muḥtāc itme yā Rab 'aşḳına celb it

6[11]
Müseddes-i Mütekerrir
Fe ' i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 Bir ḳula ṭutsa 'ināyet yüzi nā-geh çehre
Bulur ol tāze ḥayāt itse temāyül zehre
Şöyle böyle dimege kimsede yoḳdur zehre
Naẓar it bāb-ı tevekkülde derā-yı ḳahra
Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
Bulur elbetde umūrunda Ḫudādan behre

2 Kim ki naḳdīne-i 'ömrüñ bu yola ṣārifdir
Lez̲z̲et-i mīve-i sāmāna o dil vāḳıfdır
Ṣabr ber-naḫl berūmend-i dil-i 'ārifdir
Çāşnī-senc olanıñ ṭavrı anı vāṣıfdır
Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
Bulur elbetde umūrunda Ḫudā'dan behre

---

[11] M_6 : 4 [b] Başlık : Müseddes Y

3 Ne ḳadar dehrde çekdinse göñül cevr ü miḥen
Olma şekvā ile bir ferde dehen-bāz-ı suḫan
Kimseye bulma ḳabāḥat ola kārıñ aḥsen
Sen hemān sa'y idegör ṣabrı bıraḳma elden
Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
Bulur elbetde umūrunda Ḫudā'dan behre

4 Derde ṣabr itmeyeniñ olsa da seksan yaşı
Gözi ṣızlar ḳurıca fa'ide virmez yaşı
Ṣabr u sāmānı ideñ kendine ġam yoldaşı
Gūş-bend eyle göñül işte bu sözden nāşī
Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
Bulur elbetde umūrunda Ḫudā'dan behre

5 'Uḳde-i müşkili ḥall itdi Ferīd-i bī-kes
Gitdi āyīne-i dilden silinüp gerd-i heves
Kīmseye bāḳī degil dār-ı fenā Allah bes
Dün gice bezmde gördüm didi bir ehl-i nefes
Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
Bulur elbetde umūrunda Ḫudā'dan behre

7[12]

Müseddes-i Mütekerrir

Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 Ey reh-i ümmmīdimi sedd eyleyen vird-i emek
Ey helākim ḳaṣdına tīġ-ı dirīġıñ ḍurma çek
Ey göñül dönmem sözümden ḳalsa 'ömrüm çāryek
Ey belā el virmiş iken fırṣatı fevt itme tek
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

[12] **M $_7$: 4^b Başlık : Müseddes Y**

2 **Ben nola devlet-sarāy-ı dehrden āzād isem**
Ser-fürū itmem sipihre şöyle ġam-mu'tād isem
Eylemem ta'mīrim endīşe-ḫarāb-ābād isem
Göñlüm ol rütbe yıḳılmış ġam degil nā-şād isem
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

3 **Ey nigāh-ı ḥasret açılmaz gül-i ruy-ı murād**
Ey sirişk aḳsun gözünden bī-hüde cūy-ı murād
Ey meşām-ı cān degil ẕevḳıñ seniñ būy-ı murād
Ey murād-ı dil gelir mi ḫāṭıra sūy-ı murād
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

4 **Ẕevḳ-ı gülzār-ı cihān ġayrı muḫāl oldı baña**
Devlet-i yek-rūze-i dünyā ḫayāl oldı baña
Nā-murādī kām itdin miṡāl oldı baña
İstemez ālāyişi göñlüm ne ḥāl oldı baña
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

5 **Ṭāli'im yāver degil ḫātır perīşān ġam derūn**
Baḫt ser-mest-i elem cām-ı ümīdim ser-nigūn
Sūd-ı sevdādan geçüp ḳalmış dil āteş- nümūn
Vaż'-ı nā-ber-cāy-ı çarḫ-ı dūndan oldum zebūn
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

6 **Almadım devrān devrān olalı göñlümce kām**
Añladım eṭvārını itmem saña 'arz-ı merām
Bī-vefāsın ey vefā düşmen eger olanda rām
Mā-ḥaṣal budur Ferīdiñ ḥasb-i ḥāli ṣubḥ u şām
Ey murādım 'aksine devr eyleyen çarḫ-ı felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler nitsek gerek

8[13]

Müseddes-i Mütekerrir

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Oldı çeşm-i ḥasretim ‘aynıyla bir ırmāġ-ı ḫūn**
Olmasun mı dil ‘aceb tenhā-rev-i dest-i cünūn
Āh yandırdı beni bu āteş-i dāġ-ı derūn
Şöyle mest-i ḥayretim destimde cām-ı ser-nigūn
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli‘ zebūn[14]

2 **Sünbül-i āhım olaldan zīver-i bezm-i felek**
Şu’le-zār-ı ḥasret itmekdir beni ‘azm-i felek
Gün yüzi göstermemekdir bildigim cezm-i felek
Yaḳdı yandırdı beni bu āteş-i rezm-i felek
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli‘ zebūn

3 **Pertev-i dāġ-ı derūnum virdi zībāyiş baña**
Ṭurfa mecnūnum ne renk eyler bu ālāyiş baña
Gerdiş-i eyyāmdan olmazsa āsāyiş baña
‘Aşḳıla āvāreyim göñlümdür ārāyiş baña
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli‘ zebūn

4 **Āh ü feryād itmesün mi bülbül-i nā-çār-ı derd**
Ḫandeler itdükce rūy-ı ġonca-i gülzār-ı derd
Zaḫmdār-ı pāy-ı ümmīd itdi ẕevḳ-i ḫār-ı derd
Ḥalli müşkil derd imiş bilmezdim evvel esrār-ı derd
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli‘ zebūn

---

[13] **M $_8$: 5 ^{a} Başlık : Müseddes Y**

[14] **Kenan Akyüz vd., *Fuzūlī Dīvānı*, G. 232/1, Ankara 1990, 239.s.**

5 **Şu'le-i āhım virir bezm-i cünūna pertevi**
Dest-i ġamda sīne sūz-ı 'aşḳıñ olmaz hem- revi
İmtiḥān-ı 'aşḳ içün açdım dile dāġ-ı nevi
'Āşıḳım dönmem sözümden olsa da düşmen ḳavī
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli' zebūn

6 **Baḫt-ı nā-hemvārdan feryād ü zār itsem nola**
Ḫār-ile dil dāmenin pür-rīşe-dār itsem nola
Derd-i pinhānım felekden āşkār itsem nola
Āh-ı dil-sūzumla çarḫı pür-şerār itsem nola
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli' zebūn

7 **Yār-ı bī-pervādan imdād istemez pervāne dil**
İştikā-yı ṭāli' ü çarḫ [-ı felek] yārāna dil
İtmez iẓhār-ı sükūnet düşmen-i devrāna dil
Çāre ne gelmez Ferīdā derdden dermāna dil
Yār bī-pervā felek bī-raḥm ü devrān bī-sükūn
Derd çoḳ dermān yoḳ düşmen ḳavī ṭāli' zebūn

9[15]

Müseddes-i mütekerrir
Fe ' i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 **Bilmem āteş mi yanar sīnede bu sūz neden**
Ṣardı bir āteşe göñlüm gibi iḳlīmi beden
Ser-i şūrīdede var derd-ile biñ dürlü miḥen
Ḥālimi kimlere taḳrīr ideyim dirken ben
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
'Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

2 **Ṣayḳal-i āh cilā virdi dil āyīnesine**
Virdi bir başḳa ṣafā bezm-i ġam āyīnesine
Geldi ṣafvet o ḳadar tābiş ile sīnesine
Dil ṭutuşmuşdı yanarken hele sīne sīne
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
'Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

---

[15] **M 9 : 5b Başlık : Müseddes Y**

3 **‘Arż-ı ḥācet nola bu sāġar-ı dehriñ meyine**
Neşve-i yek-dem içün düşme ẖumārıñ peyine
Cemm-i ṭanbūr-ı dil uyunca nevā-yı neyine
Ḫāne-i sīneme ol māh bu şeb geldi yine
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
‘Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

4 **Nola ‘aşḳınla göñül olsa ġamıñla pey-rev**
Meş‘al-i āh virir semt-i cünūna pertev
Ḳays-ı ṣaḥrā-rev-i hicrāna ne lāzım reh-rev
Ṣaḥn-ı sīnemde yanarken daẖi bu āteş-i nev
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
‘Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

5 **Olma beyhūde rev-i deşt-i temennā-yı ẕevāt**
Meslek-i derde sülūk eyle budur rāh-ı necāt
Göñlüm isterdi ola vāṣıl-ı ser-bezm-i s̱ebāt
Māye-i ‘aşḳ-ıla irdi dile bir tāze ḥayāt
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
‘Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

6 **‘Aşḳdır māye-i ümmīd-i dil-i zār-ı Ferīd**
Zīr-i pāy[ı] ne dem itmez umarım rūz u ‘īd
Bāde-gūy ise de göñlüm yine olmam nevmīd
Ḥażret-i ‘aşḳdan oldı baña imdād-ı bedīd
Düşdi dāmān-ı dile pür-şerer-i sūz-efgen
‘Aşḳ āhengeri zencīr-i cünūn işlerken

10[16]

[Taẖmīs-i li-ġazel-i Fuzūlî]

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Alma āhım sīne-i āteş-nis̱ārımdan ṣaḳın**
Delme bağrım sūz-ı āh-ı pür- şirārımdan ṣaḳın
Ḳırma göñlüm seng-i ta’n-ı reh-güẕārımdan ṣaḳın
Yaḳma cānım nāle-i bī-iẖtiyārumdan ṣaḳın
Dökme ḳanum āb-ı çeşm-i eşk-bārumdan ṣaḳın[17]

---

[16] M 10 : 4a Başlık : Taẖmīs Y

[17] Fuzūlī Dīvānı, G. 223 .

2 **Ey göñül āb-ı ḥayāt-efzāyı ḳoymam çāhıma**
Nūr-ı ‘aşḳım neylesün tārīk-i ẓulmet rāhıma
Teşneyim olmaz tebeh āb-ı viṣāl-i māhıma
Su virür her ṣubḥ-dem gözyaşı tīġ-ı āhuma
Çok beni incitme tīġ-ı ābdārumdan ṣaḳın

3 **Dest-i tevbīh-i ġamıñla başa urma ey göñül**
Nā-tüvān-ı bār-ı ‘aşḳım sen de yorma ey göñül
Ben giriftār-ı belā-yı derdi ṣorma ey göñül
Cevr odı yaḳdı beni yanumda ṭurma ey göñül
Bir ṭutuşmuş āteşüm ḳurb-ı civārumdan ṣaḳın

4 **Mülk-i ‘aşḳ-ı yārda cümle fedādır mā-melek**
Ṭutdı eşkiñ seyl-i ṭūfānı ‘aceb nitsek gerek
Her ne varısa elinde ḍurma iḫrāc eyle tek
Ten evinden raḫtını cehd eyle ey cān ṭaşra çek
Āfet-i seyl- i sirişk-i bī-ḳarārumdan ṣaḳın

5 **Var mı bir müşkil-küşā kim ‘uḳde-i derdim çöze**
Sırr-i pinhān-ı derūnum çıḳmadan bārī yüze
‘Āşıḳ-ı bī-hūde – güftārım ḳulaḳ ṭut bu söze
Gerçi bir ḫāk-i rehim kimse beni almaz göze
Çoḳ ḥaḳāretle naẓar ḳılma ġubārumdan ṣaḳın

6 **Māye-i ‘aṣlım benim āġışte-i ḫūn-ı elem**
Bir ḳızıl ḳana boyanmış ‘āşıḳ-ı dīvāneyem
Gelmedik yoḳ başıma aḥvāl-i ‘ālemden bu dem
Şāh-ı mülk-i mihnetüm ḫayl ü sipāhum derd ü ġam
Ḫayl-i bī- hadd ü sipāh-ı bī-şümārumdan ṣaḳın

7 **Mübtelā-yı ser-belā-yı ‘aşḳ-ı yārim zār zār**
Dil-ḫarāb-ı dehr olursam da olur mı terk-i yār
Sevdim ol āfet-nigāhı ey Ferīd-i bī-ḳarār
Ey Fużūlī ḳangı maḥbūbı severseñ raḥmı var
Ḳıl ḥaẕer ancaḳ benüm bī-raḥm yārumdan ṣaḳı

11[18]
Tahmīs-i li-ġazel-i merḥūm Sāmī Efendi
Mef ʻū lü / fā ʻi lā tü / me fā ʻī lü / fā ʻi lün
- - . - . - . . - - - . - . -

1 **Söz mi ġamıñla aġzıma olsa suḫan diken**
Oldı gözümde her müjem ey sīm-ten diken
Rāḥat virir mi cismde görsen biten diken
Sensiz olur nigāhıma seyr-i çemen diken
Belki meşām-ı cānıma būy-ı semen diken

2 **Ṣabrım yanup felekde gezer dūd-ı āh u zār**
Göñlüm içinde yandı taḥammül ne çāre var
Müşkil imiş ḫulāṣa belā-yı firāḳ-ı yār
Tebrīd itdi benden o gül-rūyı rūzigār
Her mūyum oldı serdī-i ġamla diken diken

3 **Seyr eyle gel o māh-ı ruḫuñ hüsn ü ānını**
ʻĀciz ḫayāl-i resmde mūy-ı miyānını
İncitmesün dir ise o şīrīn zebānını
Müjgānı sūzen ide meger rişte cānını
Ol cism-i nāzenīne göre pīrehen diken

4 **Gördüm ʻiẕār-ı ālını zīr-i niḳābdan**
Hiç farḳı yoġ idi ruḫunuñ māhtābdan
Āzāde ol ki ġayrı göñül inḳılābdan
Ḫaṭ geldi rūy-ı yāra gül-i āfitābdan
Gösterdi bāġbān-ı eẕel nūrdan diken

5 **Āġūş-ı cāna gelse der-āġuşdan ḳaçar**
Baḳmaz niyāz-ı ʻāşıka gör sen o şīve-ger
Yalñız Ferīd üzülmez imiş añladım meger
Sāmī-i zāra būse-i la'liñ dirīġ ider
Bilmem o gül-ʻiẕāra olur mı dehen diken

---

[18] **M $_{11}$: 4^{b} Y**

12[19]

Tahmīs-i [li-ġazel-i Nef'ī]

Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Şu'le-i ḳandīl-i bezm-i iftirāḳīdir göñül**
Ser-girān-ı meclis-i ġamdır merāḳīdir göñül
Bāde-i bī-reng-i cām-ı ittifāḳīdir göñül
Hem ḳadeḥ hem bāde hem bir şūḫ sāḳīdir göñül
Ehl-i 'aşḳıñ ḥāṣılı ṣāḥib-meẕāḳıdır göñül [20]

2 **İntiẓārıñla revā mı eşk-i çeşmim ḫūn ola**
Aġlar iñler çeşm ü dil ḍurmaz baḳar ṣaġ u ṣola
'Āşıḳ ārām eylemez varıñ virir hep bu yola
Bir nefes dīdār içün biñ cān fedā ḳalsa n'ola
Nīce demlerdir esīr-i iştiyāḳīdır göñül

3 **Ḳavs-i ġamdan olmadıḳça ser-zeniş-ḫ˘ār-ı çile**
Vāṣıl-ı ser-menzil olmaz kimse esrār-ı dile
Didi ṣordum ḥāl-i dilden baḥs̱-ile bir 'āḳıla
Ẕerredir ammā ki tāb-ı āfitāb-ı 'aşḳıla
Rūzgārıñ şemse-i ṭāḳ-ı revāḳıdır göñül

4 **Ferş-i rāh itdim ġubār-ı cismi 'aşḳa muttaṣıl**
Yār içün yanmazsın ey reh-güẕārımdan çekil
Māye-i 'ömrüm ḥayātım ise de lāzım degil
Dildedir mihriñ ḳo ḫāk olsun yolunda cān ü dil
Ben ölürsem 'ālem-i ma'nāda bākīdir göñül

5 **Al ele cām-ı niyāzı ayaġı merdāne baṣ**
***F'enzül*-i 'aşḳ ol da cām-ı şevḳini tā 'arşa aṣ**
Nūş-ı ṣaḥbādan Ferīd-i bī-nevā olmaz ḫalāṣ
İtse Nef'ī nola ger göñlüyle dā'im bezm-i ḫāṣ
Hem ḳadeḥ hem bāde bir şūḫ sāḳīdir göñül

---

[19] **M12: 5a Y**

[20] **Nef'î Dîvânı, 74.G.**

13[21]

Muẖammes

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Gözüm ḳan aġlasun endīşeden göñlüm ne dem aldı
Sirişkim ‘ayn-ı ṭūfān-ẖīz olup baḥr-ı ġama ḍaldı
Ser-i şūrīde Mecnūnveş özin ṣaḥrālara ṣaldı
Bu ḥāl-i ye’s-ile cām-ı ümīdin ṭaşlara çaldı
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

2 Kim itdi göñlümi bīdādī-i nüh günbed-i gerdūn
Nihāndır ẖātem-i dil çarẖ elinden ḥayretim efzūn
Benim bu müşkilim ḥall eyle yā Rab baġrım oldı ẖūn
Gümānım sañadır senden kerem ey Ḥażret-i Bī- çūn
Aman ey luṭfı çoḳ perverdigārım iş saña ḳaldı

3 Aḳar cūy-ı sirişkim ‘ayn-ı dilden āb-ı nehrāsā
Zülāl-i āb-ı iḳbāl oldı çeşmānımda zehrāsā
Meḥekk-i ‘ibret olmaz ehl-i ‘irfāna bu dehrāsā
Cemāl-i luṭfuna āyīne-dār mı rūy-ı ḳahrāsā
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

4 Şerār-efşān-ı āh-ı ḥasret itme bezm-i ḥayretde
Dili şem‘-i ümīdimveş fürūzān eyle ṭā‘atde
Reh-i nefsimden i‘rāż itdirüp göñlüm itā‘atde
Ayırma şāh-rāh-ı bezm-i vaḥdetden bu kes̱retde
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

5 Göñül endīşe-i cürm-ile dūçār-ı nedāmetdir
Düşüp ṣaḥrālara güm-kerde-rāh-ı deşt-i ḥayretdir
Olursa rehber-i luṭf u ‘ināyet ‘ayn-ı devletdir
Ümīdim kesmem elbet rehberim feyż-i hidāyetdir
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

---

[21] **M_{13}: 5^bY**

6 Rıżā-cūyum umūrum saña tevfīż eyledim yā Rab
Yeñi bir ʻarż-ı ḥāl-i köhne tebyīż eyledim yā Rab
Ki cürmüm ḥadden efzūn oldı taḳrīż eyledim yā Rab
Ḫulāṣā her ne emr itdüñse taʻrīż eyledim yā Rab
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

7 Bu ḥāl-i yeʻs-ile ḫūn-rīz-i riḳḳat olduġum besdir
Kebābāsā şerer-ḫīz-i melāmet olduġum besdir
Mey-i eşkimle mest-i bezm-i ḥayret olduġum besdir
Peşīmān-ḫurde-i künc-i nedāmet olduġum besdir
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

8 Milād ü melce'im dest-gīrim bende-nevāzımsın
Siyeh-rū mücrim isem de ḳabūl-gāh-ı niyāzımsın
Benim aġzīde-pāy-ı çāh-ı ʻiṣyān çāre –sāzımsın
Sañadır iʻtimād ümmīd-gāh ü iḥtirāzımsın
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

9 Ḫaṭādır kārım ammā sen ʻaṭā eyle Ḫudāvendā
Ki rāh-ı bendegīde olmadım bir laḥẓa pā-ber-cā
Egerçi bende yoḳdur istiḳāmetden nişān ammā
Sañadır rabṭ-ı ḳalbim cürm idersem de Ferīdāsā
Aman ey luṭfı çoḳ perverdgārım iş saña ḳaldı

14[22]

Muḫammes

Me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün

. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Tehī destān-ı bāzār-ı ġamız īrādımız yoḳdur
Nuḳūd-ı eşkden ġayrı naṣīb ü zādımız yoḳdur
Tecellī āşnāyız āḫara isnādımız yoḳdur
Felekden iştikā-yı ḫāṭır-ı nā-şādımız yoḳdur
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur [23]

---

[22] **M_{14}: 6aY**

[23] **Mertol Tulum, M.Ali Tanyeri, *Nevʻī Dîvân*, İstanbul 1977, G. 126/1, 305.s.**

2 **Degildir çeşmimiz maġrūr-ı çāh-ı ‘alem-i iḳbāl**
Cihānıñ var u yoġına olur mı göñlümüz meyyāl
O mūruz ḫırmen-i endīşemizde olmuşuz pā-māl
Kef-i dest-i Süleymān taḫt-gāh olsa degil āmāl
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur

3 **Esīr-i dest-i dil bir mübtelā-yı cāndan ‘āciz**
Giriftār-ı ġam u derd olmuşuz dermāndan ‘āciz
Ne rütbe olmasam da ‘aşḳ-ıla cānāndan ‘āciz
Dil-i pür- ıżṭırāb-ı derd olur her yāndan ‘āciz
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur

4 **Gelir mi gerdiş-i devrāndan ṭab‘a girān āyā**
Görünce devrin eflāk-i melā’ik nā-be-cā ber-cā
Biz ol ālūde-i çirk-āb-ı cürmüz dehrde ammā
Rıżā-dād-ı ḳażā-yı ser-nüviştiz itmeyüz şekvā
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur

5 **Ferīdā rind-i ‘aşḳ-ı lā’ubālī meşreb-i dehrim**
Ṭalebdir perde-i maṭlūba ben bī-maṭleb-i dehrim
Feżā-yı ġamda bir eşbeh-süvār-ı eşheb-i dehrim
Reh-i ḥayretde ḳalmış ‘āşıḳ-ı bī-kevkeb-i dehrim
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḳdur

15[24]

Muḫammes

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Dergeh-i mīr ü vezīr ü şāhı itdim cüst ü cū**
Āh kim isrāf idüp beyhūde dökdüm āb-rū
Ben bu dersi fehm ü iẕ‘ān itdigim günden berü
Ḳalmadı göñlümde evvelki hevā vü ārzū
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

---

[24] **M_{15}: 6[a]Y**

2 **Būy-ı terk-i mā-sivā geldi dil-i cāsūsdan**
Fāriġ oldum ʿarż-ı ḫāhişlerle dāmen-būsdan
Bend-i zindān idi ḳurtuldı göñül maḥbūsdan
Dil ümīd eyler mi aġyār-ı cihān-me'nūsdan
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

3 **Hep hevā-yı ārzū-yı mā-sivā beyhūdedir**
Bu riyā-yı zāhid-i ṣūret-nümā beyhūdedir
Devlet-i ṣadr-ı cihāna ilticā beyhūdedir
Māl ü evlād u ʿıyāle iʿtinā beyhūdedir
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

4 **Māniʿ ü muʿṭī ebed ancaḳ Ḫudā-yı bī-zevāl**
Kimseden bir kimseye yoḳdur ziyāna ihtimāl
Ḥaḳdadır mülk-i tasarruf ey dil-i şūrīde-ḥāl
Ser-be-zānū-yı edeb lāzım bu dersi benden al
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

5 **Eylemiş efʿāl-i Mevlā şīve-ārā-yı ẓuhūr**
Ān-ı vāḥidde hemān ṣūret-nümā-yı bī-ḳuṣūr
Emr-i üktübde ḳalem olmuş raḳam-rīz-i suṭūr
Ḫayr ü şer ʿilm-i ezelden levḥa itmişdir ṣudūr
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

6 **Ḳudret-i Mevlā nümāyān ẕerre-perrān olsa da**
Peşşe mevḳūf-ı irāde bāl-i cünbān olsa da
İdemez icrā-yı fiʿliñ dehre sulṭān olsa da
Ḳābil-i mümkin degil memnūʿ-ı imkān olsa da
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

7 **ʿĀlem-i bī-ḳaydda şāh u vezīr olmaz imiş**
Şāh-ı rūḥa taḫt-ı dil gibi serīr olmaz imiş
Ḥaşr-ı ʿuḳbāda ber-ā-ber şāh u mīr olmaz imiş
ʿĀrif-i bi'llāh olan nefse esīr olmaz imiş
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

8 **Ol baḳā bi'llāh bezminde ṭaleb-kār-ı Samed**
Al metā'-ı cānı bāb-ı 'aşḳa var gözle raṣad
Rāyic-i vaḳte metā'ın uydurur her bir aḥad
Sevḳ-ı bāzār-ı fenāda böyledir dād ü sited
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

9 **Nūş idenler cām-ı bezm-i vaḥdeti serḫoşdur**
Āşnā-yı sırr-ı ẕāt u nefs olan medhūşdur
Kūş-ı 'irfāna bu sırr-ı *men'aref* mengūşdur
Māverā-yı 'aḳlı idrāk itmeyen bī-hūşdur
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

10 **Bāb-ı bāb-ı Allāhdır ister iseñ derde 'ilāc**
Kendine muḥtāc 'ālem ẕātıdır bī-iḥtiyāc
Serde dürr-i sırr-ı emr-i *festeḳım*dır[25] zīb-i tāc
Sen de rāh-ı istiḳāmetde Ferīdā gözüñ aç
Hep umūrum Ḥaḳḳa tefvīż eyledim şimden-girü

16[26]
Tārīḫ-i Fetḥ-i Medīne
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Tācdār-ı rub'-ı meskūn şehr-i yār-ı kāmkār**
Pādşāh-ı kār-fermā-yı kerāmet rāyegān

2 **Ḥażret-i Maḥmūd Ḫān 'Adlī şāhen-şāh-ı dehr**
Ẕātı ḫurşīd-i sipihr-i feyż-baḫşā-yı cihān

3 **Ṣāḥib-i nīrū-yı ehlu'llāh şāh-ı ḥaḳ – ṭaleb**
Oldı icrā-yı şerī'atle müşārün bi'l-benān

---

[25] **Bu ibare Kur'ân-ı Kerîm'de Hûd Sûresi'nin 112.âyetinde şöyle geçmektedir: "O hâlde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol."**
[26] **M_{16}: 6^bY**

4 **Emr ü fermānı ḥuṣūle gelmemek mümkin degil**
Ḥaḳ mu‘īn ü nāṣır-ı muṭlaḳdır el-ḥaḳ her zamān

5 **H̱ayra sā‘ī olduġ-içün niyyet ü a‘mālde**
Yāver-i tevfīḳ olur elbet umūrunda ‘ıyān

6 **İşte ez-cümle Medīne fetḥine himmet idüp**
Aldı dest-i H̱āricīden ol şeh-i kişver sitān

7 **Rāh-ı ḥac mesdūd iken bir ḫayli müddetden berü**
Eyledi Mevlā muvaffaḳ şāh-ı devrānı hemān

8 **Eyleyüp kim *min- fi'e* esrār-ı naṣṣıñ āşkār**
Ġālib-i cünd-i firāvān oldı ol şāh-ı cihān

9 **Yoġ-imiş şāhān-ı eslāfa meger ḥaẓẓ-ı naṣīb**
Bundan a‘lā ḫıḍmet-i peyġamber olmaz bī-gümān

10 **Ṣād olup ervāḥ-ı cümle enbiyā vü evliyā**
Āferīn-ḫ˅an s̱enāsı oldı ḫayl-i ḳudsiyān

11 **Pādşāh-ı baḥr ü ber ‘alem-penāh-ı pür-hüner**
Oldı dil-ḫ˅ah üzre her bir bendegānı kāmrān

12 Ẓāhir ü bāṭında şehdir bildigim Allāh ‘alīm
Herkesin ḥālince ‘adli nīk ü bedde tev'emān

13 Ḳalbine inṭāḳ-ı Ḥaḳdır eyleyen cilve-nümā
El-Mülūk-i mülhemūn āyīnesinden müstebān

14 H̱ırḳa-pūşān-ı kerāmet cümlesi olsun mezīd
Gelsün istimdād-ı feyż ise eger ḳaṣdı hemān

15 Eyleyem bir nebẕe eş‘ār –ı kerāmāt-ı şehī
Gör ne şehdir ḳadriñ ile ḳıymetin bil her zamān

16 **Ḳıldı iẓhār-ı kerāmet üç gün evvel eyleyüp**
Ḳāsım Aġayı hemān şeyḫü'l-Ḥarem bā-nām ü şān

17 ‘Īd-ı ḳurbānıñ ikinci günü geldi müjdesi
Müjdegāna virsün Allāh ol şehe şeh-zādegān

18 Bu beşāret bu kerāmet çoḳ degildir bildigim
Şerḥ u taḳrīr idemez biñde birin kilk-i beyān

19 Devlet-i eyyām-ı ‘adlinde ferahnāk ide Ḥaḳ
Sūr-ı nev fetḥ-i memālikle bilā-reyb ü gümān

20 Böyle āġāz eylemezdim vaṣfına ammā çe-sūd
Tevliyet endīşesi efkārıma virdi ziyān

21 İlticāgāh u penāhım ḫākiyā-yı dergehiñ
Her ne iḥsān gördüm ise sende gördüm bī-gümān

22 Bir du‘ācı bende-i dergāh-ı ‘adliñdir seniñ
Ġayrı bir nān-pāre iḥsānıñla olsun ḫˇacegān

23 Ey Ferīd el aç du‘ā-yı dergehe taṭvīli ḳo
Añlaşıldı maḳṣadıñ eyler çerāġ u şādmān

24 Eylesün Mevlā vücūdın her ḫaṭālardan emīn
Tīr-i ḳahr-ı şāha olsun sīne-i a‘dā nişān

25 Gel zemīn-būs-ı server ol da oḳu tārīḫ-i tām
Cünd-i Vehhābī ḳaçırdı Taybeden Maḥmūd Ḫān

h. 1223 /m.1808

17[27]

Tārīḫ-i Berāy-ı Tecdīd-i Tekye-i Ḥıżır Dede Der-Sāḳız
Me fā ‘ī lün / fe ‘i lā tün / me fā ‘ī lün / fe ‘i lün
. _ . _ . . _ _ . _ . _ . . _

1 Mesīre- gāh-ı ṣafādır cezīre-i Sākız
Hevāsı mu‘tedil eṭrāfı pek güşāyişdir

---

[27] **M_{17}: 6^bY**

2 **Kemāl-i ḫüsn ü leṭāfetde yoḳ mı rüchānı**
Diyār-ı āḫara nisbetle cennete beñzer

3 **Bu ḫāk-i Sāḳız erenler maḥalli ḫoş yirdir**
Biri derūn u biri ṭaşrasın görür gözler

4 **Derūn-ı ḳal'ada İlyās Efendi merḳadidir**
Ki ḳurb-ı tekyede medfūn o ẕāt-ı 'āli-güher

5 **Onun da var nice ās̱ār-ı ġaybıñ esrārı**
Baṣīret ehline pinhān olur mı sırr-ı naẓar

6 **Velī Ḫıżır Baba sulṭānlarıñ açıḳ başıdır**
Bu yüzden eyledi bu cāyı maḳber-i enver

7 **İki boġazı gözetmek içün leb-i deryā**
Anunçün oldı o 'ālī maḳāma ḫoşca maḳarr

8 **Gel isti'ānet-i ehl-i ḳubūr lāzımdır**
Bunu ḥadīs̱-i şerīfinde didi ḫayr-ı beşer

9 **Ḫulūṣ-ı ṣıdḳ-ı derūn ile ḥācetiñ iste**
İden bu dergehe rū-māl öyle boş mı gider

10 **Murād 'arż ideniñ ḥācetin görür elbet**
Ḫulāṣā böyle civān-merd-i ehl-i dil ne gezer

11 **Ziyārete bu ḳadar ṭālib-i hīmem gelmiş**
Hemān ḥuṣūl-i murādıñ niyāz itmişler

12 **Muvaffaḳ olmamış iḥyāsına anıñ kīmse**
Bu bārı kīmseye yükletmemiş o ẕāt meger

13 **Ki ketḫüdā-yı riḳāb-ı şehen-şeh-i 'ālem**
Bu cāyı eyledi taṭhīr ü pāk ü vaż'-ı es̱er

14 **Muḥabbet ehl-i derūn Musṭafā Efendi kim**
Müdām-ı fikri anuñ olmadır rıżā maẓhar

15 **Haḳīḳat ehl-i mürüvvet ma‘ādin-i himmet**
Serīre-dān-ı muḥabbet şi‘ār-ı peyġamber

16 **Müşār-ı ṣadr-ı nişīnān-ı meclis-i ‘irfān**
Ḫulūṣ-ı dāire-i rif‘atin viḳāye ider

17 **Degil mi ḫıdmet-i vālā bu ḫıdmet inṣāf it**
Felekde cümle melekler bu cāya cebhe sürer

18 **İdüp ḥavāle Sinimmār-ı himmete yapdı**
Ḫulūṣ ü şevḳ-ile dergā[h]-ı zikr [ü] pek ‘anber

19 **Ne tekye tekye-i cennet-nişān-ı devrāndır**
Maḥall-i taṣfiye-i ḳalb-i ādem oldı bu yir

20 **Mis̱āl-i taḫte-i rub‘ oldı resm-i vālāsı**
Ki irtifā‘-ı muḥabbet alır bu yirde naẓar

21 **Şu‘ā-ı riştesi ḳandīlidir aña şāḳūl**
Ki āftāb-ı murād ol yere ṭulū‘ eyler

22 **Bu tekye resmi ne ḫoş düşdi muḳteżā-yı maḥal**
Dinilse vefḳ-i müs̱elles̱ bu cāy-ı kuṭba deger

23 **Alır derūnunı elbetde ehl-i tevḥīdiñ**
Olursa böylece olsun cihānda ḫayr-ı es̱er

24 **Ne kim du‘ā olunur ḥaḳḳ-ı devletiñde anıñ**
Ḫudā ḳıla hedef-i isticābete zīver

25 **O dem muḥaṣṣıl-ı Sāḳız Hüseyn Kāmil Aġā**
Didi fitīl-i derūnum ṭutuşdı yandı ciger

26 **Bu tekye şevḳına aṣdı o merd-i ṭālib-i ḫayr**
Sirāc-ı himmeti yansın bu yirde tā-be-seḥer

27 **Ḫudā ‘aṭā ide dil-ḫ̌ahların be-vefk-ı ümīd**
Bu vech-ile nīce ḫayrāta olalar maṣdar

28 Ferīd olursa da tārīḫ-i ecr-i [mis̱l-i] ‘aẓīm
Bu resme bī-nuḳaṭ oldı dü mıṣra‘-ı dīger

29 Sirācın aṣ da bulursun dü rehde ecr-i ‘aẓīm
Ki ṭarḥ-ı tekye-i Ḫıżr oldı böyle ra‘nāter

h. 1224 / m.1809.

18[28]
Tārīḫ Berāy-ı Ḳaṣr-ı Server-ābād-ı Hazīne-dār
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Cenāb-ı ḥażret-i Maḥmūd-ı ‘Adlī Ḫān-ı devrān kim
Dili sır āşnā-yı mehbiṭ-i ilhām-ı Rabbānī

2 Ḫudāvend-i ma‘ārif-pīşe ḫayr-endīşe-i ‘ālem
Her emr-i müşkilinde reh-nümā tevfīḳ-i Sübḥānī

3 Şeh-i mesned-nişīn-i taḫt-ı mevrūs̱-ı velāyetdir
Kerāmet ḳāmet-i ‘irfānınıñ boyunca ḫaftānı

4 Vücūdı rūḥ-ı ‘ālemdir ṣafāsı emr-i elzemdir
Mübārek ḳalbi mülhemdir kerāmet üzre fermānı

5 Hezārān dil-ḫarābı eyledi ma‘mūr luṭfıyla
O mi‘mār-ı kerāmet-kār ü şāh-ı ma‘delet-kānı

6 Feraḥ-cā bir maḥall-i bünyād idi ḫāṭır-güẕār-ı şeh
K’anıñ resmi ola ḥayret-fezā-yı ṭab‘-ı insānī

7 Temāşā-gāh-ı fikriñde iderken cüst-ü-cū nāgeh
Nigāh-ı i‘tibārı intiḫāb itdi bu vīrānı

---

[28] M_{18}: 7^a Y

8 Ḳoyup bu ḳālıb-ı nev-resme bö[yle] ḳaṣr-ı ra'nāyı
Ki naḳş-ı ber-ḫayālīdir hemān reşk-āver-i Mānī

9 Bu resmi görmemiş Bihzād rü'yāsında dünyāda
Eger görse iderdi ber-dehān engüşt-i ḫayrānī

10 'Acebdir itmemişler böyle bir cāy-ı feraḥ-baḫşı
Selāṭīn-i selef şāyān-ı çeşm-i i'tibārānı

11 O ressām-ı ḫayāliñ añlaşılmaz ẕihn-i derrāki
Ṭabī'atde hünerde vardır eslāfına rüchānı

12 Bu cāy-ı şeh-pesend oldı maḥall-i maẓhar-ı iḥyā
Hemān bünyādına olunca cārī emr ü fermānı

13 O dem vaż'-ı esāsa dest-i tevfīḳ eyleyüp himmet
Sinimmār-ı ḫulūṣ-ile dikildi çār erkānı

14 Letāfet bir ṭarafdan eyledi terfī'-i dīvārıñ
İdüp āġaşte āb ü ḫākin 'izzet ṭutdı meydānı

15 Döşendi taḫte-i mefrūş-ı dīvān-ḫānesin rif 'at
Hemān-dem būye-i iḳbāli virdi dürlü elvānı

16 İḥāṭa eylemiş 'avn-ı Ḫudā kim cümle eṭrāfıñ
O cāy-ı sūr-baḫşın saḳfı olsun ḥıfẓ-ı Rabbānī

17 Nuḳūşuñ ḳıl ḳalemle çekdi naḳḳāş-ı meserret kim
Ṣafā revzen-küşā-yı sūy-ı şevkiñ oldı bu yanı

18 Bu ḳaṣr-ı zīver-efzā vü leṭāfet –perveriñ olsun
Müdāmā pāsbān-ı şevket-i iclāl-i derbānı

19 Terennüm-sāz-ı şevḳ olmaz mı ādem bunda inṣāf it
Nesīm-i rūḥ-baḫş-ı zevḳdir naġme-serāyānı

20 Sürūr-ı nev-be-nevle şāh-ı 'ālem eylesün ārām
O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūruñ sāye-baḫşı luṭf-ı Yezdānī

21 **Küşād-ı sīnesin ṣanma tehīdir ol feraḥ-cāyıñ**
Ḳudūm-ı şāha açmaḳ muntaẓırdır dīde-i cānı

22 **Gülistān-ı naẓarda bir naẓīriñ görmemiş kimse**
Baḳılsa budur açmış bāġ-ı dehriñ verd-i ḫandānı

23 **Ṣuyun buldurdı bu bāġ-ı kühen Çamlıca ṣuyunda**
Bu āb u tāb-ile gerdūna hem-ser olmadır şānı

24 **Hevāsı dil-küşā her sūya nāẓir ḳaṣr-ı ra'nādır**
'Adīm olmuşlar evreng-i Hümāyūn –fāl-ı devrānı

25 **Bu ḳaṣr-ı bī-behādır āb-ı rūy-ı Üsküdār ancaḳ**
Bu yüzden eylesün kesb-i şerāfet cümle sükkānı

26 **Tüfeng-endāza meyl itdikçe ol şeh zīr ü bālādan**
Nişāngāh-ı tüfenge beyża olsun çeşm-i 'udvānı

27 **Ḍoḳunsun dāne-i sürb-i tüfengi dest-i şāhīden**
Sebū-yı ḳalb-i düşmen bula ḍarb-ile perīşānī

28 **Vücūdı ḳaṣrına yol bulmasun dünyāda bād-ı ġam**
Ṣafā-yı ḫāṭır olsun bādī-i āsāyiş-i ānı

29 **Cihān ḍurduḳça ḍursun taḫt-ı 'ālī-cennet-i şāhīde**
Ki her rūz ola eyyāmı meserret-sāz-ı ekvānı

30 **Ferīdā gördügümde söyledim bu mıṣra'-ı tārīḫ**
Ne a'lā ḳaṣr-ı vālā bu sürūr-ābād-ı sulṭānī

h. 1227 / m. 1812.

19[29]

Tārīḫ Berāy-ı Cāmi‘ Der-Vidīn

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün

. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **Vidīn vālīsi Dervīş Muṣṭafā Pāşā-yı ḫayr-endīş**
Rıżā-cūy-ı Ḫudā vü rāh-ı Ḥaḳḳıñ ṭālibi ḥaḳḳā

2 **Vidīn varoşunuñ maḫzenlerinden ibtidā āteş**
Ẓuhūr idüp dekākīn ü maḫāzīn oldı nā-peydā

3 **Ḫulāṣā cāmi‘-i Yalı daḫi ihrāḳ olup āḫır**
Bir eksik olduġıçün ma‘bed-i ümmet o bī-hemtā

4 **Hemān-dem atyeb-i mālından ifrāz eyleyüp ancaḳ**
Esāsın vaż‘ idüp yapdı binā-yı cāmi‘-i ra‘nā

5 **Minārında mü’ezzin eyledikçe da‘vet-i ümmet**
Her adımda olunsun defter-i āmāline imlā

6 **Fürūzān eyledikçe ḳayyim-i cāmi‘-i ḳanādīlin**
Ola rāy-ı münīriñ rūşenā-baḫş-ı dil-i dünyā

7 **Yöneldikçe hemān miḥrāb-ı ḳalbiñ beyt-i maḳṣūda**
Ḥuṣūluyla umūrunda muvaffaḳ eylesün Mevlā

8 **Edā-yı pençgāne eyledikçe müslimīn anda**
Ola a‘dāsına ġālib bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭāhā

9 **Ḥadīs̱-i min-Nebī sırrına maẓhar oldı bī-şübhe**
Ḫudā maḳbūl-ı dergāh eyleyüp ecrin ide i‘ṭā

10 **Olasın ḥüsn-i enẓār-ı imāmü’l-müslimīn ile**
Müşārün bi’l-benān aḳrānıñ içre şöyle bī-pervā

---

[29] **M_{19}: 7^b Y**

11 Ḫudā ‘ömr-i füzūn ile ma‘mūr eylesün ẕātıñ
Rıżā-yı Ḥaḳḳı taḥṣīl eylemek böyle olur zīrā

12 Bunuñ gibi nice ḫayrāta tevfīḳ eylesün Allāh
Eliñle cennet-i a‘lāda yapdın kendine me’vā

h. 1228 / m.1813

20[30]
Tārīḫ Berāy-ı Cāmi‘-i Cihāngīr
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Zihī Sulṭān Maḥmūd-ı ‘adālet-perveriñ nāmın
Debīr-i çarḫ-ı dūn bu resme āġāz itdi taḥrīre

2 Rıżā-cū vü ebü’l-ḫayr ü cihān-ābād ü nuṣret-şān
O yine eylemiş ẕātında rabṭ-ı ḳalb taḳdīre

3 Şebān-rūz eyleyen sensin ‘ibādu’llāh ḥaḳḳında
Gice tā ṣubḥ terk-i ḫab u rāḥat kār-ı ta‘sīre

4 Ḫudā tevfīkın iḥsān eyleyüp her bir umūrunda
Muvaffaḳ olasın her kār-ı ‘asrī semt-i teysīre

5 Selāṭīn-i selefden miẕlin īcād itmemiş Allāh
Ḫulāṣā hīç degilsin ḳābil-i taṣvīr-i tanzīre

6 Ola zih-gīr-i engüştüñ var ise kec-naẓar bī-göz
Nişāndır sīne-i a‘dā kemānından çıḳan tīre

7 Ne mümkin pençe-i şāhīn nigāh-ı dīdeden teb‘īd
Olur teslīm elbetde uzatsañ dest naḫcīre

8 Meger zānū-zed-i ‘afvıñ ola bir düşmeniñ yoḫsa
Ne ḳābil tīġ-ı ḫūn-rīziñden itmek çāre te‘ḫīre

---

[30] **M_{20}: 7^b Y**

9 **Gezerken ṣayd-gāh-ı pür-ḥabelde düşmen-i rūbāh**
Giriftār olmaḳ elbet muḥtemeldir pençe-i şīre

10 **Ḫudā ancaḳ saña maḫṣūṣ kılmışdır bu iḥsānı**
Bu ʻunvān ile ẓıllu'llah şānı geldi tevḳīre

11 **Sen ol nām-āver-i Maḥmūd Ḫān-ı ʻAdlīsin şāhā**
Sen olduñ cāmiʻu'l-ḫayrāt ile şāyān-ı teşhīre

12 **Kitāb-ı midḥatinde şāʻirānıñ ʻaczdir ḥāli**
Sebeb dībāce-i vaṣfa ne ise başla taḳrīre

13 **Çuḳurcumʻadan itmek-ile ẓuhūr āteş-i iḥrāḳ**
Yaḳup eṭrāfı sūzān eyleyüp geldi Cihāngīre

14 **Yaḳup anı da ʻavdet eyleyüp tekrār girüye**
Ḫulāṣā yirmi bir sāʻat uzadı girdi her yire

15 **Ḫarāb-ābād gördükde o cāy-ı maʻbed-i pāki**
O miʻmār-ı cihānıñ ḳalbi itdi meyl taʻmīre

16 **Ḳulı ṣadr-ı girān-ḳadrı ʻAlī Pāşāya emr idüp**
Bu resme başlanıldı vaṣfı ṣıġmaz kilk-i taʻbīre

17 **İmāmü'l-müslimīn ol ḳıble-i erbāb-ı ḥācātıñ**
Muvaffaḳ eyleye her ān ẕātıñ hüsn-i tedbīre

18 **Cevāmiʻde cemāʻat ola çün emīn-i gūyānī**
Ser-i aʻdāsı olsun her nefesde ṭuʻme şemşīre

19 Müʼeẕẕinler eẕāna eyledikçe irtifāʻ-ı yed
Minār-ı şevketin şöhret vire iḳlīm-i Keşmīre

20 Muʻarref-ḫˇan-ı iḳbāliñ edā-yı naʻtiñ itdikçe
Muḳārin ola dil-ḫˇahıñ icābet-gāh-ı teʼs̱īre

21 Mübeşşer eylesün Allāh ẕātıñ fetḥ ü nuṣretle
Ki sensin saʻy iden bu sāʻid-i iḳdām-ı teşmīre

22 Ḳabūl olmaz du'āsı her kīm itmezse du'ā-yı ḫayr
Du'āsı farż-ı 'ayn oldı ezel bernā ile pīre

23 Selāṭīniñ ile şehzādegānıñ ṭūl-ı 'ömriyle
Ola ḥıfẓ-ı ilāhīde maṣūn ez-dīde-i ḫayra

24 Sözümde vāḳı' olduysa ḫaṭā vü sehv 'afv eyle
Mes̱eldir kim 'itāb olmaz 'öẕür-cūyā-yı taḳṣīre

25 Sözin ṭatlı yerinde ḳaṭ' idermiş çünki meddāḥān
Yeter ḫatm eyle sen de meclise belki kesel vire

26 Olasın maḥfil-i 'ālemde ṭūl-i 'ömr ile dā'im
Bulalar düşmenānıñ maẓhariyyet ḳahr ü tedmīre

27 Ferīd-i bende-i dergeh düşürdi böyle bir tārīḫ
Bu vālā cāmi'i Maḥmūd Ḫān yapdı Cihāngīre

h. 1239 / m.1824

21[31]
Tārīḫ Berāy-ı Ta'mīr-i Cāmi'-i Dāvūd Pāşā Der-Üsküdār
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Vāḳıf-ı s̱ānī Ḥüseyn Aġa o sāhib-tevliyet**
Eyledi bu cāmi'i iḥyā be-ġāyet dil-firīb

2 Vaż'-ı bünyān-ı nevīnden eylemek i'mār olur
Cāmi' ü ḫayrāt-ı sā'irden ziyāde hem muṣīb

3 Bir ḫarāb-ābādı ābād eylemekdir ma'rifet
Ḫālisü'n-niyyāt imiş bula bu ecriñden naṣīb

4 Defter-i a'māline yazılsun ecri her vaḳit
Ḫutbe-ḫ̌an olduḳca minberde imāmān ü ḫaṭīb

---

[31] **M_{21}: 8ª Y**

5 Ḥaḳ mu'ammer eyleyüp olmaz mı her işde mu'īn
Böyle bir ecr-i cüziyle maẓhar ol merd-i edīb

6 Min-Nebī sırrı ẓuhūr idüp bu tarīḫe Ferīd
Mescid-i Dāvūd Pāşā buldı termīm ile zīb

h. 1233 / m.1818

22[32]
Tārīḫ-i Diger Cihāngīr
Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **Cenāb-ı Ḫān-ı Maḥmūd-ı felek-rif'at melek-sīret**
Ḫiṣāl-i mekremet-āsāli eyler 'ālemi ābād

2 Ḫulūṣ-ı ḳalb-i bend-i kemend-i Ḥaḳḳa baġlanmış
Olurlar ḫāriḳu'l-'ādāt-ı rāyından cihān irşād

3 Umūr-ı 'ālemiñ ḫayrında fikr-i ṣā'ibi dā'im
Ki olmuş cāmi 'ü'l-ḫayrāt ile şöhret-dih-i cidād

4 Cihangir Cāmi'i yandıḳda inşāsın idüp fermān
'Alī Pāşā ḳulı oldı zemīn-būsı ile münḳād

5 Şeref-baḫşā-yı nūr itdiñ bu cāmi'le Cihangīri
Sezādır iftiḫār itse anı bünyād iden üstād

6 Hele im'ān ile seyr it mu'allā ṭarḥ ü ra'nāsın
Göreydi resm-i zībāsın şaşardı Mānī vü Bihzād

7 Bu cāmi'de edā-yı penç-gāne ümmet itdikçe
Umūrunda ola rūḥ-ı Muḥammedden saña imdād

---

[32] **M_{22}: 8^b Y**

8 Ferīdā geldi bir mıṣra‘-ı tārīḫ eyledim taḳdīm
Cihāngir Cāmi‘in Sulṭān Maḥmūd itdi hem bünyād

h. 1239 / m. 1824

23[33]
Tārīḫ-i Diger
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Vezīr ibni vezīr ü ṣadr-ı a‘ẓam kim ‘Alī Pāşā
Vücūdı nādirü’l-mevcūd bir aḳrānı yoḳ ḥālā

2 Zamānından muḳaddemce Çuḳurcum‘adan itmişdi
Ẓuhūr-ı āteş-i sūzān Cihāngīr cāmi‘in ifnā

3 Beş on gün geçmeden inşāsına fermānı sebḳ itdi
Ṣadāret ḫil‘atiyle ẕātı oldukda kemāl-ārā

4 Ḫulūṣı sā‘i bi’l-ḫayr olduġıçün dā’imü’l-evḳāt
Muvaffaḳ oldı yapdı secde-gāh-ı ümmeti ḥaḳḳā

5 Mu‘āvin himmet-i merdān ola dā’im umūrunda
Bu himmet eyledi Sulṭān Süleymān rūḥunı iḥyā

6 ‘İnāyāt –ı ḫafāyā-yı Ḫudāya ẕātıdır nā’il
Bunuñ gibi nice ḫayrāta tevfīḳ eylesün Mevlā

7 Budur ancaḳ du‘ā-yı ḫayrım ol ṣadr-ı girān-ḳadri
Müdāmā mesnedinde ṭūl-ı müddet ide Ḥaḳḳ ibḳā

8 Ferīdā çıḳdı bir tārīḫ-i ra‘nā ḫāmeden yazdım
Cihāngīre güzel resm eyledi cāmi‘ ‘Alī Pāşā

h. 1239 / m. 1824

---

[33] **M_{23}: 8[b] Y**

24[34]

Tārīḫ

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün

. - - -   . - - -   . - - -   . - - -

1 Vezīr-i ekremi Sulṭān Maḥmūd-ı kerem-kārıñ
Ki olmuş şöhreti ‘Os̱mān Pāşā-yı kemāl-ārā

2 Müşārün bi’l-benān olmuşdı mābeyni’r-ricāl ol ẕāt
Ḫudā kıldı o dem hem-rütbet-i nüh günbed-i ḫaḍrā

3 Vezāretle be-kām olmazdan evvel fikr idermiş ol
Rıżā-yı Ḥaḳḳı taḥṣīl itmege bir ḫayr-ı müstes̱nā

4 Bu yüzden Ḥaḳ muvaffaḳ eyleyüp yapdı ‘Arapgīre
Zihī bu cāmi‘ü’n-nūrı Ḫudā ecrin ide a‘ṭā

5 Derūn-ı cāmi‘in pür-nūr ḳıldıḳça ḳanādīli
Münevver eylesün ḳalbin cenāb-ı ḥażret-i Mevlā

6 Feridā cevherin tārīḫ-i ihyā eyledi ḫayrın
‘Arapgīre idüp ‘Os̱mān Pāşā cāmi‘i inşā

h. 1239 / m. 1824

25[35]

Tārīḫ-i Mīlād

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Cānım Aga-zāde Mīr Aḥmed kim ol ehl-i hüner**
Sāḥib-i ‘irfān u ḥirfet mālik-i ḫulḳ-ı ḥamīd

2 Ṣulb-i pākinden ‘ināyet eyleyüp Mevlā aña
Maṭla‘-ı burc-ı şerefden ṭalli‘ oldı bir velīd

3 Māh-ı Şevvāl-i şerīfiñ oldı dördüncü güni
Maḳdemiyle buldı ‘izzet ol hilāl-i nev-resīd

---

[34] M_{24}: 8^b.
[35] M_{25}: 8^b Y

4 Göstere Ḥaḳ vālideynine nīce mürvetlerin
Ṭūl-ı ʿömrüyle maʿmūr eylesün Rabb-i mecīd

5 Tām tārīḫiñ Ferīdā gūş idince söyledim
Zīb-i mehd-i dehre olsun Mīr İbrāhīm Ferīd

h. 1238 / m. 1823

26[36]
Tārīḫ-i Merṣiye
Fā ʿi lā tün / fā ʿi lā tün / fā ʿi lā tün / fā ʿi lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Şöhreti Ṭayfūr Pāşā-zāde yaʿni Mīr ʿAlī**
Üç yaşında oġlunuñ cāy-ı firārıdır oḳı

2 Bu maḥalli eyledikçe cāyıña bāḳīlere
ʿÖmr-i aʿṭā-yı Ḫudā-yı Kirdgārıdır oḳı

h. 1237 / m. 1822

27[37]
Mersiye
Fā ʿi lā tün / fā ʿi lā tün / fā ʿi lā tün / fā ʿi lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Āh ey pīre-zen-i fertūt-ı gerdūn-ı fenā**
Dest-i fikrinden seniñ ʿāḳıl olan olmaz emīn

2 Vāh kim Dizdār Aġānıñ duḫterin hem zevcesin
Terk-i dünyā itdirüp ḥasretde ḳoydun māderin

3 Ġurre-i māh-ı Rebīʿul-āḫıra merhūn imiş
Eyledin mi ʿāḳıbet medfūne-i zīr-i zemīn

---

[36] **M_{26}: 8^b Y**
[37] **M_{27}: 9^a Y**

4 Çıḳdı kilkimden bu mıṣrā‘-yıla tārīḫi Ferīd
‘Ādile Ḫānım ṣafā-yāb-ı cinān ola hemīn

h. 1235 / m. 1820

28[38]
Mersiye
Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün
- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Kāmilī-zāde Meḥemmed Şākir Efendiniñ āh**
Necl-i pāki göçdi ḥūr-ı ‘aynı terfīḳ eyleye

2 Emr-i Haḳda çün tamām va‘deniñ yoḳ çāresi
Kīm dir-idi vālideyniñ böyle tażyīḳ eyleye

3 Rūz-ı maḥşerde şefī‘-i vālideyn olsun o cān
Bu kelāmı hażret-i Allāh taṣdīḳ eyleye

4 Didi tārīḫin Ferīdā merḳadinde Münkerin
Yirini seyyid Meḥemmed ‘adn-i tevfīḳ eyleye

h. 1234 / m. 1819

29[39]
Mersiye
Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün
- . - -   - . - -   - . -

1 Tābi‘-i sulṭān ‘Ali Aġānıñ āh
Seyyid Aḥmed nām oġlı nāgehān

2 Zaḫm-ı ṭā‘ūn-ı vebādan ‘āḳıbet
Emr-i Ḥaḳḳa eyledi teslīm-i cān

---

[38] **M_{28}: 9^a Y**
[39] **M_{29}: 9^a Y**

3 ʿĀlem-i fānīden itdi irtiḥāl
Ḳaldı nār-ı ḥasreti dilde nihān

4 Māder ü eb geldi tārīḫin didi
Ḳabr-i Seyyid Aḥmed-i Rüstem cinān

h. 1234 / m. 1819

30[40]
Tārīḫ-i Seng-i Cirīd
Fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Ḥasan Āġā-yı ḫazīne o levendāne edā
Süzülüp atdı cirīdin okı rām ārāyı

2 Pādşeh gördi hużūrunda didi ṭaş diksün
Nām ü şān aldı bu emr ile Ḥasan Āġāyı

3 Bir nişān ola cirīd menziline bu tārīḫ
Ṭaş diküñ bozdı beş on kez Ḥüseyin Pāşāyı

h. 1232 / m. 1817

31[41]
Mersiye
Fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Mesned-ārā-yı rikāb-dārı idi sābıḳda**
Yaʿni kim Şākir Efendi o maʿārif-perver

2 Ẕāt-ı vālāsına bu mülk-i yemīn cāriyesi
Ferş-i iḫlāsına olmuşdı dem-ā-dem hem-ser

[40] M_{30}: 9ᵃ Y
[41] M_{31}: 9ᵃ Y

3 Zaḫm-ı ṭā'ūn ile maṭ'ūne olup āḫır-ı kār
Eyledi cisr-i fenādan reh-i 'uḳbāya güẕer

4 Yazdı tārīḫini bir āh çeküp kilk-i Ferīd
Zīver-i gül-bün-i 'adn ola müdāmā gül-ter

h. 1228 / m. 1813

32[42]
Mersiye
Fe 'ū lün / fe 'ū lün / fe 'ū lün / fe 'ūl
. _ _ . _ _ . _ _ . _

1 'Aceb Şeyḫ Şükri Meḥemmed ḳızı
Fenādan elin çekdi nā-gāh āh

2 Hemān 'īd-i fıṭrıñ ikinci güni
Vebādan göçüp 'adni ḳıldı penāh

3 Didim bir sene sonra tārīḫini
Cinān 'Āyişe Ḫānıma cāy-gāh

h. 1227 / m.1812

33 [43]
Mersiye
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 Vālide sulṭān-ı 'Atīḳiñ tekyesi şeyḫi be-nām
Duḫteri Şükri Meḥemmed eyledi terk-i cihān

2 'Īd-i fıṭrın on beşinci gün vebādan 'āḳıbet
Genç yaşında şerbet-i merge hemān açdı dehān

---

[42] **M_{32}: 9^a Y**
[43] **M_{33}: 9^a Y**

3 Gūş idince söyledim tārīḫ-i fevtin acıyup
Fāṭıma Ḫānım cinānı eylesün cāy ü mekān

h. 1228 / m. 1813

34[44]
Mersiye
Me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / Me fā ʿī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 O şeyḫ-i ḫānḳāh-ı Vālide Sulṭān-ı dīrīniñ
Meḥemmed Şükri nāmın oġlı dünyā[d]an gürīz oldı

2 Yigirmi ikisi olduḳda ʿīd-i fıṭrınıñ āḫır
Ḥayāt u merg meydānı miyānında sitīz oldı

3 Vebā ser-pençesine olmayup tāb-āver ol nāzük ten
Girüp laḥd-i zemīne çeşm-i ʿālem eşk-rīz oldı

4 Ferīd iẕʿān idince bī-vefā oldıġını dehriñ
Meḥemmed mülk-i mıṣr-ı cennete bāḳī ʿazīz oldı

h. 1228 / m. 1813

35[45]
Mersiye
Me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Seferli aġalarından cesūr [u] merd-i meydānī
Cihānı terk idüp gitdi yiri kaṣr-ı cinān olsun

2 Ġulāmān-ı ḳapūdān-ı Ḥüseyn Pāşādan idi ol
Ecel peykiyle sūy-ı cennete ṭoġrı revān olsun

---

[44] M_{34}: 9^b Y
[45] M_{35}: 9^b Y

3 İrişdi zaḫm-ı ṭā‘ūn urmadı merhem ṭabīb-i cān
Bu ‘illetle cemāl-i Ḥaḳḳı cūyā vü devān olsun

4 Bu mıṣra‘la behiştī oldıġıñ bildim Ferīd āḫır
Ḥüsāmeddīne yā Rab cennetü’l-me’vā mekān olsun

h. 1228 / m. 1813

36[46]
Mersiye
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 Şīve-i bezm-i ḳader eyledi hükmin icrā
Ḍoymadan gençligime çekdim elim dünyādan

2 Çün ri‘āyetde ḥuḳūḳ-ı ebedine müşkil
Ṣad-şükür vaż‘-ı ḳalem olmadı ‘isyānımdan

3 Ey efendim pederim çekme elem oġluñ içün
Dilerim nīce zamān sen ḳalasın saġ u esen

4 Pederim yaḳma derūnuñ keder itme aṣlā
Oldı cennāt-ı na‘īm Aḥmede ra‘nā mesken

h. 1228 / m. 1813

37[47]
Mersiye
Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 Şöhreti Tırnakcı-zāde hem silaḥşör şehi
Ya‘ni İbrāhīm Beg kim eyledi terk-i cihān

---

[46] **M_{36}: 9ª Y**
[47] **M_{37}: 9ª Y**

2 Pençe-i şīr-i ecel işkencesiyle ‘āḳıbet
Ḳıldı teslīm-i emānet ol civān-ı nā-tüvān

3 Eylesün āsānter rūz-ı ḥesābın ol Kerīm
Seyyi’ātin ‘afv ü maḥv idüp ḳıla cennet-mekān

4 Yaz bu tārīḫi Ferīd Allāh raḥmet eylesün
Mīr İbrāhīmiñ ola merḳadi dār-ı cinān

h. 1233 / m. 1818

38[48]
Mersiye
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 Ümmü Gülṡüm Ḫānım ya‘ni o ‘iṣmet-māye
‘Ālemin ḫayyiresi maṭlebi taḥṣīl-i rıżā

2 Ḳıldı Çāvūş deresinde yeñi bir çeşme binā
Cümle leb-teşneleri eylemek içün irvā

3 O rıżā-cūyı añup ḫayr ile ehl-i dünyā
Eylesün Ḥaḳ da anuñ ecrine Kevṡer a‘ṭā

4 Eṡer-i ḫayra Ferīd oldı bu tārīḫ-i tām
Çeşme yapdırdı eyü māder-i Ḥilmī Pāşā

h. 1233 / m. 1818

---

[48] **M_{38}: 9[b] Y**

39[49]
Tārīḫ
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 **Geldi bir ḥāl-i ‘aceb fevtin işitdikde Ferīd**
Uçdı rūḥ-ı Muṣṭafā Beg ḳondı ‘Adne ḳuş gibi

h. 1227 / m. 1812

40[50]
Diger
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _

1 **Yazdı tārīḫīni dāmādı Ferīd**
Fāṭıma Ḫānıma firdevs ola cā

h. 1227 / m. 1812

41[51]
Diger

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **Ferīdā yaz bu tārīḫ-i tamāmıñ ‘arż-ı tebrīke**
Ebū nān-pāre alup liḥye irsāl eyledi esrār

h. 1227 / m. 1812

---

[49] **M_{39}: 9^b Y**
[50] **M_{40}: 9^b Y**
[51] **M_{41}: 9^b Y**

42[52]
Mersiye
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 **Dāverim seyyidim ol mīr-i Meḥemmed cānım**
Ya‘ni kibr-i emelim rūh-ı revān ‘Ārif Beg

2 **Yigirmi altıncı gününde Ramażān ayınıñ**
Yedi yaşında iken göçdi o cān ‘Ārif Beg

3 **Āh idüp didi ḳarındaşı Ferīd tārīhiñ**
Olsun ‘uḳbāda şefī-i ebevān ‘Ārif Beg

h. 1227 / m. 1812

43[53]
Mīlād
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . - - . . - - . . - - . . -

1 **Vāye-i feyż-i Ḫudā-perver açup aġūşın**
İtdi bir dürr-i girān-māye ‘aṭā Rabb-ı ḳadīr

2 **İdicek bend-i ḳımāt-ı şer[er]-efzā-yı cihān**
Peder ü māderi bu şevḳ ile oldı tebşīr

3 **‘Ömriñ efzūn idüp vālidegānıñ mesrūr**
‘Ālem-i ṣıḥḥat u ‘iffetle ola şöhret-gīr

44[54]
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Rūz-ı mīlād idi Zi’l-ḳa‘desiniñ on sekizi**
Ḫāme-i şevḳ-ı Ferīd eyledi żabṭ ü taḥrīr

---
[52] M_{42}: 9[b] Y
[53] M_{43}: 9[b] Y
[54] M_{44}: 10[a] Y

2 Yazdı tebrīk-i ḳudūmına mücevher tārīḫ
Ümmetu'llāh içe 'iṣmet memesinden hem şīr

h. 1223 / m. 1808

45[55]
Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Dizdar Aġā-yı Saḳız merd-ī neẓāfet-pīrā
Ya'ni hem-nām-ı Peyāmber o şeh-i iffet-mesned

2 Baḥr-ı ṣulbünden idüp bir gevher a'ṭā el-ḥaḳ
Virdi ẕātına şeref hażret-i Bī-çūn u Ṣamed

3 Yirmi dört Salı ki Zi'l-hiccesi on ikinci
Gicesi geldi vücūda o civān-ı erşed

4 Zīb-i āġūş-ı ṣafā-yı peder ü māderidir
Başdı devrāna ayaḳ şevḳ-ile Rāmiz Aḥmed

h. 1224 / m. 1809

46 [56]
Mílād
Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Dizdar Āġā-yı Saḳız ya'ni Meḥemmed Ṭāhir
Kim siyādetle şeref-dāde-i şān u şöhret

2 Nesli pākinden idüp Ḥaḳ aña a'tā-yı veled
Peder ü māderine geldi meserret ḳat ḳat

3 Yirmi altısına Zi'l-ka'deniñ ikinci gice
Oldı ol ṭıfl-ı civān bend-i ḳımāt-ı fıṭrat

---

[55] **M_{45}: 10[a] Y**
[56] **M_{46}: 10[a] Y**

4 Zīb-i gehvāre-i dehr oldıġını gūş itdim
Zāde-i ṭab‘-ı Ferīd eyledi ḥaḳḳā himmet

5 Çıkdı aḳṭāb-ı cihār itmege tebşīr-i ḳudūm
Geldi dünyāya dem-i ṣubḥ Süleymān Neş’et

h. 1226 / m. 1811

47[57]
Tārīḫ Berāy-ı Milād-ı Meḥemmed Muṭī‘ Beg Efendi
Müf te i lün / fā ‘i lün / müf te i lün / fā i lün
_ · · _   _ · _   _ · · _   _ · _

1 Oldı bu tārīḫe ad cevher-i tāc-ı murād
Baḫşiş-i Rabb-ı cevād Mīr Meḥemmed Muṭī‘

h. 1227 / m. 1812

48[58]
Mīlād
Mef ū lü / me fā ‘ī lün / mef ū lü / Me fā ‘ī lün
_ _ ·   · _ _ _   _ _ ·   · _ _ _

1 ‘Ömrine vire vüs‘at ‘ismetle bula şöhret
Bir duḫter-i meh-ṭal‘at virdi ḳulına mevlā

2 Yıl başınıñ ikinci ṣalı gicesi el-ḥaḳ
Sā‘at yedide geldi dünyāya o meh-sīmā

3 Ḳız babası maẓhardır merzūḳ olur eẓherdir
Bu nuṭḳ-ı peyāmberdir bī-şübhe ider aġnā

4 Babası Ferīde Ḥaḳ baġışlasın ol muṭlak
Geldi dile bu elyaḳ tārīḫ-i tamām iḥṣā

[57] M_{47}: 10^a Y
[58] M_{48}: 10^a Y

5 **Fikr eyler iken ḍoġdı bu mısra‘-ı berceste**
Nev-tali‘a-i ekvāndır Fāṭımatü’z-Zehrā

h. 1228 / m. 1813

49[59]
Tārīḫ Berāy-ı Ḳaṣr-ı Çelebi Pāşā Der- Sāḳız
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Aldı endāze-i şevḳiñ ele dest-i şādī**
Nāgeh ma‘mūr ide luṭfı bu ḫarāb –ābādı

2 **Olıcak bezm-i muḳadderde irāde cārī**
Kim vücūda gelir ol olsa da ḥārik ‘āde

3 **Bende-i ḫāṣını Mevlā idicek ḫayre ḳarīn**
Aña āsān-ter ider ebniye-i Şeddādı

4 **İşte ez-cümle kerem-kār-ı ‘adem ālā ḳurān**
Ber ü zīr şeh-i zī-şān ki yoḳ efrādı

5 **Ḥāmili mihr ü livā ya‘ni ki serdār-ı veġā**
Çelebi Muṣṭafa Pāşā-yı kerem-mu‘tādı

6 **Eyledi vaż‘-ı es̱er baġçe-i Sāḳızda**
Himmet-i devletiniñ oldı yeni īcādı

7 **Her ṭarafdan nigeh-endāz temāşāya sezā**
Yapdı ḥavż içre zihī ḳaṣr-ı behişt-ābādı

8 **Gice mehtābda gümüş servi naẓīrin seyr it**
Koydı bir ḳālıb-ı nev-resme bu çār evtādı

9 **Çeker āġūşına iḳbāl ile her neẓẓārı**
Ḳaṣr u mehtābiyedir şimdi göñül ṣayyādı

---

[59] **M_{49}: 10[a] Y**

50[60]
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Evc-i tevfīḳe ḳanad açdı mis̱āl-i ‘Anḳā**
Gūş idenler sözümi itmesün istib‘ādı

2 **Ṭab‘-ı mi‘mārına ressām-ı ezel baḫşīşidir**
Ḥayrete ḳorsa nola Mānī ile Bihzādı

3 **Havżıñ eṭrāfına baḳ başḳa leṭāfet bulmuş**
Serv-i bāġ-ı İremiñ revnāḳıdır şimşādı

4 **Daverā dādverā Āsaf-ı rūşen-güherā**
Vaṣf-ı ẕātında sezā lafẓ-ı cihān-ābādı

5 **H̱ār-ı ġamdan ola āsūde vücūduñ ki budur**
Ṣaḥn-ı endīşede ezhār-ı diliñ evrādı

6 **Der-i devletde seniñ gibi ‘aceb kim görmüş**
İtmesün mi saña yā hażret-i Ḥaḳ imdādı

7 **Telḫ-kām idi cihān ḫayli zamān olmuş-idi**
Vire dehr aġzına dest-i keremiñ nev-dādı

8 **Miḥek-i dīdeye almaz zer ü sīmi naẓarıñ**
Ẕāt-ı vālāna sıġar dār-ı kerem isnādı

9 **‘Ālem āsūde bahār-ı keremiñ taḫtında**
Şunda bir bülbül-i nālende ider feryādı

10 **Bulamaz kimse söz ‘irfānına şu bu diyecek**
Āferīnişde H̱udā-dādadır isti ‘dādı

11 **Hele bī-hūde gibidir ḳuluñ ‘indimde daḫi**
H̱ātem-i Ṭāyye göre ṭab‘-ı seḫā īrādı

---

[60] **M_{50}: 10^b Y**

12 Bezm-i ṭab'ında bulur cümle umūr ārāyiş
Sensin ehl-i hüner ü ma'rifetiñ isnādı

13 Pençe-tāb-āver olur rumḫına düşmen āyā
Ḍarb-ı destiñle geçer tā ciger-i fūlādı

14 Teng idersin ser-i küffāra veġā meydānıñ
Nola tā evcden inse saña ġāzī adı

15 Görse meydān-ı şecā'atde bahādır kefini
Virdi el arkası yirde o cihān ekrādı

16 Nice dil-beste-i emr olmaya dil-ḫāh ile ḫalḳ
Meslek-i Mustafavī üzre idersin dādı

17 Ġaybdan mülhem olup Ḥıżr refīḳıñ olsun
İde tevfīḳa muḳārin seni Rabb-i hünādī

18 Gerd-i endīşe-i ġamdan ide Allāh maṣūn
Ḫayr ile herkesiñ ol zīver-i bezm-i yādı

19 Nīce ḫayrāta muvaffaḳ ola ẕātın dā'im
Budur ancaḳ ki reh-i ḥażret-i Ḥaḳḳıñ zādı

20 Virmiş ol mertebe ḫāṣıyyet te's̱īr-i Ḫudā
Rū-be-rāh-ı 'adem eyler naẓarı bī-dādı

21 Ḳavl-i tanbulla idüp saḫt-mizāc-ı dehri
Yek-nefes mūm gibi nerm-i suḫan-ı münḳādı

22 Dāniş ü 'aḳl ü ferāsetde o rütbe yektā
Ẕātını görse Felāṭūn ider istimdādı

23 Gülşen-i ma'delet-ārā-yı cihān zīveri kīm
Ser-firāz u vüzerā āl-i resūl evlādı

24 Ola tā mesned-i vālā-yı vezāretde muḳīm
Sū-i ḳaṣdı gibi bulsun dilerim ḥussādı

25 Ḫayra sā'ī olıcaḳ ẕāt-ı kerīmü'ş-şānı
Ḫayr ile yāda sebep olmaya mı ecdādı

26 İstemez kimseniñ āzārını raḥm-ı naẓarı
Dā'ima kemlige eylikdir anıñ mu'tādı

27 Bendegānı daḫi ser-tā-be-ḳadem emrīne rām
Cümlesi şöyle rıżā-cūy-ı dil-i naḳḳādı

28 Dergehinde nola faḫr eyler isem bende gibi
Bendeyim ben de ḳabūl eyleyemem āzādı

29 Āh devletlü şecā'atlü vezīr-i ekrem
Bulamam şānına şāyeste suḫan īrādı

30 Seni ben böyle mi vaṣf eyler idim neyleyim āh
Virmese ṭab'a girānı bu dil-i nā-şādı

31 Yeter ıṭnāb yeter ḫayr du'ādır maḳṣūd
Aṭvel-i 'ömr-ile itsün saña Ḥaḳ imdādı

32 Yek-naẓarda didi tārīḫe sezā bende Ferīd
Ṭarḥ mehtābiye-i ḳaṣr-ı neviñ bünyādı

h. 1225 / m. 1810

51[61]
Tārīḫ Berāy-ı Sāl
Müs tef 'i lün müs tef 'i lün müs tef 'i lün müs tef 'i lün
_ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _

1 Ey şehr-i yār-ı pür-kerem ve'y dāver-i 'ālī-neseb
Ey şāh-ı Maḥmūdu'ş-şiyem fermān-beriñdir dehr heb

2 Sensin o Maḥmūdu'l-liḳā şīr-i ner-i deşt-i veġā
Dārā kapuñda bir gedā der-bān-ı dergāhıñ edeb

[61] M_{51}: 11[a] Y

3 Ḫātem nedir yād ideyim ẕātıñla ta'dād ideyim
Bu vaṣfa mu'tād ideyim ẕātın o rütbe müntaḫab

4 Dehriñ ma'ārif kānısın pür-sāḥib-i 'irfānısın
Her ne disem şāyānısın vaṣfıñda ḫāmem beste-leb

5 Ey şehr-i yār-ı kāmkār v'ey tācdār-ı baḫtiyār
Her dem olup tevfīḳ-i yār devriñ ola sūr u ṭarab

6 Südde ḳarīn olsun cüdā yol bulmasın dergāha tā
Derd-i dilimdir bu du'ā ey şāh-ı 'ālem rūz u şeb

7 Ber-vech-i dil-ḫ̮ˇah-ı şehī olsun nedīm-i dergehi
İlyās u Ḥıżr-ı hem-rehi def '-i ġama olsun sebep

8 Yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Musṭafā imdād-ı ḳutb-ı evliyā
Şāh-ı cihāna vir ṣafā her rūz olsun pür ṭarab

9 Gül-ġonca-i ümmīd-i şāh bulsun küşāyiş ḳıl nigāh
Yā Rab bu redd-i subḥ-gāh hīç görmesin bār-ı ta'ab

10 İtdikçe sālin Ḥaḳ cedīd itsün günin 'īd üzre 'īd
'Ömr-i hümāyunuñ mezīd olsun budur Ḥaḳdan ṭaleb

11 Sözün Ferīda incü ise ṭab'ın daḫi ḫoş-gū ise
Şöhret-dih-i her şi'r[62] ise iṭnābdır terk-i edeb

12 Çıḳsa ḫavās-ı ḫamse her tārīḫini ta'dāda ger
Bu sāl dehri şād ider sulṭān Maḥmūdu'n-neseb

h. 1224 / m. 1809

52[63]

Tārīḫ

Müs tef 'i lün müs tef 'i lün müs tef 'i lün müs tef 'i lün

_ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _

1 Şād olsun 'ālem ser-te-ser bulsun cihān şevḳ-i cedīd
Neşr-i meta'-ı sūr ider şimdi bahār-ı rū-sepīd

---

[62] şi'r:su Y

[63] M_{52}: 11[a] Y

2 Hengām-ı ī̄d-i sūrdur eyyām-ı def'-i şūrdur
Rūy-ı ṣafā manẓūrdur āyī̄ne-i dilden bedī̄d

3 Bu sūr-ı nevrūz eyledi dünyāyı fī̄rūz eyledi
Dehri dil efrūz eyledi gösterdi yüz surḫ u sefī̄d

4 Devrān devrān olalı hī̄ç görmemişdir evvelī̄
Şāh-ı velī̄ ibn-i velī̄ nesl-āver-i 'Abdul-ḥamī̄d

5 Bu devr-i Ḫān Maḥmūddur sūr-āver-i mes'ūddur
Bu mevlid-i pür-sūrdur devrāna teşrī̄fi sa'ī̄d

6 Olsun Ḫudāya ṣad hezār şükr ü s̱enā-yı bī̄-şümār
Virdi yine bir gül-'iẕār şāhen-şehe Rabb-i mecī̄d

7 Faṣl-ı bahārāsā bu şeb itdi mu'aṭṭar dehri hep
Bu sūr u şādī̄ye sebep mī̄lād-ı necl-i dil reşī̄d

8 Gülzār-ı ṣulbünden şehiñ pür-zī̄ver itdi dergehiñ
Reşk-āver-i mihr ü mehiñ ol āfitāb-ı nev-reşī̄d

9 Ammā ne mihr-i şu'ledir dünyāya virdi zī̄b ü fer
Gerdūna eyler cilveler her bir nigāhı dil-ḫarī̄d

10 Nasrun mine'llāh [64]āyeti itmiş küşāde rāyeti
Pī̄şānī̄-i pür-nuṣreti māha virir reşk-i medī̄d

11 Māh-ı rebī̄'iñ evveli onuncu gicesi belī̄
Necli şehinşāh-ı velī̄ ḍoġdı bu sulṭān Bāyezī̄d

12 Bulsun ṣafā mehd-i şeref reşk-i selāṭī̄n-i selef
Mesrūr şimdi her ṭaraf tā öyle kim ġam nā-bedī̄d

13 Oldı şükür ḥāṣıl emel ḳahr olsun a'dāsı maḫal
Ḥaḳ virdi iki bī̄-bedel necl-i şeref-baḫş u sa'ī̄d

---

[64]**"Nasrun mine'llāh" Kur'ān'da Saff Sūresinin 13.āyetinde geçmektedir. Āyetin anlamı şöyledir:"Seveceğiniz başka bir şey daha var:Allah'tan yardım ve yakın bir fetih.Müminleri müjdele."**

14 Olsun iki şehzādesi ardınca zīver-dādesi
Ḳuluñ gibi āzādesi olsun hezārān nā-ümīd

15 İtdi ḳuluñ Sulṭān Murād teşrīfi ile ber-murād
İkisiniñ ‘ömri ziyād olsun budur Ḥaḳdan ümīd

16 Olduḳça şehr-āyīnler bulsun belā-bī-dīnler
Çeşm-i ‘adāvet-bīnler gün görmesin her bir ‘anīd

17 Böyle şeh-i sāḥib-ḳırān dünyāya gelmez her zamān
H̱usmāna teng olur hemān bindikçe meydān-ı cirīd

18 Meydān-ı rezme çıḳsa ger eyler ‘adūsı cān żarar
Bed-ẖˇāhı eylerse diger gerdānını cāy-ı ḥadīd

19 Yekke-süvār-ı dehrdir düşmen şikār-ı dehrdir
Ol şehr-i yār-ı dehrdir fenn u ma‘ārifde vaḥīd

20 Baḳ şīve-i ẖaṭṭ-ı şehe şeyhi getürdi deh dihe
Dest-i şehe dil-āgehe virsün metānet Ḥaḳ mezīd

21 Musta‘sıma ta‘līm-i ẖaṭṭ itmekde ẖāmeñ bir nemaṭ
Yākūṭa bu şöhret ġalaṭ ger olsaydı ẖaṭṭ-ı resīd

22 Ẕāt-ı hümāyūnuñ gibi var mı ma‘ārif ṭālibi
Şād eylediñ her cānı ey pādşāh-ı Cem[şīd]-i ‘abīd

23 Sāyende oldum ben çerāġ ber-vech-i kām ü ẖoş dimāġ
Olsun nigāh-ı bed ıraġ budur du‘ā-yı ẖayr-dīd

24 Münḳād-ı emriñdir felek ḥayrān-ı re’yiñdir melek
Yirde beşer ṣuda semek fermānına olmuş merīd

25 Tārīẖin ‘arż eyle şehe el aç du‘ā-yı dergehe
Şāyeste olsun pehpehe ‘ıtnābdan el çek Ferīd

26 Yā Rab o şāh-ı kāmkār olsun ‘adūsundan dis̱ār
Olsun eli yevmü’l-ḳarār taḥtında bir ‘ömr-i mezīd

27 Şehzādegānıyla o şāh olsun mu'ammer yā ilāh
Ol dāver-i 'ālem-penāh maḥfūẓuñ olsun yā mu'īd

28 Bildim ḳudūmı meymenet gelsün cihāna emniyet
Nev-zeyn-i mehd-i salṭanat Şehzāde Sulṭān Bāyezīd

h. 1227 / m. 1812

53[65]
Tārīḫ-i Mīlād
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 Āftāb-ı ṣubḥ kāmım ḍoğdı ber-vefk-i ümīd
Gerdiş-ārā-yı merām olmaḳdadır çarḫ-ı 'anīd

2 Şāhid-i baḫtım zihī 'arż-ı cemāl idüp bu şeb
Bāb-ı bezm-i ḥasreti fetḥ eyleyüp aṣdı kilīd

3 Mübtelā-yı nāz u istiġnā idi bir ḫayli dem
Şimdi gördüm başlamış meyl-i niyāza ol 'anīd

4 Ben ser-āġāz-ı niyāz itdükçe ol dem-sāz-ı nāz
Ney gibi bağrım delüp dil-ḫūn idüp eylerdi 'īd

5 Dil kebāb-ı āteş-i ḥasret olup giryān u zār
Bāde-i eşkim baña eylerdi imdād-ı medīd

6 Āb-rūy-ı iltifāta teşne-leb pūyān idim
Bu ḥarāretle ciger-gāhım yanardı pek şedīd

7 Maḥrem-i bezm-i 'itāb olmaḳdı minnet cānıma
Neyleyim olmazdı göñlüm bir su'āle çāre-dīd

8 Bu telāş-ı āh u endīşeyle düşdüm ḥayrete
Ol hümā pervāzı gördüm bezm-i ḫulyādan ba'īd

9 Şöyle fehm itdim görünce ḫande-rūy-ı iltifāt
Gülbin-i gülzār-ı rağbet açdı verd-i nā-şinīd

---
[65] **M_{53}: 11^b Y**

10 Bu temāyülden saded gūy-ı su’āl olduḳda ben
Sāmi‘a-pīrā-yı hūşum olmamışdı bu nevīd

11 ‘Arż-ı dīdār eyleyüp ṣad nāz ile döndi didi
Ṭāli‘iñ yāver müsā‘id kevkebiñ baḫtıñ sa‘īd

12 Ey esīr-i firḳatim rencīde –ḫāṭır olma kim
Nā’il-i bezm-i ṣafādır ‘āşıḳ-ı miḥnet-keşīd

13 Eylerim ta‘mīr-i vaṣlımla seni şimden girü
Dil-ḫarāb-ı firḳat itmem eyledim ‘ahd-ı ekīd

14 Didim Allāh ‘aşḳına aṣlı nedir noldı sebep
Didi ‘ālem sūr-ı mīlād-ı şehile ḳıldı ‘īd

15 Der-‘aḳab kilk-i ḫulūṣ-ārāyı aldım destime
Midḥat-i şāhen-şehi oldı dile sedd-i sedīd

16 Maḳdem-i sūrı vucūd-ı kevni iḥyā eyledi
Ḫāṭır-ı ‘ālem ser-ā-pā ḫurrem ü rāḥat resīd

17 Bā‘iṡ-i āsāyiş-i ‘ālem vücūdı şāhdır
Hep umūr-ı ‘adl ü dāda eyler iḳdām-ı mezīd

18 Ḥaḳḳa rabṭ-ı ḳalb ü tevfīż-i umūr itmiş o şeh
‘Aks ider āyīne-i ilhāmına rūy-ı ümīd

19 Dest-i ‘adliyle bulup manẓūme-i devlet niẓām
Himmeti şīrāze-i mecmū‘a-i güne şerīd

20 Böyle taḥrīr eylemiş kilk-i ḳader-pīşānına
Şāh-ı rezm-azmā vü mansūru’l-livā [66]saṭvet-müfīd

21 Olmayup tāb-āver-i yek-ḥamle-i seyf-i şehī
Gitdi fi‘n-nāri cehennem Ḫāricī ibn-i Yezīd

---

[66] Şāh-ı rezm-azmā vü mansūru’l-livā:Şāh-ı mansuru’l-livā rezm-azmā Y

22 Mis̱li manẓūr-ı cihān āyīnesi olmuş degil
Dāniş ü ʻilm ü hüner fenn-i kitābetde vaḥīd

23 Ḥāl-i bāṭın ẓāhir-i aḥvālden ṣūret-nümā
Ẕātına mevrūs̱dur gerçi bu aẖlāḳ-ı ḥamīd

24 Tīr-i tedbīri isābet-kerde-i taḳdīrdir
Bu cihetle eylemez Allāh ẕātıñ nā-ümīd

25 Sāye-i nūr-ı H̱udā sermāye-i rūz-ı ṣafā
Cevher-i ʻālem-behā zībāyiş-i farḳ-ı ümīd

26 Nev-fidān-ı gülsitān-ı maʻdelet-ʻunvān-ı şāh
Ṣulb-ı H̱ān Maḥmūd-ı ʻAdlīden ẓuhūr itdi velīd

27 Sū-be-sū ezhār-ı sūr-ı dehr açıldı her ṭaraf
Nev-şükūfe zār-ı şevḳ oldı cihān-ı ġam çeşīd

28 Oldı iḳlīm-i ʻademde ism-i ġam bī-nām u şān
Sūr-ber-sūr-ı Ḥicāz oldı velādetden bedīd

29 Oldı bu nev maṭlaʻ-ı berceste çün ẖāṭır-nişīn
H̱āme-i siḥr-āferīnim tā olunca ẖūn-çekīd

30 Şükr gördük nev-hilāl-i ġurre-i māhı bedīd
Mihr-i ʻālem-tāba ḥayretle virir reşk-i medīd

31 Vaye-i ḥıfẓ-ı H̱udā ayırmasun āġūşdan
S̱īr-Bostān-ı ḥayāt-efzādan olsun müstefīd

32 Zīb-i mehd-i salṭanat olduḳça cism-i nāzüki
Fış fış u alḳışları gerd-i beyān itsün mezīd

33 Beş yaşında elf ü bādan bed'-i hˇāce itmegi
Rabb-i yessirden müyesser eylesün Rabb-i Mecīd

34 Ebced ü ʻAmme Tebarek Ḳad semīʻ ve'ẕ-Ẕāriyāt
Eylesün eczā-yı cümle muṣḥafı ẖatme resīd

35 Zīver-i bezm-i du‘ā ḳılsun yed-i şāhānesin
Ṣad-hezārān mürvetiyle eylesün Ḥaḳ kām-dīd

36 Üç sene soñra daḫi olsun donanmā-yı ḫıtān
Birbiri ardınca envā‘-ı meserrāt-ı cedīd

37 Her namāz-ı Cum’a ālā-yı selāmlıḳ zīveri
Eylesün şehzādesin ol şāh-ı İskender ‘abīd

38 Ḫaṭ ber-āverde olup ruḫsāre-i mehtābide
Rū-nümā-yı vechi olsun vaḳt-ile nūr-ı sefīd

39 Şāh-ı devrān būye-i ṣıḥḥatle virsün revnaḳı
Lihye-i nūr-ı siyeh-tābın görünce rū-sepīd

40 Müstefīż-i nūr-ı mihr olduḳça māh-ı şeb firūz
Şāh ü şehzāde ola ‘ömr-i ṭabī‘īye resīd

41 Ṭūl-i ‘ömr ü ‘āfiyetle zīver-i taḫt ol müdām
Devletinde rūz u şeb budur s̱enāyā-yı Ferīd

42 Farż-ı ‘ayn-ı vakt u ānımdır du‘ā-yı devletiñ
Sāye-i luṭfuñda bulmuşdur vücūdum perverīd

43 Her nefes yād itmesem nām-ı hümāyūnun göñül
Mālik-i mülk-i vücūd olmaz ger zamānında şīd

44 Maḳṣadım ‘arż-ı ḫulūṣ-ı bendegīdir yoḫsa kim
Şi‘re elzem oldu şi‘r-i muḫtaṣar ma‘nā müfīd

45 Gūş-dārānā girān-ı ‘ārıż olur elbette
Bir suḫan kes̱ret bulunca olsa da beytü’l-ḳaṣīd

46 ‘Arż-ı tārīḫ-i nevin mīlād ile ḫatm-i kelām
Eyleyüp yüz sür zemīn-i ilticāya bī-‘adīd

47 Eyledim bu resme tārīḫ-i tamām aḥṣāb-ile
Ṣulb-ı Ḫān Maḥmūddan geldi civān ‘Abdu’l-ḥamīd

h. 1228 / m. 1813

54[67]

Tārīḫ-i Mīlād

Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Bir şehiñ midḥatini göñlüm ider vird-i zebān**
Öyle bir şeh ki cihān bende-i emr ü fermān

2 **Öyle bir şeh ki degil ḳābil-i tavṣīf ancaḳ**
Ẕāt-ı vālā-yı hümāyūnı zihī reşk-i şehān

3 **Öyle bir şeh ki ḳalem zīb-i yed-i ʻirfānı**
Levḥ-i endīşesi ḥayret-dih-i kitāb-ı cihān

4 **Öyle bir şeh ki ḫaṭıñ eylemiş ehl-i inşā**
Nigeh-i diḳḳat-ile nüsḫa-i pīş-i izʻān

5 **Öyle bir şeh ki odur ṣāḥib-i ḫaṭ u aḳlām**
Dest-i idrākine vā-beste ḫuṭūṭ-ı ezmān

6 **Öyle bir şeh ki on iki ḳalemiñ mālikidir**
Cümle erbāb-ı nüvīsān ider istiḥsān

7 **Öyle bir şeh ki kemāl-āver-i her fenn ü müşār**
Olsa engüşt-dehen beste sezā ḫaṭṭāṭān

8 **Öyle bir şeh ki degil yalıñız üstād-ı ḳalem**
Ṣūver-i her hüner āyīnesine cilve resān

9 **Öyle bir şeh ki yenābīʻ-i ḥikem güftārı**
Menbaʻ-ı ʻilm ü maʻārif hüner-ārā-yı cihān

10 **Öyle bir şeh ki ele alsa sinān-ı rezmi**
Evvel-i ḥamlede zaḫm-āver-i çeşm-i ʻudvān

11 **Öyle bir şeh ki ide meyl-i tüfeng-endāza**
Ḍarb ider beyża-i murġı biñ adım yirde hemān

---

[67] **M_{54}: 12^b Y**

12 Öyle bir şeh ki ider ʻavn-ı Ḫudā ile şikest
Mā-verā-yı cebel-i Ḳāfda olsaydı nişān

13 Öyle bir şeh ki temāyül ide ṭabʻ-ı pāki
Fen-i düşvārda olsa olur elbet āsān

14 Öyle bir şeh ki bahādır rev-i pehnā-yı ḫıred
Vādi-i dāniş ü rāyıñda taḫdīmü'l-aḳrān

15 Öyle bir şeh ki tedābīr-i umūr itdikçe
ʻAḳlı Ristoyu ider ẕātını görse ḥayrān

16 Öyle bir şeh ki dil-i ṣāfı miṡāl-i mirʻāt
Ḥāl-i ʻālem ne ise eyler aña ʻaks nihān

17 Öyle bir şeh ki ider mürşid-i rüşdi tenhā
Terbiyet-kerde-i irşād cihānı el-ān

18 Öyle bir şeh ki odur ḫādim-i rāh-ı ḥaremeyn
Aldı bu ḫıdmet-i ravżayla daḫi şöhret ü şān

19 Öyle bir şeh ki revādır aña nām-ı ġāzī
Ḫutbe-i şevketin itsün ḫuṭabā zīb-i dehān

20 Öyle bir şeh ki ḳalem ʻāciz-i evṣāfıdır
Lāl olur nuṭḳa liyāḳat bulamaz vaṣṣāfān

21 Öyle bir şeh ki saña nām-ı hümāyūnunı yād
İdeyim añla ne şehdir o şeh-i kişver-i şān

22 Yaʻni ġāzī-yi cihān ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Ẕātı şāyestedir eylerse de kesb-i rüchān

23 Nām-ı ġāzī o şehiñ ḳāmetiniñ ḫilʻatidir
Böyle kesb-i şeref itmiş mi ʻaceb pādşehān

24 Rütbe iḥrāz-ı şehīden nedir aʻlā rütbe
Rütbe-i ʻālīyedir ġāzī oḳutmak şāhān

25 Bu ġazā sā'ire nisbetle müraccaḥdır kim
Eyledi rūḥ-ı Nebī ḫıdmetin ol şāh-ı cihān

26 Ḳalmadı 'ırḳ-ı fevāric kesilüp tīġiyle
Gitti mülk-i 'ademe cünd-i şeym ü ḫusrān

27 Eyleyüp pāk ü temiz öyle mübārek rāhı
Oldı yek-sālde emniyyet-i hüccāc 'ıyān

28 Ṣurre iḫrācına iḳdām idüp ol şāh-ı niyām
Oldı mesrūr işidüp hep fuḳarā-yı 'uryān

29 Yūsuf Āgāh ḳulı olmadan aña nāgeh
Bāb-ı 'ālīye varup ṣurreye giydi ḫaftān

30 Ṣurre iḫrācı müretteb idi rūz-ı bāzār
O gice ḳıldı 'aṭā şāha Ḫudā-yı Mennān

31 Gülbün-i ṣulb-ı şehīden açılup bir gül-i nev
Oldı zībāyiş-i gülzār-ı dil-i 'ālemiyān

32 Māye-i emn-i cihān sāye-i 'adli ḫānı
Pā-nihād oldı ṣafā mehdine bir naḫl-i civān

33 Ne civān cān-ı peder zīver-i rūḥ-ı māder
Oldı dünyā o ḳadar ḫurrem [ü] şād u ḫandān

34 Bundan a'lā bilemem sūr-ı cihān-ārāyı
Ki budur māye-i sermāye-i çarḫ-ı gerdān

35 Ben de bu şevḳ-ile ṭıfl-ı dili eglendirerek
Şevḳ-i dil naġmesine eyledim āġāze hemān

36 Geldi bir güfte-i taḳsīm-i ṣafā ḫāṭırıma
Bezm-i şāhīde sezā olsam eger beste-ḫ̌an

37 Sūziş-i 'aşḳına ṭāḳat getirir mi insān
Pençe büryāna ruḫ-ı şem'ine pervāne-i cān

38 Reviş-i nāz-ile aldı yeñi başdan ‘aḳlım
Düşüp ardı ṣıra murġ-ı dilim oldı perrān

39 Sūziş-i göñlümi ben yāre nihān söyler iken
Yaḳdı āteşlere ‘anber gibi cānım cānān

40 Göz göre naḳd-i sirişkim yoluna ḫarc itdim
Dökdi beyhūde gözi yaşını çeşm-i giryān

41 Söz uzar ḳıṣṣa-i cānān nihāyet bulmaz
Gūşdārāna girān ‘ārıż olur bī-pāyān

42 Başla ed‘iyye-i ḫayriyye-i şāh-ı dehre
Ki Ferīdā ġazel encāmı du‘ā oldı ‘ıyān

43 Ola ol şāh-ı cihān müddet-i ‘ömr-i dünyā
Aṭvel-i ‘ömr-ile zīb-āver-i taḫt-ı ‘Oṣmān

44 Bu iki ġonca-i nüh-şüküfte-i bāġ-ı şevket
Ḫār-ı ġamdan ola maḥfūẓ-ı cenāb-ı Sübḥān

45 Ḳıla şehzādelerin zīver-i bezm-i dünyā
Mehd-i ṣıḥḥatde ṣafā-yāb olalar rūz u şebān

46 Ḫāk-i dergāhına yüzler sürüp eyle taḳdīm
Ola şāyeste-i manẓūr-ı şeh-i ‘ālemiyān

47 Geldi bu mıṣra‘-ı tārīḫ-i tamām-ı mīlād
Bādi-i sūr dem-i mevlid-i Sulṭān ‘Oṣmān

h. 1228 / m. 1813

55[68]

Tārīḫ-i Mīlād

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 Ḥażret-i Maḥmūd-ı ‘Adlī Ḫān sultān-ı cihān
Sāye-i ẕātıyla ‘ālem ber-murād-ı rūzgār

---

[68] M_{55}: 13ª Y

2 Sāyebān-ı sāyesi farḳ-ı cihān şemsiyyesi
'Ömrin efzūn ide Ḥaḳ bā-imtidād-ı rūzgār

3 Sen gibi bir şāh-ı 'ālī-cāhı görmüş mi cihān
Ẕātına olmuş anıñçün istinād-ı rūzgār

4 Pādşehler pādşāhısın sezādır salṭanat
Var bu ḳavlimde benimle ittihād-ı rūzgār

5 Māye-i ẕātıñ yed-i 'irfānla āġiştedir
Sensin ey şeh ṣāḥib-i eşded şidād-ı rūzgār

6 Görse 'arż-ı bendegī eylerler idi şübhesiz
H̱āk-i pāye H̱usrev ü Cem Key Kubād-ı rūzgār

7 Olalı saṭvet-nişīn-i taẖt-ı 'ālī-baẖt sen
Ezdiyād-ārā-yı ẕātıñdır vedād-ı rūzgār

8 Fenn-i ḥarb ü rumḥ ü tīġ u ẖāme her bir ma'rifet
Ẕātına feyż-i H̱udā dād i'timād-ı rūzgār

9 Ṣan'at-ı remyde taḥṣīl idüp icrā-yı sünen
Ez-diyār-ārā-yı ẕātıñdır vedād-ı rūzgār

10 Fevt olsun pādşāhım şevḳ-i tīr-endāzlıḳ
Ṣast-ı bāzū-yı hünerle vir küşād-ı rūzgār

11 Bezm-i 'ālem tāzelendi ümm-i dünyā şād-kām
Ḥāṣıl olmaḳda du'ā-yı her murād-ı rūzgār

12 Ġonca-i gülzār-ı nesliñ gülşen-i devrānda
Açılup ẖandān ola birāz diyār-ı rūzgār

13 Ḥamdu li'llāh oldı bir şehzāde-i luṭf-ı H̱udā
Maḳdem-i teşrīfi tenşīṭ-i fu'ād-ı rūzgār

14 İki yüz otuz iki Zi'l-hiccesi yirmi beşi
Yümn ile old[ı] şeref-baẖş-ı bilād-ı rūzgār

15 Vāye-i ḥıfẓ-ı ilāhī zīb-i āġūş eyleyüp
Çeşm-i bedden saḳlasun lālā nijād-ı rūzgār

16 Ḳuş südüyle perveriş-yāb ola cism-i nāzüki
Ṣāye ṣalsun üstüne dā'im ḳanād-ı rūzgār

17 Zīb-i mehd-i nāz iken bostān ṣulansun aġzına
Vāye-i pür-māye-i feyż-i i'tibād-ı rūzgār

18 Eylesün 'Abdülḥamīd ile Süleymānımıza
İzdiyād-ı 'ömr ile erşed-nihād-ı rūzgār

19 Şā'ir āġāz itse de biñde birin itmez edā
Ḳābil-i ta'dād olur mı hīç remād-ı rūzgār

20 Ola[lar] ẓıll-ı ẓalīl-i şevketin maḥmīleri
Maẓhar-ı manẓūr-ı raḥmıñdır 'ibād-ı rūzgār

21 Her umūrunda muvaffaḳ eylesün Rabbü'l-enām
Farżadır böyle du'ā-yı bī-'adād-ı rūzgār

22 Olasın 'ömr-i füzūn ile be-kām ü kām-rān
Dünyeler ḍurduḳça tā yevmü't-tenād-ı rūzgār

23 H̱āme eşcār u zemīn kāġıd yed-i 'ālem ile
Eylesem evṣāfını yetmez midād-ı rūzgār

24 Bulamaz īrād-ı vaṣfıñda maṣārif eyleye
Yoḫsa ḥisset eylemez şā'ir nijād-ı rūzgār

25 Ser-be-ceyb-i fikr ile cūyān olup eyler iken
'Abd-ı dergāhıñ Ferīdiñ iftiḳād-ı rūzgār

26 H̱āṭıra geldi o dem tārīḫ-i tām-ı mevlidi
Neş'et-i Sulṭān Süleymān nām-ı dād-ı rūzgār

h. 1232 / m. 1818

56[69]

Me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / Me fā ʿī lün

. - - -   . - - -   . - - -   . - - -

1 Ferīdā ḍoġdı birden göñlüme tārīḫ-i mīlādı
Sipihr-i devletiñ Sulṭān Süleymān oldı nev māhı

h. 1232 / m. 1818

57[70]

Tārīḫ-i Mīlād

Müs tef ʿi lün / müs tef ʿi lün / müs tef ʿi lün / müs tef ʿi lün

_ _ . _   _ _ . _   _ _ . _   _ _ . _

1 İrdi sürūr-ı nāgehān oldı zihī hengām-ı sūr
Ḳıldı cihānı şādmān ber-vefḳ-i dil-ḫ˅āh-ı sürūr

2 Bezm-i neşāṭ-efzā-yı dil şevḳ cihān-ārā-yı dil
Ḍoldı feraḥ mīnār-ı dil ol rütbe ʿālem pür ḥubūr

3 Ḫum-hāne-i dilden o dem nūş eyledim bir cām hem
Ammā ne cām-ı pür himem eyler derūnı ġarḳ-ı nūr

4 Ol nūr kīm Maḥmūd Ḫān ẕāt-ı hümāyūnı hemān
Maḥbūb-ı ḳalbü'l-ins ü cān sermāye-i bezm-i dühūr

5 Yaʿni o nūr-ı feyż-i Ḥaḳ ṣulb-ı şehīden oldı şaḳḳ
Ḥıfẓ eylesün Rab milleti çeşm-i ḥasūdān ola kör

6 Ol maṭlaʿ-ı nūr-ı Ḫudā dünyāyı ḳıldı pür żiyā
Teşrīfine dīde-küşā olmuşdı ʿālem-i bī-ḥużūr

7 Ḥamd olsun ol Allāhıma bir dāḫi virdi şāhıma
Şehzāde-i nev-māhıma şāyān disem āyāt-ı nūr

8 Yā Rab be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk olsun ʿadūsı çāk çāk
Necl-i necīli feyż-nāk itdikçe ṣulbüñden ẓuhūr

---

[69] M_{56}: 13[b] Y
[70] M_{57}: 13[b] Y

9 Ḥaḳdan o şāh-ı pür-himem her bir ḳula maḫż-ı kerem
Hep sāyesinde muġtenim bār u gedā vü bī-şu‘ūr

10 Kimdir du‘ā itmez aña kāfir meger bī-dīn ola
Mü’min muvaḥḥid dāimā her ān u dem itmez ḳuṣūr

11 Yā Rab o şāh-ı pür-‘aṭā ḳılsun serīrinde ṣafā
Tevfīḳa maẓhar olana ḳıldıḳça tedbīr-i umūr

12 Vasfıñda ol şāh-ı güzīn şā‘irleri eyler ḥazīn
Her bir sözi dürr [ü] simīn olsa yine eyler ḳuṣūr

13 Ḥaḳḳ-ı edā-yı midḥatin itdikçe ḫāme riḳḳatin
Ṣarf itse vārid himmetin elbetde ‘acz eyler ẓuhūr

14 Ancaḳ du‘ā-yı pīr yā maḫṣūṣ-ı bendeñdir şehā
Tā kim nefes āḫır ola ḳābil degil itmek ḳuṣūr

15 Virsün Ḫudā ‘ömr-i ‘iyed ḳılsun ṣafānı lā-yu‘add
Cünd-i melā’ik bī-‘adūd imdād ide nezdīk u dūr

16 Her bir nefes aldıḳça sen bezm-i vücūduñ ola şen
‘Ālemde ol ṣāġ u esen ġam görme tā meddü’l-duhūr

17 Şāhım ile şehzādeler dünyāya virsün zīb ü fer
Olsun cihāna ser-te-ser feyż-i Ḫudādan neşr-i nūr

18 Taṣdī‘-i ser itdüñ medīd dest-i du‘āyı aç Ferīd
Ḳılsın Ḫudā ‘ömrin mezīd endūh ü ġamdan ola dūr

19 Tārīḫim oldı hep du‘ā ammā du‘ā içre s̱enā
Dā’im du‘ā lāzım aña şevḳ-ile ‘ālem ide sūr

20 Tebşīr-i tārīḫ eyledik bir bir cihāna söyledik
Şehzāde Sulṭān Aḥmediñ oldı ḳudūmı dehre sūr

h. 1234 / m. 1819

58[71]

Tārīḫ-i Mīlād

Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Şāh-ı iḳlīm-i cihān mālik-i mülk-i ʻirfān
Ḫān-ı Maḥmūd-ı zamān sāye-i Mevlā-yı aḥad

2 Ẕātını ḥażret-i Ḥaḳ ʻāleme ḳılmış me'vā
Nīce bī-vāyelerin pāyesin eyler ezyed

3 İşte ez-cümle benim gibi bir ednī ḳulunı
İʻtibār-ı nigehi eyledi iḥyā-yı meded

4 Ḫᵛacegān zümresine emr idüp ibtidā el-ḥaḳ
Pāye-dārī-i süvārıyla nola olsam şed

5 Ḫorasānīyi ḥużūrunda re'īsü'l-küttāb
Farḳ-ı nā-çīzde ilḳā ile oldum sermed

6 Ḫilʻat-i fāḫire giydirdi ḥużūrunda o dem
Ṣadr-ı ʻālī didi olduñ hele ehl-i mesned

7 Bu ʻināyetle ḳuluñ hemser-i gerdūn oldum
Nola faḫr eyler isem elde ru'ūs oldı sened

8 Ḳuluñ endīşe-i icrā-yı teşekkürde iken
Atılan top-ı vilādet didi bir ehl-i ḫıred

9 Aldım ol dem elime ḫāme-i midḥat-ḫᵛanı
Başladım eylemege cümle-i tārīḫi ʻadad

10 Pür-ṭanīn itdi hele mevlidi gūş-ı dehri
İki ʻālem yeñiden buldı ḥayāt-ı sermed

11 Müjde-i nuṣrete dāl oldı anıñ mīlādı
Nām-ı sāmīsi sezā olmaġa hem-nām-ı ced

---

[71] **M_{58}: 13[b] Y**

12 Sezā Ferīd bu tārīḫ-i mevlidi olsa
Cihāna geldi Ḫadīcem bir ismi de Ḥüsnā
h. 1231 / m. 1816

59[72]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Dilerim silsile-i ẕāt-ı hümāyūnuñ ide
Gerden-i ‘āleme zincīr-i zer-āsā mümted

2 Kāfir-i ni‘met olur saña du‘ā eylemeyen
İ‘tiḳādımda hele ölme gibidir mürted

3 Beni sen vāṣıl-ı ser-menzil-i āmāl itdiñ
Seni dil-ḫˇahına nā’il ide Mevlā-yı ṣamed

4 Ḳalbin āyīnesine her ne ki ‘aks eyler ise
Hep vücūda gelüp Allah vire ‘ömr-i iyed

5 Soḳmaya ẕerre kadar göñlüni iḥdās̱-ı ġumūm
Ẕevḳ ü şevḳıñ idemez dād seniñ Rabb-i aḥad

6 Ḳuluñ āzād ḳabūl eylemez öyle ḳul kim
‘Afv ḳıl eyler isem bilmeyerek kār-ı bed

7 Kimseye ḥālim ifāde idemem sulṭānım
Naẓar-ı merḥametiñden ḳulunı eyleme redd

8 Dilerim nezd-i humāyūnuñ olup merġūbı
Āferīn nuṭḳına şāyeste olaydım şāyed

9 Geldi bir mıṣra‘-ı pākīze-i tārīḫ Ferīd
Ḫāme yazınca ḳabūl eyledi ṭab‘-ı erşed

10 Ser-i a‘dāsı ḳılıçdan geçer in-şā’a’llah
Nuṣrete ola sebeb maḳdem-i sulṭān Aḥmed

h. 1237 / m. 1822

---

[72] **M_{59}: 14[a] Y**

60[73]

Tārīḫ Berāy-ı Miftāḥ-ı Medīne

Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Yine mir'āt-ı dil-i şevḳıma ṣafvet geldi**
Ṭūṭī-i ṭab'-ı suḫan-pervere nevbet geldi

2 Yine bir başḳa feraḥ başḳa ṣafā var el-ḥaḳ
Çehre-i ʻāleme zīrā ki beşāşet geldi

3 Esdi bir bād-ı tesellī-i nesīm-i Bārī
Tā dimāġ-ı dil-i ġam-dīdeye nükhet geldi

4 Öyle bir nükhet-i ṭāḳat-şiken-i āhū kim
Bezm-i üns-i ḥarem-i vuṣlata zīnet geldi

5 Öyle bir zīnet-i ser-meclis-i *ḳābe ḳavseyn*[74]
ʻArş ü kürsī aña naʻleyn-i ferāġat geldi

6 Öyle bir fāriġ-i naʻleyn-i cihān u ʻuḳbā
Zīver-i *sümme denā*[75] maẓhar-ı rü'yet geldi

7 Öyle bir maẓhar-ı rü'yet ki melāʻik ḥayrān
Lī- ma'a'llāh serā-perde-i vaḥdet geldi

8 Öyle bir perde-i vaḥdet ki bilā-keyf ü kem
Çeşm-i *mā-zāġına*[76] nūr-ı aḥadiyyet geldi

9 Öyle nūr-ı aḥadiyyet ki idüp müstaġraḳ
ʻArż-ı dīdārī içün maṭlab-ı ḥażret geldi

---

[73] **M$_{60}$: 14^{a} Y**

[74] **"ḳābe ḳavseyn" ifadesi Kur'ān-ı Kerīm'de 53. sūre olan Necm Sūresinin 9. āyetinde geçmektedir.Āyetin anlamı şöyledir:O kadar ki(birleştirilmiş) iki yay arası kadar,hatta daha da yakın oldu.**

[75] **"sümme dena" yine Necm Sūresinin 8.āyetinde şöyle yer almaktadır."Sonra (Muhammed'e) yaklaştı,derken daha da yaklaştı."**

[76] **"Mā-zāġ" Necm Sūresinin 17.āyetinde şöyle yer almaktadır."Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı."**

10 Öyle [bir] maṭlab-ı a‘lā-yı maḳām-ı vuṣlat
Ki vücudı sebeb-i ‘ālem-i ḫilḳat geldi

11 Ya‘ni sulṭān-ı rüsül rehber-i nezdīk-i sebel
Zīver-i bezm-i göñül nūr-ı hidāyet geldi

12 Pertev-i nūr-ı Muḥammed virüp āfāḳa żiyā
Felek-i ‘āleme ol mihr-i ḥaḳīḳat geldi

13 Nūr-ı teşrīfi ṣalup pertevini ekvāna
Ẓulm-i küfri giderüp Ḥaḳḳa iṭā‘at geldi

14 Emr-i perhāşde bā-vāsıṭa-i firḳatı
Bārgāh-ı ḥarem-i Ḥaḳdan icāzet geldi

15 Ehl-i İslāma gelüp ‘izzet-i istīmānı
Rezm-i küffār iderek ümmete kes̱ret geldi

16 Ümmete lāzım olan dergehine ḫıdmetdir
‘Abd-ı ḫāṣānına bu elzem-i zimmet geldi

17 İntisāb-ı der-i vālā-yı naṣīb-ārāsı
Mavṣıl-i rütbe-i dergāh-ı kerāmet geldi

18 Pādşāhāna da ıṭlāḳ-ı ‘adālet müşkil
Gerçi hep sā‘ī-i icrā-yı şer‘iyyet geldi

19 Bir kılı kırk yara icrā-yı ḥaḳīḳatde budur
Şāha şāyan sülūk öyle ṭarafiyyet geldi

20 Ki ola her bir umūrında muvaffaḳ zīrā
Ḳıṣṣa-i Şāh-ı ‘Ömer mūcib-i dehşet geldi

21 Diḳḳat oldur ki tecessüs ide her bir kārı
Müslim ü kāfir eger cümle vedī‘at geldi

22 Şübhesiz böyle gerek ise de ḥamdu’li’llāh
Öyle bir şāh-ı ḫulūṣ-āvere nevbet geldi

23 Şükr ü ḥamd olsun ilāhī saña yüz biñ kerre
Ḥaḳ şükürinde hezār ʻacz ile zillet geldi

24 Bize irsāl idüp ol şāh-ı kerāmet cāhı
Luṭf u iḥsān-ı H̱udā maḥż-ı ʻināyet geldi

25 Ẕāt-ı hemnām-ı resūl aʻkal-ı aṣḥāb-ı ʻuḳūl
H̱ān-ı Maḥmūd-ı fuḥūl aʻlem-i devlet geldi

26 Maẓhar-ı nūr-ı Mecīd aẓher-i aẖlāḳ-ı Ḥamīd
Vāriṡ-i sırr-ı vaḥīd ekmel-i sīret geldi

27 Şāh-ı yektā-yı fünūn reşk-i dil-i Eflāṭūn
Rehber-i rāst-nümūn ehl-i vilādet geldi

28 O şehiñ ḳand-i niyyāt-ı suẖan luṭfundan
ʻAdl ü dādıyla fem-i ʻāleme lez̠z̠et geldi

29 H̱aṭṭ-ı pīşāni-i ʻadlī-i hümāyūnuñdan
Oḳur erbāb-ı baṣīret ne ʻalāmet geldi

30 Ehl-i dil olmasa olmazdı bu ẖıdmet ḳısmet
Ḥaḳḳ ʻadl üzre tamām eyledi ẖıdmet geldi

31 Öyle bir ẖıdmet-i aʻlā-yı rıżā-yı Ḥażret
Rāy u tedbīr-i umūrında iṣābet geldi

32 H̱āric ez-aḳl ü nihān rāy u verā-yı dāniş
Hem kimes engüşt-dehen-vārī ʻusret geldi

33 Diñle taḳrīr ideyim ẖıdmet-i maḳbūl-i şehī
Miṡli mesbūḳ degil dehre bu ḥālet geldi

34 H̱āricī kāfiri melʻūn Yezīd-i devrān
ʻAzm idüp Yeṡrib ü Baṭḥāya o nekbet geldi

35 İtdi rāh-ı Ḥaremeyni nice bülbül mesdūd
İhtimām eyledi ẓann itdi metānet geldi

36 Türbe-i Ḫamza nīce emākin yıḳdı
Vaż'-ı ilḥād ile envā'-ı felāket geldi

37 O ḳadar eyledi tażyīḳ o ḫāric - mez̠heb
Ṭayyibe-dār-ı Nebī ehline ḥayret geldi

38 Şīve-i bezm-i ḳader-pervere var mı diyecek
Bu vuḳū'at-ı verā perde-i ḥikmet geldi

39 İmtiḥān-ı ümeme bir mihek-i tecrübedir
O sebebden bu ẓuhūrāt-ı meşiyyet geldi

40 Herkesin çıḳdı 'ıyār-ı zeheb-i iḫlāṣı
Ki zer-i ḫāṣ-ı şeh-i 'adliye ḳıymet geldi

41 Olmadı kimse mühim-sāz bir iki üç yıl
O mehābetlü şeh-i taḫt-ı ḫilāfet geldi

42 Taḫt-ı 'Os̠mānīye iḥdās idicek evvel kār
'An- ṣamīm eyledi taḫlīṣini niyyet geldi

43 Ḳalb-i ilhām-pezīr yine olup bu mülhem
'Ali Pāşāya bu ḫıdmetde ṣadāḳat geldi

44 Emr ü fermān idüp ol demde Mıṣır vā-beste
Bir hücūm eyledi kim herkese ḥayret geldi

45 Eyleyüp bir senede 'askeri irsāl hemān
Aldı Yenbu 'ı varup leşker-i 'izzet geldi

46 Yed-i himmetle Cedīde Boġazın aldı ele
Ṣıḳ boġaz itdigi dem 'aḳlına ḫıffet geldi

47 Taybeye kaçdı taḥaṣṣun iderim zu'muyla
Cünd-i İslāmdan ol mertebe ḫaşyet geldi

48 Aradı kūy-ı 'adem cānibini tā o kadar
Ḳuvvet-i ḳāhire-i şāh ile dehşet geldi

49 Seyf-i çārūb-ı şehī sildi süpürdi o yeri
Āb-ı tīġ-ı yed-i şevketle ṭarāvet geldi

50 Eyledi rāh-ı mürūr-ı Ḥaremeyni taṭhīr
Şimdi hengām-ı ṭavāf-ı reh-i ḥasret geldi

51 Serine mesken ü cāyın yıkar in-şā'a'llāh
Ṭaraf-ı Ḥaḳdan o şāhen-şehe kuvvet geldi

52 Pīr-ı yāver ne kadar vaṣfına āġāz itsem
Gerçi kim biñde birin anca hikāyet geldi

53 Ẓāhir ey şāh-ı kerem-pīşe-i ḫayr-endīşe
Ma'nā irşādına ilhām u işāret geldi

54 Mā-ḥaṣal rūḥ-ı resūl eyledi imdād şehe
Müjde-i sūr ile neccāb-ı beşāret geldi

55 Yoḫsa düşvār idi bu maṣlaḥatın itmāmı
'Azm-ı rezm eyledigi aña sühūlet geldi

56 Sāyesinde ideriz nīce fütūḥāt ile sūr
Ser-te-ser nāṣiye-i ḥāline nuṣret geldi

57 Ne kerāmet ne 'ināyet ne sa'ādet şāhā
Sikke-i 'adline nev-nām-ı recāḥat geldi

58 Ḳılıcıñ itmegidir ḫādim-i lafẓ-ı Ḥaremeyn
Zīb-i ser-süfre-i 'unvān bu ni'met geldi

59 Bir ġazādır bu ġazā kim ḳılıç asdıñ 'arşa
Bāreke'llāh ser ü şān-ı kitābet geldi

60 Ol ḳadar eylediñ eṭrāf-ı cihānı mesrūr
Zīr-i sāyeñde bütün 'āleme rāḥat geldi

61 Ṣanki dünyā benim oldı o ḳadar şād oldum
Midḥat-i ẕāt-ı hümāyūnuna miknet geldi

62 Nüh-ḳıbāb-ı felek ʻālemi bir cüz gibi
Göñlümüñ gūşesine sokmaġa vüsʻat geldi

63 Ġurre-i luṭfuñ olup iẕn-i hümāyūnuñla
Naʻt-i pāk-i şeh-i kevneyne cesāret geldi

64 İştiyāḳ-ı ḥarem-i ravża-i sūr-āver ile
Ḫātıra bu suḫan-ı pāk-i risālet geldi

65 O ḥabīb-i medenī şāhed-i ʻizzet geldi
Ḳadd-i ʻirfānına *levlāk* ile ḫilʻat geldi

66 Oḳunup ḫuṭbe-i şānıñda vemā erselnāk
Gelmedi ʻāleme illā ki o raḥmet geldi

67 İdicek ʻarż-ı cemāl olmadı meh tāb-āver
Maẓhar-ı şaḳ ser-i engüşt-i şehādet geldi

68 Māhi-i küfr ü ḍalālet olup ol şāh-ı rüsül
Rūşenā baḫş-ı şeb-i tār-ı cehālet geldi

69 Ey resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn ümmet-i ḫāṣıñ ʻAdlī
Ḫān-ı Maḥmūd'a dem-i luṭf u iʻānet geldi

70 Eyle her kārını teshīl dü-ʻālemde anıñ
İlticā kerdesine vaḳt-i mürüvvet geldi

71 ʻĀlem āsūde-i hengāme-i ʻadli olsun
İrte ol şāh-ı cihān senden emānet geldi

72 Cümle dil-ḫ˘āh-ı şehen-şāha muʻīn ol her dem
Nehc-i şerʻ üzre zihī mecrā-yı sünnet geldi

73 Baḳma noḳṣān-ı Ferīde meded ey kān-ı kerem
Diyesin ḫaşrde şāyān-ı şefāʻat geldi

74 Umarız kesmeyiz ümīdimizi Mevlādan
Ümmet-i Aḥmede çün vaʻde-i cennet geldi

75 Aç elin dergeh-i hācāt u niyāz-ı Ḥaḳḳa
Bezm-i āmīne ser ü şān-ı icābet geldi

76 Ḳande ʿazm itse olur yāver-i tevfīḳ-i refīḳ
Ẓāhir ü bāṭın-ı şeh muḳbil-i ümmet geldi

77 Tīr-i daʿvātım ola hep hedef-ārā-yı ḳabūl
Dīde-i cān u dile şevḳ-ile riḳḳat geldi

78 Müjdeciler koşuşup diye efendim müjde
Şimdi şehzāde-i gehvāre-i şevket geldi

79 Virir Allāh seniñ cümle murādıñ elbet
Böyle bir sūr seniñ destine hüccet geldi

80 Ẕevḳ ü şevḳın ide günden güne Allāh efzūn
Gelmesün ḫāṭırına lafẓa-i s̱ıḳlet geldi

81 Böyle nev-sūr-ı hümāyūnunu gūş itdikçe
ʿArż-ı tārīḫ benim cānıma minnet geldi

82 Eyle bu beyt ile tebrīk medeng-i sūrı
Şāʿirāna bu da bir ʿarż-ı riḳıyyet geldi

83 Ṭaybeden ʿadli ile ḳıldı himem Ḫān Maḥmūd
Pāk-i ālāyıla miftāḥ-ı saʿādet geldi

h. 1228 / m. 1813

61[77]
Tārīḫ-i Mekke
Me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Ṣafā-yı ṭabʿım artdı ḥall idince bu muʿammāyı
Sezādır ḳuş südüyle beslesem kilk-i şeker-ḫāyı

[77] **M_{61}: 15ª Y**

2 Zihī destān-serā-yı nerm-i sūra eyleyüp āġāz
Dil-i müsveddeden tebyīża çekdi basdı imżāyı

3 Serīʻā ḫāk-pūs-ı sūr-ı şāha ʻazm idüp ol dem
Zemīn-i midḥate rūy-ı ḫulūṣ eyler cebīn-sāyı

4 Hemān-dem ʻarż-ı ḥāl-i şevḳ-i sūrum eyledim taḳdīm
Oḳutdum nām-ı sūriyye ḳaṣīdemde müsemmāyı

5 Biçüp ḥayyāṭ-ı gerdūn nev-ḳumāş-ı sūrdan ḫilʻat
Boyunca giydi ālem şimdi es̱vāb-ı muṭallāyı

6 Cihān bāġ-ı İremden fark olunmaz revnāḳ-ārāda
Açıldı nūr [u] nūr-ı sūr ṭutdı rūy-ı ġabrāyı

7 Ferah nevām ṣafā hem-dem ʻadem-ābāda gitdi ġam
Dem-i nūr u z̠ü-ḫurrem dem unutduḳ ġayrı ḫulyāyı

8 Beher-sū sūr ü şādī her ṭaraf maʻmūr ü ābādī
ʻAceb kim gördi böyle bu cihān-ı cennet-āsāyı

9 Zamān-ı şādi-i devrān evān-ı cünbüş-i ekvān
Dem-i ferḫunde ezmān-ı feraḥ-baḫş-ı süveydāyı

10 Ne sūr-ı ʻālem-ārādır ne şevḳ-i zīr ü bālādır
Ḫulūṣ-ı şāh-ı vālādır ṣafā-baḫşā-yı dünyāyī

11 Ser-ā-ser gülbün-i şevḳ açdı ezhār-ı meserret-bū
Yetiştik biz de ḳıldıḳ sāye-i şehde temāşāyı

12 Cihāna feyż-i [cūdiyle] vucūdı sāyebān olmuş
Ḳabūl eyle ilāhī bu duʻā-yı pīr ü bernāyı

13 Ne sāye māye-i feyż-i ʻaṭā-yı z̠āt-ı aḳdesdir
Ḫudā iḥsān ider elbet nevīn sūr-ı ʻaṭāyāyı

14 Esās-ı sūrı ḳaṣdıñ benden istifsār ise ey dil
Saña tefhīme lafẓa başlayım gūş eyle maʻnāyı

15 **Bu sūr u şādi-i ferḫunde eyyāma sebeb ancak**
Vücūdı nādirü'l-mevcūd şāh-ı 'adl-ārāyī

16 **Suḫan-perver keremver pādşāh-ı 'adl-i dād-āver**
Ḫidīv-i ma'delet-güster ġırīv-efzā-yı ġavġāyī

17 **Bahādır şāh-ı meydān-ı veġā dest-efken-i a'dā**
Cesūr-ı rūz-ı heycā şehsüvār-ı mülk-i ra'nāyī

62[78]
Tārīḫ-i Medīne
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Tācdār-ı rub'-i meskūn şehriyār-ı kāmkār**
Pādşāh-ı kār-fermā-yı kerāmet rāygān

2 **Ḥażret-i Maḥmūd-ı 'Adlī Ḫān şāhen-şāh-ı dehr**
Ẕātı ḫūrşīd-i sipihr-i feyż-baḫşā-yı cihān

3 **Ṣāhib-i nīrū-yı ehlu'llâh u şāh-ı ḥaḳ ṭaleb**
Oldı icrā-yı şehīḳıyla müşārun bi'l-benān

4 **Emr ü fermānı ḥuṣūle gelmemek mümkin degil**
Ḥaḳ mu'īn ü nāṣır-ı muṭlaḳdır el-ḥaḳ her zamān

5 **Ḫayra sā'ī oldıġıçün niyyet ü a'mālde**
Yāver-i tevfīḳ olur elbet umūrunda 'ıyān

6 **İşte ez-cümle Medīne aḫẕine himmet idüp**
Aldı dest-i Ḫāricīden ol şeh-i kişversitān

7 **Rāh-ı ḥac mesdūd iken bir ḫayli müddetden berü**
Eyledi Mevlā muvaffaḳ şāh-ı devrānı hemān

8 **Eyleyüp kim *men-fi'e* esrār-ı naṣṣıñ āşkār**
Ġālib-i cünd-i firāvān oldı ol şāh-ı cihān

---

78 M_{62}: 15^b Y

9 **Yoġ imiş şāhān-ı eslāfa meger ḥaẓẓ-ı naṣīb**
Bundan a'lā ḫıdmet-i peyġamber olmaz bī-gümān

10 **Şād olup ervāḥ-ı cümle enbiyā vü evliyā**
İẕn-i ḫᵛān-ı s̱enāsı oldı cümle ḳudsiyān

11 **Ḳulına inṭāḳ-ı Ḥakdır eyleyen cilve-nümā**
El-Mülūk ü mülhemūn āyīnesinden rāygān

12 **Ẓāhir ü bāṭında şehdir bildigim ol pādşāh**
Herkesiñ ḥālince 'adli nīk ü bedde tev-emān

13 **Pādşāh-ı baḥr ü ber 'ālem-penāh-ı pür hüner**
Oldı dil-ḫᵛāh üzre her bir bendegān-ı kāmrān

14 **Ḫırḳa-pūşān-ı kerāmet cümlesi olsun mürīd**
Gelsün istimdād-ı feyż ise eger ḳaṣdı hemān

15 **Eyleyim bir nebẕe iş'ār-ı kerāmet-i şehi**
Gör ne şehdir ḳadrin añla ḳıymetin bil her zamān

16 **Ḳıldı iẓhār-ı [kerāmet] üç gün evvel eyleyüp**
Ḳāsım Aġayı hemān şeyhü'l-Ḥarem bā-nām ü şān

17 **Īd-i ḳurbānıñ ikinci güni geldi müjdesi**
Müjdegāna virsün Allāh ol şehe şehzādegān

63[79]

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **Vücūdı menba'-ı 'ayn-ı kerem genc-i himem ẕātı**
Seḫāsı çekdi pehlū-yı ḥicāba dest-i deryāyı

2 **Keremde ṭayy-ı ṭumār-ı suḫan itdirdi eslāfa**
Unutdum ḳıṣṣa-i şöhret-şi'ār –ı Ḥātem-i Ṭāyı

---

[79] **$M_{63:}$ 15ᵇ Y**

3 **Ḫaṭ-ı kilk-i belāġat virdi ḥayret ehl-i aḳlāma**
Şaşırdı şa'ir eş'ārı bıraḳdı kātib inşāyı

4 **Dil-i āyī̄ne-i ṣafvet-nümāsı manẓar-ı Mevlā**
Bu yüzden her ne 'aks eyler ise ilhām olur rāyı

5 **Eger görseydi ṭab'-ı tābñākin çeşm-i İskender**
Ḥacāletle şikest eylerdi mir'āt-ı mücellāyı

6 **O rütbe añlamış nabż-ı cihānı dest-i 'adliyle**
Ki bir ferd eylemez 'arż devā-cūy-ı eṭibbāyı

7 **Zer-i ḫāliṣ 'ıyār eyler vücūdın ḫıdmet-i şehde**
O neyler maẓhar-ı enẓārı neyler ẕāt-ı kimyāyı

8 **Ḫudā ḫāṣıyyet-i te's̱īr virmiş ol şehe çok mı**
Cevāhir – senc iderse yek-naẓarda seng-i ḫārāyı

9 **Ḫuṣūṣ-ı pür-ḫulūṣ-ı ḳalb-i maḫṣūṣ-ı Ḫudā sende**
Lisān ebkem olur endīşe vālih fikr sevdāyī

10 **Ne şeh kim şehr-i yār-ı mülket-i 'irfān u dānişdir**
Mü'eyyed oldıġında şübhe itmem şāh-ı vālāyı

11 **Bu ḫıdmet başka ḫıdmetdir yed-i 'adlīde hüccetdir**
Bu te'yīde velādetdir ki gördük fetḥ-i 'uẓmāyı

12 **Cenāb-ı Ḫān-ı Maḥmūd dinse nām-āver-i 'Adlī**
Sezādır ḳabża-i tesḫīre alsa ümm-i dünyāyı

13 **Alup ümmü'l-ḳurāyı cünd-i mel'ūn-ı ḫavāceden**
Süyūf-ı ceyş-i nuṣretle kesildi 'ırḳınıñ pāyı

14 **'Acem seyf-i Selīmī vü Murādīden iderse ḫavf**
Yidi şemşīr-i Maḥmūdı Ḫavāric gördi da'vāyı

15 **Taḥakküm eylemem burhān-ı 'adlim eylerim iẓhār**
Ḳoluñ der-dest-i is̱bāt eyledim dāmān-ı fetvāyı

16 Ḥużūr-ı fā-izü'n-nūrında kiẕbim varsa icrā it
Ḥikem-i naṣb ile 'adlin eyle ḥükm-i şer'-i ġarrāyı

17 Biri miftāḥ-ı Mekke biri şehzāde ẓuhūrıdır
İki şāhidle iẟbāt eylemek lāzımsa da'vāyı

18 Selefde āl-i 'Abbāsiyyede 'aynı ẓuhūr itdi
Ḳarāmiṭ eyledi Musta'ṣım ile ḫayli rüsvāyı

19 Yedi yıl sedd ü bend oldı ṭarīḳ-i ḥacc-ı Beytu'llāh
Velī encāmda ṣulḥ ü ṣalāḥa buldılar cāyı

20 Seniñ vābeste-i şemşīr-i 'adliñdir ḳader ḥükmi
Ḳılıçla żabṭ u rabṭ itdiñ bütün eṭrāf u enhāyı

21 Saña maḫṣūṣ sell-i seyf-i nuṣret 'avn-ı Ḥaḳḳ ile
Çeker ḫāmem süṭūr-ı ḥüccet-i ḳaṭ'īde imlāyı

22 Bu sözde irtikāb-ı keẕb idinmem ḍoġrudan ḍoġru
Ġazā-yı ekber itdiñ 'arşa aṣdıñ tīġ-ı ḫūn-āyı

23 Yazılmış rāyet-i iḳbāline hep āyet-i nuṣret
Yed-i tevfīḳ neşr eyler açup menşūr-ı ṭuġrāyı

24 Ki istiḫrāc ider cifr-i 'alīden şeyḫ-i ekberde
Bu resme eylemiş żabṭ-ı resā'il bu veṣāyāyı

25 Ḳudūmı bā'iẟ-i fetḥ-i ḳılā'-ı naṣr-ı Sübhānī
Vücūdı pāsbān-ı milket-i semt-i berārāyı

26 Nevāzişyāb-ı dest-i 'adli eyler nīce mümkindir
Revā-sāz ola renc-i ḫāṭır-ı ferd-i re'āyāyı

27 Vü Maḥmūd aḫraca saṭ'ah cülūsuñ tām tārīḫi
Ḫudā bā-naṣṣ-ı Ḳur'ān eylemişdir saña īmāyı

28 Ah-ı şemşīr-i 'adliñde kimiñ var cānı tevḳīfe
Miẟāl-i dāne-çīn-i erzen eyler cism-i a'dāyı

29 **Emīn ü sālim olsun ḫavf-ı düşmenden murād üzre**
Taḥaṣṣun eyleyen ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i ‘adl-ārāyı

30 **Ẓuhūr-ı maḳdemiñ ẓāhirde manṣūru’l-livā gördüm**
Muvaffaḳsın ‘inān-ı himmete itdükçe irḫāyı

31 **Ne çāre eylesiñ ‘aṭf-ı licām iḳdām u ġayretle**
Semend-i himmetiñ çeken geçer ṣaḥrā-yı pehnāyı

32 **Bu nev[bet] sürse bālā-yı hümāyūnuñ mübārek bād**
Zihī a‘ṭā-yı Bārī rū-nümā-yı feyż-i Mevlāyī

33 **Gelüp evvel medeng-i Taybe soñra Mekke miftāḥı**
O gün şehzāde mīlādıyla gördük bu donanmāyı

34 **Muḳābil ḫıdmet-i Mevlāya müzd-i şāh-ı şehzāde**
Sezādır sīne-i şāhāneye ṣarsun hedāyāyı

35 **Ḳudūm-ı meymenet melzūm şehzāde bi-ḥamdi’llah**
Nüvīd-i Mekke aḫşāmı feraḥnāk itdi dünyāyı

36 **Felekde hep melekler cüst-cū eylerdi teşrīfiñ**
Müyesser oldı gördük sen şehī arayı arayı

37 **Şeh ü şehzāde taḫt ü mehd-i şevketde ola dā’im**
Bu yüzden ḫˇace-i feyżim ider tefhīm ma‘nāyı

38 **Seniñ tenşīṭ-i ṭab‘-ı şevketin-çün āzāde-i ṭab‘ım**
Zemīn-i dilde pūyān eyledi kilk-i dil-ārāyı

39 **Nihān ser-küşe-i ḫāṭırda buldum bir ġazel tāze**
Ki her bir mısra‘-ı ber-ceste gūyā nükte-pīrāyī

40 **Bu bezm-i sūrdur sāḳī getir cām-ı muṣaffāyı**
Ḫumār – ālūde-i efkārdan dūr itme ṣahbāyı

41 **‘Azīz-i Mıṣr ider zindān-bend ictināb olmaḳ**
Bıraḳmaz dāmen-i Yūsuf tehī dest-i Züleyḫāyı

42 Nişān-ı nāveki sīnem görünce ol kemān- ebrū
Çeker dest-i nigāhı ġamze tīriñ almaġa pāyı

43 Ḥaẕer kıl ey nigāh-ı ġurre-i ġamz ü nifāḳ ammā
Delerdir şaṣt-ı evvel tīr-i āhım çarḫ-ı mīnāyı

44 Yeter bu celle bend-i ḫānḳāh-ı ʻaşḳ bī-pervā
Değiştiñ geçtiñ eṭvār-ı viṣāle nūr-ı esmāyı

45 Ferīdā bezm-i şāhīde ġazel-ḫ˘ānıyla aldın nām
Sezādır necm-i saʻd-ı ṭāliʻiñ geçse s̱üreyyāyı

46 Ḫulūṣ-ı ḳalb ile daʻvet-i ḫayrāt-ı şehen-şāhı
Zebān u dest-i ʻaczim ʻarż ider dergāha iḫfāyı

47 Ola maḳbūl dergāh-ı icābetgāh-ı Sübḥānī
Devām-ı devlet-i ẕātına çekdim devr-i aʻlāyı

48 Seniñ iḥyā-yı lutfuñdur vücud-ı ʻabd-ı memlūkuñ
Nice mümkin ferāmuş eylemek daʻvet-i vālāyı

49 Kemer-beste ḳul olmaḳ dergehiñde iftiḫārımdır
Eşigin taşına almam muraṣṣaʻ tāc-ı Dārāyı

50 Be-her an ü daḳīḳa olamam taʻcīzden ḫālī
Ki evlād ü ʻıyālimle seḥer dergāh-ı Mevlāyı

51 Ṣafā-senc ola her eyyām-ı ʻadl ü her dem ü leylī
Her an ü sāʻat ü her bir daḳīḳa hefte vü ayı

52 Bunuñ ems̱āli sūr-ı nev-be-nevle eylesün Allāh
Gelir gülzār-ı şevket ġoncasıyla revnaḳ-efzāyı

53 Hemīşe ʻömrüni efzūn u ḫasmıñ ser-nigūn itsün
Çalınsun mevlid-i şehzādelerle ṭabl ü ṣurnāyī

54 Yüzüñ sür āstān-ı sidre şān-ı şāh-ı devrāna
Hemān zīb-i ser-i ādāb ḳıl dest-i temennāyı

55 **Tamām iḫṣā-yı feth-i beyt-i miftāḥ-ı ṣafā-āver**
İki mıṣra'-ı tārīḫ oldı bir beyt-i dil-ārāyī

56 **Bu nev miftāḥ-ı Mekke geldi bāb-ı devlete müjde**
Ḫavāricden çeküp Ṣulṭān Maḥmūd aldı Baṭhāyı

h. 1228 / m. 1813

64[80]
Tārīh-i Ṭopḳapu
Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Oldı göñlümce felek ruḫṣat-nümā-yı 'adl ü dād**
Sūy-ı ümmīde vezān olsun hevā-yı 'adl ü dād

2 **'Āzim-i semt-i ṣafā olsaḳ nola şimden-girü**
Hem mübeşşir hem peyām-āver ṣabā-yı 'adl ü dād

3 **Rūz-ı hengām-ı meserret vaḳt-i eyyām-ı sürūr**
Himmet-efzā-yı ṣafādır evliyā-yı 'adl ü dād

4 **Çār-ṣūy-ı ma'deletde böyledir dād u sited**
Cümle iḫlāṣ üzredir k'ālā ṣerā-yı 'adl ü dād

5 **Eyler irvā-yı 'aṭā teşne-lebān 'ālemi**
Reşha-rīz-i eb-i şefḳatdir ana-yı 'adl ü dād

6 **Verziş-i bisyārdan her bir kesān-ı 'ādile**
Ẓuḫr-ı rustāḫīz-i demdir müjdehā-yı 'adl ü dād

7 **Sāl-i heftā vü 'ibādetden füzūn yek-sā'ati**
Menzil-i ḳurbe resāndır intihā-yı 'adl ü dād

8 **Ḥaḳ 'aṭā vü 'afv-ile me'cūr ider bī-reyb ü şek**
Cidd ü sa'yinde ẓuhūr itse ḫaṭā-yı 'adl ü dād

9 **Mūy-mū itdim tefaḥḥuṣ zīrden bālāya dek**
Bulmadım remz āşnā-yı mācera-yı 'adl ü dād

---

[80] **M_{64}: 16^b Y**

10 Evc-i istiġnāda pervāz eyler olmazmış meger
Pā-nihād-ı her ser-i şāhān-ı hümā-yı ʻadl ü dād

11 Her şehiñ zīb-āver-i farḳ-ı hümāyūnı degil
Tāc ü ser gūş-ı saʻādet intimā-yı ʻadl ü dād

12 İnnemel-aʻmāl(ü) bi'n-niyyātdır ḍoġrusı söz
Bu sebebden eylemiş Mevlā sezā-yı ʻadl ü dād

13 Her müsemmānıñ semādan eyler esmāsı nüzūl
Nām-ı ʻAdlī cānib-i Ḥaḳdan revā-yı ʻadl ü dād

14 Ebr-i ġamdan pertev-i ẕātıyla buldı şübhesiz
Şems-i iḳbāl-i hümāyūn incilā-yı ʻadl ü dād

15 Eyledi ʻarż-ı cemāliyle cihānı rūşenā
Āftāb-ı ʻālem –ārā-yı semā-yı ʻadl ü dād

16 Ḥażret-i Maḥmūd-ı ʻAdlī Ḫān-ı şāh-ı dehr kim
Rūz-ı meydān-ı veġā ṣāḥib-livā-yı ʻadl ü dād

17 Zīver-i bezm-i süveydā-yı derūn-ı şāhdır
Āferīnişden beri ḥubb ü velā-yı ʻadl ü dād

18 Māye-i ẕātı olup āġaşte āb-ı ʻadl-ile
Anıñçün eyler ibḳā-yı vefā-yı ʻadl ü dād

19 Fetḥ-i bāb-ı ṭılsım-ı devlet vücūdı bildigim
Himmeti miftāḥ-ı genc-i kīmyā-yı ʻadl ü dād

20 Farḳ-ı gerdūnuñ nigāhı sāyebān-ı rāḥatı
Sāye-i ẕātındır āsāyiş-fezā-yı ʻadl ü dād

21 Ẕātı faṣṣ-ı devlete bir mis̱li yoḳ elmāsdır
Tāc-ı dehre cevher-i ʻālem bahā-yı ʻadl ü dād

22 Zihn-i naḳḳād ü cihān senci revādır olsa ger
Reşk-i eslāf-ı şehān u ezkiyā-yı ʻadl ü dād

23 Ṣāl-i fermāyiş miŝāl-i gerdūn-ı ‘unvānıdır
Ol şehiñ dūş-ı şevketinde ridā-yı ‘adl ü dād

24 Eyler engüştiyle īmā-yı ṭarīḳ-i rāstı
Pāy-ı ‘adli sālik-i rāh-ı hüdā-yı ‘adl ü dād

25 Var mı dil-sīr olmadıḳ bu süfre-i iḳbālde
Ḳıldı mebẕūl-ı kerem ni‘met-serā-yı ‘adl ü dād

26 Ḳalmadı dünyāda rüşvet-ḫ̬ar devr-i devleti
Ulu engüşt-i nedem-zed imtilā-yı ‘adl ü dād

27 Ḥażm-ı devletdir kibār-ı dehre perhīz-i nevīn
Sālim emrāz olur germ iştihā-yı ‘adl ü dād

28 Ḫiṣṣe-yāb-ı dem-rek feyż-i vücūduñ eylesün
Ṣaḫn-ı ḫ̬an-ı āfiyetden her ġıdā-yı ‘adl ü dād

29 Āstān-ı luṭfına rū-māl olan mesrūr olur
Dergehidir kām-baḫşā-yı ṣafā-yı ‘adl ü dād

30 Görse bir nabż-ı dil-i āzürde aḥvāli o dem
Dest-i luṭfı eyler a‘ṭā-yı revā-yı ‘adl ü dād

31 Olmadıḳ var mı bir āsūde-nişīn-i sāyesi
Zīb-i gūş-ı dehr olaldan bu ṣadā-yı ‘adl ü dād

32 Var ise dildārdan ṭab‘-ı dil-i āşüftedir
Ta-be-rūz-ı vā-pesīn bulmaz rehā-yı ‘adl ü dād

33 Pāy-ı ‘aḳlı olsa da zencīr-bend-i zülf-i yār
Anı da uṣlandırır dārü’ş-şifā-yı ‘adl ü dād

34 Maẓhar-ı yek-naẓara elṭāf-ı şāhāneñ olan
‘Āleme sulṭān olur olsa gedā-yı ‘adl ü dād

35 ‘Arż-ı ḥāl-i ‘arż-gāh-ı şefḳatiñ eyler cihān
İtdigiñ günden berü sen ibtidā-yı ‘adl ü dād

36 Kimseniñ ḫāṭır-şikest-i ẓulmini görmez revā
Eyler ahfāḳ şerī‘at ez-berā-yı ‘adl ü dād

37 Çār-yār-ı Aḥmed-i Mürsel Ebū Bekr ü ‘Ömer
Hem de ‘Os̱mān u ‘Alīyyü’l-Murteżā-yı ‘adl ü dād

38 Her neye ḳalb-i hümāyūnuñ temāyül itse
Olalar imdād ile nuṣret-i nāy-ı ‘adl ü dād

39 Eyledikçe ṣaḥn-ı rezm-i düşmene naṣb-ı ‘alem
Ola manṣūru’l-livā ber-muḳteżā-yı ‘adl ü dād

40 Zaḫm-nāk-ı ḫışt-ı ḫışmı düşmen-i bed-ḫāh olup
Tīġ-ı ‘adli eylesün rū-der-ḳıfā-yı ‘adl ü dād

41 Cāy-ı bāzī-i semend-i mıṣrī-i iḳbālidir
Ol şeh-i eşbeh-süvārıñ bu ḳazā-yı ‘adl ü dād

42 Ḥamle-i evvel tüfeng-i diḳḳati eyler şikest
Beyża-i murg-ı şehe ḳonsa verā-yı ‘adl ü dād

43 Ma‘na virmek Ḫātem-i Tāyy eylesün ḫatm-ı kelām
‘Ayn-ı ẕātından ‘ibāretdir seḫā-yı ‘adl ü dād

44 ‘İlm ü fażl ü ma‘rifet ez-cānib-i Ḥaḳ mevhibe
Bāreke’llāh ey şeh-i remz-āşnā-yı ‘adl ü dād

45 Fetḥ-i bāb-ı ḳal‘a-i ümmīd idüp yā Rabbenā
Eyle ol şāhı ẓafer-yāb-ı veġā-yı ‘adl ü dād

46 Ṣafḥa-i gerdūna niyyet itmiş debīr-i çarḫ-ı dūn
Nüktedān-ı her ḳalem ceng-azmā-yı ‘adl ü dād

47 Eyleyüp ta‘mīr-i mi‘mār-ı nigāh-ı re’feti
Buldı istiḥkām esāsından binā-yı ‘adl ü dād

48 Ḳıldı ez-cümle bu cāy-ı bī-bahā vü dil-küşā
Bādi-i sūr u feraḥ sāḥil-serāy-ı ‘adl ü dād

49 Olmamış eslāfınıñ ḫāṭır-güẕār-ı raġbeti
Böyle a'lā mevḳı' şāyeste-i cāy-ı 'adl ü dād

50 Dest-i tevfīḳ eyleyüp vaz'-ı esās-ı şöhretiñ
İşte oldı aḥsen-i ṣūret-nümā-yı 'adl ü dād

51 Çār erkānını mi'mār-ı ḫulūṣ idüp binā
Oldı dehre her sütūn 'ālem-nümā-yı 'adl ü dād

52 Ṭarf-ı dīvārın idüp terfī' 'avn-ı Kirdgār
Bu cihetle ḫāk-i der 'izzet-fezā-yı 'adl ü dād

53 Biçdi rif'at taḫte-i bālā-yı dīvān-ḫānesin
Çaḳdı mismārın Sinimmār-ı ṣafā-yı 'adl ü dād

54 Saḳfı savn-ı ebr-i zī-naḳḳāşı ḥıfẓ-ı Aḥmedī
Boyası emn ü emān ġam-zidā-yı 'adl ü dād

55 Naḳş-ı elvān sütūḥı ḥayret-efzā-yı ḫayāl
Mānī vü Behzād olur engüşt-nümā-yı 'adl ü dād

56 Sūy-ı tevfīḳ yine açmış revzen iḳbālini
Semt-i ṣıḥḥatden vezān olsun hevā-yı 'adl ü dād

57 Ḫīre-çeşm eyler şu'ā-ı naẓrası evvel naẓar
Gūyiyā mir'āt-ı İskender-nümā-yı 'adl ü dād

58 Gören evreng-i mīnārıñı şaşdı ḳaldı hep
Öyle zībā resm-i ra'nā bī-behā-yı 'adl ü dād

59 Ṭarḥı peyġām-ı meserret resmi ebnā-yı sürūr
Şevḳ-i dest-efşān olup eyler nidā-yı 'adl ü dād

60 Dest-i ressām-ı ḫayāl-i ḫāṭır oldı ra'şe-dār
Görmedim böyle nümāyişli sarāy-ı 'adl ü dād

61 Resm-i mefrūşāt-ı 'ayn-ı resmidir ebniyeniñ
Varsa dünyāda budur cennet-senā-yı 'adl ü dād

62 Şöhret-i ẕātına [ġālib] ẕātı ġālib şöhrete
Ṭarḥı vālā resmi ra‘nā dil-küşā-yı ‘adl ü dād

63 Ser-nihād-ı nāz-ı bālīn-i feraḥ olduḳça sen
Mirvaḥa cünbān ola bād-ı ṣabā-yı ‘adl ü dād

64 Sīne-çāk-ı tab‘-ı erbāb-ı ma‘ārifdir işiñ
Eyler irfān ile ẕātıñ i‘tinā-yı ‘adl ü dād

65 Bundan a‘lā mevḳi‘-i ebniye olmaz dünyāda
Pādşāh-ı ārāmgāhı nev-binā-yı ‘adl ü dād

66 Nāle-i dil-sūz-ile rāmişgān şiddetim olur
Bezm-i şāhīde yine naġme-serā-yı ‘adl ü dād

67 Heyhey-i āgāze-i nefsim midḥat gösterüp
Ḳıldı fasl-ı seyr-i āheng-i nevā-yı ‘adl ü dād

68 Bir ġazel buldum sezā-yı beste zincīr-i şevḳ
Pey-rev-i dem-sāz güftem oldı nāy-ı ‘adl ü dād

69 Aldı göñlüm dilberi şīrīn-edā-yı ‘adl ü dād
Oldı dil şeydā mis̱āl-i dil-rübā-yı ‘adl ü dād

70 Ser-beyābān-ı fütūr olmuşdı göñlüm nāgehān
Eyledi āvāre yār mübtelā-yı ‘adl ü dād

71 Ben Vefā semtinde cūyān iken ol zīrek-nihād
Ḥālime raḥm itmeyüp eyler cefā-yı ‘adl ü dād

72 Nā-be-cā evżā‘ ile āzürde-ḫāṭır eyleme
Cevr-i bī-pāyāna yoḳdur hiç rıżā-yı ‘adl ü dād

73 Ṣanma ey meh-rū Ferīd-i bī-kesiñ yoḳ kimsesi
Eylerim şāh-ı cihāna iştikā-yı ‘adl ü dād

74 Öyle şeh kim ḫāriḳu’l-‘ādātı meşhūr-ı cihān
Sū-be-sū buldı cezāsın eşkiyā-yı ‘adl ü dād

75 Zīver-i ser-ṣaff-ı vaṣfıdır imāmü'l-müslimīn
Cāmi'-i mecmū'-ı fenn ü muḳtedā-yı 'adl ü dād

76 Ṣavt-ı a'lā ḫ˘ān-ı dehr olsun ḫāṭib-i minberiñ
Ḫutbe-i nām-ı şerīfiñ reh-küşā-yı 'adl ü dād

77 Ṭavrıñ īmā-yı ṭarīḳ-i rāstı eyler seniñ
Ẕātına dinse sezādır reh-nümā-yı 'adl ü dād

78 Resm-i emn ü istirāḥatle ṭarāvet-baḫş olup
Bir bir itmişdir cihānı naḳş-ı pāy-ı 'adl ü dād

79 Mihr-i dīdārı ṭulū' itdikçe subḥ-ı devlete
Dehre nūr-ı ẕātı virsün rūşenā-yı 'adl ü dād

80 İsterem 'ömr-i füzūn ile cihān-ābād idüp
Dünyeler ḍurduḳça ḍursun pādşā-yı 'adl ü dād

81 Penç-gāhıñ ḳıldı ṣarf-ı ḫayr-ı da'vāt-ı şehi
Her dil-i kūşe-nişīn-i inzivā-yı 'adl ü dād

82 Hep edā eyler lisān-ı ḥālden mūy-beden
Dergeh-i ḳurba du'ā-yı pīr pā-yı 'adl ü dād

83 Ḳāmet-i bālā-yı şāḫ-ı naḫl-i cūd ü himmetiñ
Eyle yā Rab sidre zīb-i müntehā-yı 'adl ü dād

84 Ẕātı zīb-ārā-yı taḫt-ı şevket olduḳça müdām
Olmasun ol şāh-ı dīn ḫatve-cüdā-yı 'adl ü dād

85 Çalınup ṭabl-ı beşāret sūr-ı mīlādıñ ile
Eylesün i'lān-ı şevket sūrnā-yı 'adl ü dād

86 Eylerim tebrīḳ teşrīf-i ḳudūm-ı menziliñ
Ẕevḳ ü şādıyla o tavrıyla ṣafā-yı 'adl ü dād

87 Çünki resm ü 'ādet-i dīrīne-i devlet olan
Yapsa bir cāy-ı feraḥda şeh binā-yı 'adl ü dād

88 Ḫāk-i pāya her ḳuluñ ihdā iderler tuḥfesin
Her biri ḥālince ferş-i zer-i ṭılā-yı ʻadl ü dād

89 Nola taḳdīm eylesem ben de ḳasīdem levḥasın
Ola nev-āvīze-i dīvār-ı cāy-ı ʻadl ü dād

90 Buldum mısraʻında tāriḫ-i nāmın arayup
Bende-i ḫāṣıñ Ferīd-i bī-nevā-yı ʻadl ü dād

91 Ḳıldı Ḫan Maḥmūd-ı ʻAdlī Ṭopḳapuyu ṭoptan
Mevḳiʻ-i bālāsı raʻnā-ber serāy-ı ʻadl ü dād

h. 1233 / m. 1818

65[81]
Seyyid Ahmed Pāşā Sakal Tarihi
Me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Ferīdā yaz bu tārīḫ-i tamāmı ʻarż-ı tebrīke
Ebū nān-pāre alup baḫye irsāl eyledi esrār

h. 1227 / m. 1812

66[82]
Tārīḫ-i Bāzārbaşı Aḥmed Efendi
Mef ʻûlü / mefâ ʻi lün / fe ʻûlün
_ _ . . _ . _ . _ _

1 Aḥmed be-huzūr-ı Cem ʻāmed

h. 1227 / m. 1812

---

[81] M_{65}: 17[b] Y
[82] M_{66}: 17[b] Y

67[83]
Tārīḫ
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Geldi bir ḥāl-i ‘aceb fevtin işitdikde Ferīd
Uçdı rūḥ-ı Muṣṭafā Beg ḳondı ‘adne ḳuş gibi

h. 1227 / m. 1812

[83] **M_{67}: 17[b] Y**

ĠAZELLER

1[84]
Na‘t-ı Şerīf
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fa‘ lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ _ _

1 Ey şeh-i ṣadr-nişīn-i ḥarem-i ev ednā
Vey kemer-beste-i şemşīr-i risālet-pīrā

2 Sensin ol şāhid-i zīb-āver-i bezm-i levlāk
Ẕātıñ olmuş seniñ āyīne-i ẕāt-ı Mevlā

3 Ser-firāz olmadadır dāmenine dest-resān
Pāy-ı laġzīde-i hicrānım elim ṭut şāhā

4 ‘Ālemeyne sebeb-i raḥmet içündür ẕātıñ
Mücrimān ümeme sensin efendim me’vā

5 Vaḳt-i maḥşerde Ferīdi eli bögründe ḳoma
Eyle menzil-res-i ümmīd o bī-çāre bī-tā

2[85]
Na‘t-ı Diger
Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - - - . - - - . - - - . -

1 Zīb-i taḫt-ı lī-ma‘a’llāh oldı zāt-ı Muṣṭafā
Maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt oldı ṣıfāt-ı Muṣṭafā

2 Meclis-i şāha hüviyyet virdi ẕātına şeref
Feyż-i Ḥaḳdandır ẓuhūr-ı vāridāt-ı Muṣṭafā

3 Ol şeh-i refref-süvār-ı *ḳābe ḳavseyn*iñ hemān
Oldı şehper-i melā’ik ṣāfināt-ı Muṣṭafā

4 Ḥayret-efzā-yı ‘uḳūl-i evvelīn ü āḫırīn
Ẓāhir ü bāṭın ru-zāt u nükāt-ı Muṣṭafā

---

[84] G_1: 20[b] Y
[85] G_2: 21[a] Y

5 Hevl-i maḥşerden emīndir dehr ü fevz ü felāḥ
Olagör sen sālik-i rāh-ı necāt-ı Muṣṭafā

6 Cevher-i iḳrār-ı dildir zīb-i ser-tācım Ferīd
Nā'il-i ġufrān olur cümle 'uṣāt-ı Muṣṭafā

3[86]

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 O şūḫuñ bezm-i ḫāṣı vaṣlıdır gerçi behiştāsā
Nigeh mābeyne hā'ildir raḳīb-i bed-siriştāsā

2 Ne ġam var cāmi'-i 'aşḳa duḫūl elbet muḳarrerdir
Eger naḳş-ı sevādın olmasa göñlüm küniştāsā

3 Tefekkür-sāz-ı derd-i yār olup ġayrı ferāmuş it
Ki oldur mavṣıl ey dil derd-i 'aşḳ-ı ser-nüviştāsā

4 Cemāl-i dilde nīkī bir niḳāb-ı ḥüsn-i zībādır
Naẓar bed-kāra itmez kimse ḥāṣıl rūy-ı ziştāsā

5 Olursın toḫm-ı nīk-efşān u bed cümle müsāvīdir
Biçersin neyse maḥṣūlin cihāndır çünki güştāsā

6 O mihr ü ser-beyābān eyleyüp gözden bıraḳdı āh
Çıḳardı dest-i ülfetden Ferīd-i zārı ḫıştāsā

4[87]

Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün
- . - - - . - - - . - - - . -

1 Sevdiğim şūḫ-ı cihān olsun derim meşreb bu yā
Āfet-i devr-i zamān olsun derim meşreb bu yā

2 Zīb-i dūş-ı nāz edip sīmīn serv settārını
Seyr idenler kehkeşān olsun derim meşreb bu yā

---

86 G_3: 23^b Y
87 G_4: 24^b Y

3 **Bir elinde sāġar u bir elde bāde yār mest**
Bezm-i meyde yān beyān olsun derim meşreb bu yā

4 **Tīz-meşrebdir göñül ol rütbe işrāb eylese**
Va'de-i vaṣlı hemān olsun derim meşreb bu yā

5 **Mübtelā-yı derdidir göñlüm Ferīd ol mehveşiñ**
Derd-i pinhānım 'ıyān olsun derim meşreb bu yā

5[88]
Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _ _

1 **Bir ḳulum kīse tehī şöyle ki dünyāsı ẕüküret**
Hele dünyā öte ḍursun daḫi 'uḳbāsı ẕüküret

2 **Felegiñ kīsesine cemre mi düşdi bilemem**
Peşime düşdi beni eyledi sevdāsı ẕüküret

3 **Kime ḥālim yanayım kimse baḳup raḥm itmez**
Anladıġın gerek a'lāsı gerek ednāsı ẕüküret

4 **Bende-i şīftesin ḳanġı güzel sevmez imiş**
Meger 'ālemde ola 'āşıḳ-ı şeydāsı ẕüküret

5 **Bu zükūretlik yaḳañı boşlayamaz ġayrı Ferīd**
Sevmedigi felegiñ rütbe-i a'lāsı züküret

6[89]
Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Eylese 'arż-ı cemāl ol ruḫ-ı zībā-yı feraḥ**
Olur ol demde göñül hem-reh-i şeydā-yı feraḥ

---

[88] **G_5: 22[a] Y**
[89] **G_6: 24[b] Y**

2 Zülf-i şeb-gīr ḫayāl eyler iken baḫt-ı siyāh
Eyledi ‘aḳl-ı perīşānımı yaġmā-yı feraḥ

3 Sāḳi yā bezm-i ṣafādan ayağıñ dūr etme
Ṣun bize başın için bir iki sahbā-yı feraḥ

4 Gören ol ḳaşı hilāli meh-i nev-rūze gibi
Eyler īmā ki budur şāhid-i ra‘nā-yı feraḥ

5 Sūz-ı dilden yine bir şu‘le-i cān-sūz erişip
Ḫāne-i ḳalbi yaḳıp eyledi ifnā-yı feraḥ

6 Emr-i tanẓīrde Ḥikmet Begefendiye Ferīd
İmtis̱āl etmek-için eyledi imlā-yı feraḥ

7[90]

Mef ‘ū lü / fā ‘i lā tü / me fā ‘ī lü / fā ‘i lün

_ _ . _ . _ . . _ _ . _ . _

1 Mābeynimizde yār ile her şeb neler geçer
Tā ṣubḥ olunca gördügi yerden güler geçer

2 ‘Arż-ı vefā ider baña görsen o bī-vefā
Urmam yüzüne etdigini kūşeler geçer

3 Ḳavs-i ḳażā mı ey ḳaşı yā ebrūvānıñ āh
Tīr-i müjeñ derūnumı ḍurmaz deler geçer

4 İtdim su’āl dün geceki meclis-i meyi
Aġyāra būse- dādeligiñ yār bir geçer

5 Bulmaz mısın Ferīde ‘aceb itdigin gibi
Ḳalmaz begim göñülde bu āteş söner geçer

---

[90] **G_7: 22[a] Y**

8[91]

Me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün

. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **O ḫūnī göz ucuyla ʻāşıḳa baḳmış baḳışmışdır**
Meger bezm-i raḳībe uġramış çaḳmış çaḳışmışdır

2 **O bālā serv-i ḳāmet eyleyince cünbüş-i reftār**
Hemān ardınca göñlüm ṣu gibi aḳmış aḳışmışdır

3 **O ser-bāz-ı nigāhım ḳaṣd-ı ḫūn ider yine ẓannım**
Kemer-bend-i miyāna ḫançerin ṭakmış ṭaḳışmışdır

4 **Benim ser-ṣafḥa-i sīnemde mihr-i imtiḥānım var**
Nihān dāġ-ı ġamıñ yār-ı ezel yaḳmış yaḳışmışdır

5 **Bulunca nev-zemīn pāy-ı ḳalem baṣmış ʻaṣāsıyla**
Ferīdi bezm-i fikrinde biraz ḳaḳmış ḳaḳışmışdır

9[92]

Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Yatmadı yatdı o meh bezmde ibrāma ḳadar**
Derledim tā düşürünce ṭama ʻ-ı ḫāme ḳadar

2 **Neden eglendi o gül-rū ne idi bitmez işi**
Beni bekletme ne olsun bugün aḫşāma ḳadar

3 **Eyledim būse niyāz olmadı ibrām itdim**
Vaʻdesin atdı o bayrām ki o bayrāma ḳadar

4 **Ne ararsın göñül ol bād-ı sabā-yı seḥeri**
Nāme-i ḥālini taḳrīr idemez ḫāme ḳadar

5 **Murġ-ı per-beste iken zülfüne göñlüm yārıñ**
Dāne-i ḥīle döküp yemledi tā dāma ḳadar

---

[91] **G_8: 21[b] Y**
[92] **G_9: 23[a] Y**

6 Gözüme uyẖu ẖarām oldı bugünlerde Ferīd
Yār incitdi beni cūşiş-i sevdāma ḳadar

10[93]

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Şeb-çerāġ-ı dāġ-ı göñlüm ṣanma şem‘-i mürdedir**
Bezm-i ‘aşḳ iḥyāsı olmuş bir dil-i pejmürdedir

2 **Nāle-i dilden nevā-sāz-ı viṣāl olsam nola**
Ġonca-i gülzār-ı ẖāṭır ẖārdan āzürdedir

3 **Gelse de dārū-res-i derdim ser-i bālīnime**
Ḳābil-i merhem degil cismim özine girdedir

4 **Germ ü nerm-i iltifāt-ı yāra aldanmaz mizāc**
Serd ü berd-i ġamdan āẖır cān u dil efsürdedir

5 **Derd-i cānāna taḥammül başḳa ‘ālemdir Ferīd**
Bezm-i ‘aşḳa cān viren cānān alır berẖordedir

11[94]

Mef ‘ū lü / fā ‘i lā tü / me fā ‘ī lü / fā ‘i lün

_ _ ·   _ · _ ·   · _ _ ·   _ · _

1 **Zaẖm-ı derūn acırsa da dildārı acıdır**
Mābeynimizde yār ile bir eski acıdır

2 **Naḳd-i sirişkin itmededir ẖarc-ı rāh-ı ‘aşḳ**
Dil iştirā-yı kāle-i ḥüsne nemācıdır

3 **Oldum esīr-i ḳabżası şūẖ-ı kemān-keşiñ**
Meydān-ı tīr-i ‘aşḳda göñlüm hevācıdır

4 **Bilmem miyānede sebebiñ hīç bürūdetiñ**
Āmā raḳīb fitnelik itmek mizācıdır

---

[93] G_{10}: 23^a Y
[94] G_{11}: 24^b Y

5 **Aġyār fitne-cūluk iderse ne ġam göñül**
Ben bildigim ḫulūṣ-ı muḥabbet ʻilācıdır

6 **Ḫāṭır-şikest-i seng-i ʻadū olmamaḳ muḥāl**
Ḳalb-i ḥazīn-i ʻāşıḳ-ı zārıñ zücācıdır

7 **Ey tünd-ḫū barışma mısın tā-be-key ʻinād**
Çeşm-i ümīd bir nigehiñçün ricācıdır

8 **Şu cenāb-ı vāṣıfa pey-revlik itse de**
Dā'im Ferīd bezm-i suḫanda s̱enācıdır

12[95]

Fā ʻi lā tün / fā ʻi lā tün / fā ʻi lā tün / fā ʻi lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Merd-i ʻaşḳıñ ḫūn u eşk-i dīdesi cūşişlidir**
Ehl-i derdiñ ṣoḥbeti göñül gibi sūzişlidir

2 **Ṭabʻ-ı māder-zād-ı istiʻdādım eyler kesb-i ḥāl**
Gö[r] dükān-ı mekteb-i feyż-i Ḫudā gūşişlidir

3 **Bildiğim bezm-i muḥabbet eylemez şirket ḳabūl**
Ülfet-i dildār ile aġyār āmizişlidir

4 **Nīk ü bed emr-i Ḫudādandır ẓuhūrı bī-gümān**
Ḫayr olur encām-ı kārı her bir iş mūhişlidir

5 **Varsıdır ıṣlāḥ ẕāt'ul-bīn ider āyā Ferīd**
Dil [e]şk-i ḥasret-i dildār ile şūrişlidir

13[96]

Fā ʻi lā tün / fā ʻi lā tün / fā ʻi lā tün / fā ʻi lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 **Göñlüm ey meh-rū ġamıñla āh vāh eyler gezer**
ʻAzm-i dīdārıñla etrāfa nigāh eyler gezer

---

[95] **G_{12}: 22[a] Y**
[96] **G_{13}: 23[a] Y**

2 **Sīne-i sūzān -ile gel dīde-i giryānı gör**
Birbirini eşk ü āteş rū-be-rāh eyler gezer

3 **Seyli ḫ˅vār-ı mevce-i girdāb-ı ġam ser-sāmidir**
Böyle bir baḥr-ı emelde dil şināh eyler gezer

4 **Baḳ taḥammül itmeden pür-şerḥa pāy-ı ıżṭırāb**
Cism-i gird-ālūdı göñlüm ḫāk-i rāh eyler gezer

5 **İtmeyince derdiniñ dermānına dārū ṭabīb**
Neylesün nitsün dil-i nāçār āh eyler gezer

6 **Dest-māl-i luṭf ile silmez Ferīdā bir nefes**
Jeng-i ġamla yār mir'ātım siyāh eyler gezer

14[97]

Fā 'i lâ tün / fā 'i lâ tün / fā 'i lâ tün / fā 'i lün

\- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Kār-ı 'ālem bā'iş-i taḫdīş-i kām-ı dehr olur**
Ṣūriş-i aḥvāli gūş itdikçe ādem ḳahr olur

2 **Neş'e-baḫş-ı bāde-i cām-ı ḥayāt olsa cihān**
Merd-i dūr- endīşe her bir ḳatresi bir zehr olur

3 **Āb u tāb-ı bezm-i ümmīde ṭarāvet virse de**
Āsyābāsā döner eşk-i dü-çeşmim nehr olur

4 **Ādem ister cevrine itsün taḫammül yoḫsa kim**
'Ālem-i eyyām-ı hicriñ sā'ati bir şehr olur

5 **Var ise uḳde ṣalāḥiyyet Ferīd olsun vekīl**
Nev-arūs-ı dehre beş beytim mü'eccel mihr olur

---

[97] **$G_{14:}$ 21[b] Y**

15[98]

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Giriftār-ı belā-yı ‘aşḳı nolsun sevmişcikler
‘Aceb aġyār-ı ‘ayyārı nedendir bu sevişcikler

2 Fedākārı boyunca bir biçilmiş nev ḳabādır hem
Hezārān āşnālıḳla muḥabbet-perverişcikler

3 Ne rütbe rū-nümā-yı ḫande-sāzı eylesin iẓhār
Çeker zülf-i sipeh-dār-ı ruḫuñ bezme kirişcikler

4 Nihān sırr-ı süveydā-yı derūn itsem de ‘aşḳıñ āh
Yedimde beyża-i Mūsādır eyler gösterişcikler

5 Yeter luṭf eyle isrāf itme lāzım olur bir gün
Ferīde ḫās ise ancaḳ bu nāz u serzenişcikler

16[99]

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

· _ _ _ · _ _ _ · _ _ _ · _ _ _

1 O meh-rū ebr-i zülfüñden ruḫuñ kim āşkār eyler
Kemend-i ‘aşḳına dūçār idüp mihri şikār eyler

2 Ne rütbe ḫ˘āhiş-i vaṣlıñ göñülde cāy-gīr ise
Firāḳıñ ibtidā endīş-nāk-i pīş-kār eyler

3 Sevād-ı zülf-i şeb-gīrinden efzūn ḳaradır necm
Anıñçün tīr-i ġam zaḫm-ı derūna nīş-kār eyler

4 Ne dem zānū zü-ülfet olur[i]sem ol perīveşle
Şerār-ı āh-ı dil sāmān-sūz-ı ‘ayş-kār eyler

5 Ferīdā bādi-i tārāc ṣabr u rāḥatım bildim
O meh-rū ebr-i zülfüñden ruḫuñ kim āşkār eyler

---

[98] G_{15}: 21[b] Y

[99] G_{16}: 22[a] Y

17[100]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Ġam yime dūzaḫ-ı ġamdan seni ġılmān begenir**
Cennet-i rūyuñı seyr eylese Rıḍvān begenir

2 **Ele āyīneyi al ḥüsnine baḳ kendini gör**
Nāz u ṭavr u revīşiñ her gören insān begenir

3 **Gerçi geçmiş güzelim vaḳt-i civānı ammā**
Kim görürse seni bu ḥüsn ile el-ān begenir

4 **Söz mi var ḥüsn-i Ḫudā-dādına mā-şā’a’llah**
O şeker-ḫand-ı lebiñ ṭūṭi-i devrān begenir

5 **Ḍoyamaz cennet-i ruḫsārına ādem yoḫsa**
Leẕẕet-i ni‘met-i ḥüsnüñ perī-rūyān begenir

6 **İdemez kimseler inkār Ferīdā yārı**
Yansa ateşlere de ‘āşıḳ-ı sūzān begenir

18[101]

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Bir söyünmez āteşe düşdi dil-i rüsvā yanar**
Görse ḥüsnin āh idüp Mecnūn degil Leylā yanar

2 **Eylemiş zülf-i siyeh-tārıñ dili zincīr-bend**
Çekdigim derd ü firāḳ u ḥasrete esmā yanar

3 **Yetmedik bir ün mi var serde ġamından āh āh**
Dil yanar cānım yanar başımda bir sahrā yanar

4 **Cānıma āteş bıraḳtıñ kendimi bilmem hele**
Dil midir āyā cigergāhım mıdır ḥālā yanar

---

[100] **G_{17}: 22[a] Y**
[101] **G_{18}: 23[a] Y**

5 Şem'-i bezm-i ḥasretiñ pervānesi olmuş Ferīd
Nāle-i dil-sūz-ı 'aşḳ-ile o bī-pervā yanar

19[102]
Mef 'ū lü / fā 'i lā tü / me fā 'ī lü / fā 'i lün
_ _ . _ . _ . . _ _ . _ . _

1 Ey dil hevā-yı yār ne sende ne bende var
Evvelki āh u zār ne sende ne bende var

2 Bād-ı muḫālif esdi sere 'aşḳ-ı yārdan
Bāzū-yı rūzgār ne sende ne bende var

3 Yoḳ dest-i ḳudret eyleyeyim pençe-gīr-i 'aşḳ
Bāzū-yı rūzgār ne sende ne bende var

4 Nāḫın güẕār-ı şīr-i emeldir ḳażā-yı 'aşḳ
Dāmān-ı rīşe-dār ne sende ne bende var

5 Şem'-i cemāle yanmaga pervānesin göñül
Ol āteşiñ ġaddār ne sende ne bende var

6 Merkez-nişīn-i dā'ire-i 'aşḳ iken 'aceb
Pergārveş ḳarār ne sende ne bende var

7 'Āşıḳ gözünden eyler imiş eşk ü ḫūn nis̱ār
Ol çeşm-i eşk-bār ne sende ne bende var

8 Ey dil belā-yı 'aşḳla ger mübtelā iseñ
Ol āh-ı pür-şerār ne sende ne bende var

9 Oldum Ferīd 'ālem-i ḥayret-mekīn-i 'aşḳ
Teslīm ü iḫtiyār ne sende ne bende var

---

[102] **G_{19}: 24[b] Y**

20[103]

Me fā ‘i lün / fe ‘i lā tün / me fā ‘i lün / fe ‘i lün

. _ . _ . . _ _ . _ . _ . . _

1 **Nigāh-ı naẖvet ü nāzıñ bilinmedik nesi var**
O çeşm-i fitne-nevāzıñ bilinmedik nesi var

2 Metā‘-ı ṣabrımı yagmaya virdi āteş-i ‘aşḳ
Göñülde sūz ü güdāzıñ bilinmedik nesi var

3 Saña ḥesāb ideyim bir bir eşk-i çeşm-i dili
Yekūn-ı cümle niyāzıñ bilinmedik nesi var

4 Müfīd olur mı żarardan da ġayrı fā’ide ṣor
Ḳanā‘at ehline azıñ bilinmedik nesi var

5 **Göñülde zülfi hevāsın bilen bilir yoẖsa**
O şūẖ-ı şa‘beze-bāzıñ bilinmedik nesi var

6 O ġonca-i ṭalebim fāş iderse esrārım
Baḳılsa dildeki rāzıñ bilinmedik nesi var

7 Hevā-yı ‘aşḳla āvāregī Ferīd yeter
Telāş-ı fikr ü rāzıñ bilinmedik nesi var

21[104]

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

. - - - . - - - . - - - . - - -

1 **Derūn-ı māha baḳ da ‘ibret al aḥkāma ṣūret ver**
Eger eylerse ‘aks āyīne-i ifhāma ṣūret ver

---

[103] **G_{20}: 22^{b} Y**
[104] **G_{21}: 24^{a} Y**

2 **Nigeh tāb-āver-i seyr-i şu'ā-ı āftāb olmaz**
Derūnın eyle 'aks-āver dil-i nā-kāma ṣūret ver

3 **Nedir bu ḥüsn ü ān u ṣaffet-i ruẖsār ey meh-rū**
Düşüp āyīne-i 'ālem-nümā-yı cāma ṣūret ver

4 **Bugün neylerseñ eyle bul tārīḳin da'vete yārı**
İdüp tertīb bezm-i ülfeti aẖşāma ṣūret ver

5 **Ḫayāl-bāzī-i bezm-i fikretiñ olduñsa üstādı**
Ḫayāl-i vaṣl-ı yārı bir de ibrâm[105] [ile] ṣūret ver

6 **Degildir ol perī-rū ḳābil-i taṣvīr-i Behzādī**
O bir mevhūm-ı resm-i Rūmdur ey ẖāme sūret ver

7 **Çerāġ-ı bā-berāt-ı şāh-ı 'aşḳ olduñ mübārek bād**
Bilinsin mihr-i dāġ-ı dil Ferīd aḳlāma sūret ver

22[106]

Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün /Me fā 'ī lün/ Me fā 'ī lün
. - - - . - - - . - - - . - - -

1 Belā-yı derd-i 'aşḳ ü hicriñ ey meh-rū çekenden ṣor
A[107] kāfir ġamze-i ġam mācerāyı gel de benden ṣor

2 Baña derdiñle ẖāristān-ı ġamdır pister-i rāḥat
Ümīd-i vuṣlatıñla meclis-i ẕevḳuñ sürundan ṣor

3 **Beni tebrīde senden çiġnemiş aġyār bir saḳız**
Bu terk-i ṣıdḳ ü kiẕbin bilmem ammā çiġneyenden ṣor

4 **Dilersen bilmegi remz-āşinā-yı sırr-ı la'lin kim**
Bilinmez ḥalli müşkil nüktedir ehl-i suẖandan ṣor

5 **Fidān-ı ḳaddiñ eşk-i çeşm-i dil perverdesi olmuş**
Neler çekmiş olunca böyle bālā-ter dikenden ṣor

---

[105] İbrâm: ibrâma Y
[106] G_{22}: 22^b Y
[107] Yazmada:o

6 Göñül ey ġonca-i bāġ-ı edeb āzürde ḫārıñdır
Gelüp gülzār-ı 'aşḳıñda ne ḳan aġlar dikenden ṣor

7 Ferīdiñ bir belā-keş 'āşıḳ-ı ġam-ḫˇārdır cānā
İnanmazsan var işte ḥālini bir bir bilenden ṣor

23[108]

Mef 'ū lü / fā 'i lā tü / me fā 'ī lü / fā 'i lün

_ _ . _ . _ . . _ _ . _ . _

1 Ṣayd itdi göñlümi bir çeşm-i şāh-bāz[109]
Bī-meyl-i āb u dāne gezerken o ḥīle-bāz

2 'Aşḳıñ fitīlesi ṭutuşup yandı şem'-i dil
Yaġım eritdi dün gece sūz u güdāz-ı nāz

3 Zincīr-bend-i zülf-i girih-gīriñ olalı
Serbāz-ı deşt-i 'aşḳıñım ey şūḫ-ı bī-niyāz

4 Bāzū-yı 'aşḳ yāver olursa küşādıma
Ḳursun kemān-ı āhenin ol çarḫ-ı kīne-sāz

5 Tīr-i merāmı menzil-i maṭleb-resīd ider
Olursa ger hevā-yı ḳaderden naṣīb-sāz

6 Dā'im Ferīd maṭlebiñ Allāhdan dile
Maḥrūm-ı dergeh-i Ḥaḳ olur mı iden niyāz

---

[108] G_{23}: 24^{b} Y
[109] Mısrada hece eksik.

24[110]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _ _

1 Çeşm-i ḫūn-āb ile mānende-i Ceyḫūn o biziz
Sīnesi āteş-i dildār ile ḳānūn o biziz

2 Eylemiş yārdan aġyār temennā-yı viṣāl
Virse cānān eger vaḳtine merhūn o biziz

3 Tīr-i ġamla dili zaḫm-āver idüp ol ḳaşı yā
Seyli ḫˇār-ı sitem-i çille-i gerdūn o biziz

4 Öyle terkīb-i cünūn eylediñ eczāmızı kim
Meclis-i yārda hem-keyfīye[111] ma‘cūn o biziz

5 Öyle ifnāya virüp cismimiz itdiñ nā-būd
Gūyiyā şi‘r lisānındaki mażmūn o biziz

6 Ṭālib-i nüsḫa-i ‘aşḳıñ ne ḳadar var ise de
Bezm-i isnādda taḥṣīl ile me’ẕūn o biziz

7 Yār pā-bende-i besmele-i[112] ‘aşk itdi Ferīd
Cānı bir demde fedā itmege memnūn o biziz

25[113]

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Dil-i mecrūḥumı görsen ḥayāt isnāddır sensiz
Ki zīrā mübtelā-yı derd-i bī-ta‘dāddır sensiz

2 Degil mümkin taḥammül ṣabr u sāmān yandı zārımdan
Göñül kim seyli ḫᵛār-ı mevc-i ġam mu‘tāddır sensiz

---

[110] G_{24}: 24ᵃ Y
[111] Hem-keyfiye: hem-keyfiyet Y
[112] Besmele-i: besmeleñe Y
[113] G_{25}: 23ᵃ Y

3 **Nola mātem-şi‘ār olsam başımda ḳara sevdā var**
Baña dīvānelik şöhret virir bir addır sensiz

4 **Cigergāhımda tīr-i ġam oñulmaz şürfedir sīnem**
Gözümde her müjem bir ḫançer-i fūlāddır sensiz

5 **Eger yād eylesem bir laḫẓa zevḳ-i vuṣlatın cānā**
Derūna der-‘aḳab fikr-i ġamıñ hem-rāddır sensiz

6 **Gözüm ırmaġ u āhımdır külüng ü bisterim[dir] ‘aşḳ**
Hevāya tīşesin atmış göñül Ferhāddır sensiz

7 **Yapılmaz dest-i himmetle degildir ḳābil-i ta‘mīr**
Yıḳılmış ḫānedir dil ḫāṭırım berbāddır sensiz

8 **Ṣafā-yı ḫ˘āb u rāḥat merdüm-i çeşmiyle düşmendir**
Ferīd-i zārıñ ey mihr ü dili nāşāddır sensiz

26[114]
Ġazel-i Münācāt
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün
. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 **Sivādan pāk ḳalb ol kim budur ma‘mūr olmaḳlıḳ**
Cihāndan dest-şūy olmaḳdır ancaḳ dūr olmaḳlıḳ

2 **Cihāna pādşāh olmaḳdan a‘lā münzevī olmaḳ**
‘Alāyıḳtan berī olmaḳ imiş mestūr olmaḳlıḳ

3 **Müşāru’n-bi’l-benān olmaḳ olur āfet-ḳarīn ey dil**
Kim aḳrānıñ miyānında nola meşhūr olmaḳlıḳ

4 **Şütūm-ı dehr-i dūna arḳa ṭut dönme taḥammülden**
Dilersen bārgāh-ı Ḥaḳda sen maḳdūr olmaḳlıḳ

5 **‘Abā-yı nev-ḳabā-yı faḫr-ı faḳrı zīb-i dūş eyle**
Ṣoyuñ ḥubb-ı sivādan ister iseñ nūr olmaḳlıḳ

---

114 G_{26}: 25[a] Y

6 **Cihād-ı ekber-i nefs it ‘ālem-efrāz-ı tevḥ̄id ol**
Budur sırr-ı ene’l-Ḥaḳ bezmine Manṣūr olmaḳlıḳ

7 **Fer̄idā derd ü fikr-i āşnā-yı ẕāt olur Allāh**
O derde maẓhariyetle olur mefḳūr olmaḳlıḳ

27[115]

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

· _ _ _ · _ _ _ · _ _ _ · _ _ _

1 **H̲arāb-ābād göñlüm istemez ma‘mūr olmaḳlıḳ**
Sirişt-i māye-i ẕātımı āyā h̲ūr olmaḳlıḳ

2 **‘Aceb kim ṭāli‘-i aġyārdan yāh̲ūd ezelden mi**
Yolunda cān viren ‘āşıḳların mehcūr olmaḳlıḳ

3 **Peş̄imān-h̲ūrde-i āȳine-i inṣāf olursın sen**
Neden bu hüsnü ān ẕātın[daki] maġrūr olmaḳlıḳ

4 **Kimi gördüñ neşāṭ-ı bezm-i ẕevḳi b̄i-h̲umār olmaz**
Yeter bu devr-i ke’s-i dehrden pür-sūr olmaḳlıḳ

5 **Ḍayansın seng-i ta‘n-endāz-ı aġyāra ne müşkildir**
Ḳabūl-ārā-yı yāri terk idüp menfūr olmaḳlıḳ

6 **Ser-i ‘āşıḳda püsküllü belādır ser-belā-yı ‘aşḳ**
Vel̄ikin baş belāsı yārdan maḳhūr olmaḳlıḳ

7 **Fer̄idā bend-i zülf-i yār olaldan pāy-der-zinc̄ir**
Dil-i d̄ivāneye şöhret virir memkūr olmaḳlıḳ

---

[115] **G_{27}: 25[a] Y**

28[116]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün /fe ‘i lā tün /fe ‘i lün

. . - - . . - - . . - - . . -

1 **O bütüñ la‘line nispet olalı gül-femlik**
Göñlümüñ bülbülüne geldi ‘aceb sersemlik

2 **Bezm-i** dildārda bīgāneye yol vermezler
Āşinā ol ki göñüller eylesin maḥremlik

3 Kötülük eyleyene eyle taḥammül ki göñül
Eylik eyler er ola kimseye itmez kemlik

4 Maṭlabıñ Ḥaḳ ise her ān behişti arama
Dūzaḫa ḳorsa rıżā virmelidir ādemlik

5 Devlet-i dehri Ferīd itdi ferāmūş ü fedā
Ne ‘aceb devlet imiş mertebe-i edhemlik

29[117]

Fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lā tün / fā ‘i lün

- . - - - . - - - . - - - . -

1 **Berḳ-sūz-ı āh u nālemdir nevā-yı perçemiñ**
Şu‘le-efrūz-ı dilimdir sūz-nā-yı perçemiñ

2 **Şu‘le-tāb-ı tār-ı zülfüñdür şu‘ā-ı bāṣıram**
Nūr-ı dīdem cān ü baş olsun fedā-yı perçemiñ

3 **Zülf-i pīç-ā-pīçiniñ göñlüm olaldan şānesi**
‘Aḳlımı ṣalḳım ṣaçaḳ itdi hevā-yı perçemiñ

---

[116] **G_{28}: 22[b] Y**
[117] **G_{29}: 25[a] Y**

4 ʻAşḳ püsküllü belā-yı ʻāşıḳān oldıysa da
ʻĀşıḳa bend-i belādır ser-belā-yı perçemiñ

5 Şīşe-i endīşem açdı sünbül-i gīsūlarıñ
Bāġ-ı sīnemde iderken āzmā-yı perçemiñ

6 Bezm-i efkār-ı diliñ zīnet-fezāsı ṭurredir
ʻĀşıḳa ṭūl-ı emeldir mācerā-yı perçemiñ

7 Dāniş-i ʻirfān-reviş tanẓīrine ṭabʻ-ı Ferīd
Meyl idince eyledi ifşā s̱enā-yı perçemiñ

30[118]

Mef ʻū lü / me fā ʻī lü / me fā ʻī lü / fe ʻū lün

_ _ . . _ _ . . _ _ . . _ _

1 Murġ-ı dil-i şikeste-perim yāre uçurdum
Aġyārdan evvelce varaḳ-pāre uçurdum

2 İmsāk-i viṣāl itdim oruç bozmadım ammā
Ḳandīl-i hevāyı bu şeb iftāra uçurdum

3 Ben taẖt-ı dili ḳıṣṣa-i Belḳīsa muʻādil
Bir demde bu āh ile dildāra uçurdum

4 Mihr-i ruẖ-ı tāb-efkeni bulunca zevālin
Mūr-ı ẖaṭ-ı bāl-āveri ruẖsāra uçurdum

5 Perverde-i āġūş iken ol murġ-ı ẖayāl āh
Dilden ḳaçırup çeşm-i hevā-dāra uçurdum

6 Endīşe-i yek-dāne-i ẖāl-i siyehiñle
Murġān-ı belāyı ser-i efkāra uçurdum

---

[118] G_{30}: 24[a] Y

7 Aḳl-ı dile eglence hevāsında Ferīdā
Bād-ı ġama bir kāġıd-ı āvāre uçurdum

31[119]
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Baḳmadan geçdi benim yüzime āh iki gözüm
Nīce ḳan aġlamasın derd ile iki gözüm

2 Sözümi dinlemeyüp bezmde taḥḳīr itdi
Nuṣḥ u pend eyledigimden mi aġır geldi sözüm

3 O tecāhül revişim añlamadı aḥvālim
Arżuḥāl eylemege var mı benim yāre yüzüm

4 Bāġda dün gece aġyār ile hem-maḥbes iken
‘Āşıḳımdır dimeyip virmedi bir ṣalḳım üzüm

5 Pençe tāb-āver olur sūz-ı nigāh-ı yāre
Cān ü dil aldı Ferīdā fitili yandı özüm

32[120]
Fe ‘i lā tün / me fā ‘i lün / fe ‘i lün
. . _ _ . _ . _ . . _

1 Şeb-i hicrāna aydır göñlüm
Bezmde ġam-zidāydır göñlüm

2 Felek-i dilde āftāb olmuş
Dehre pertev-nümāydır göñlüm

3 Meyl iderse şehen-şeh–i ‘aşḳa
Bir münevver sarāydır göñlüm

---

[119] **G_{31}: 24[b] Y**
[120] **G_{32}: 23[a] Y**

4 Leşker-i ʿaşḳ ḫaymesin ḳursun
Bī-nihāyet ḳażāydır göñlüm

5 Eylemez şāha ser-fürū gāhī
Öyle devlet-girāydır göñlüm

6 Hiç gedā çeşmi eylemez iẓhār
Genc-i ġaybıyla pāydır göñlüm

7 Zīver-i bezm-i ehl-i ʿaşḳ olmuş
Cām-ı ʿişret-fezāydır göñlüm

8 ʿUḳde-i zülfüñ añlamış yārıñ
Ḫayli müşkil-küşāydır göñlüm

9 Mest olur diñleyen bu nāleleriñ
Ḫˇāb-ı naġme-serāydır göñlüm

10 Gör Ferīdā mis̱āl-i mıḳnaṭıs
Yārdan ġam-rübāydır göñlüm

33[121]

Fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Evce serkeşlik iderse nola dūd-ı siyehim
Dest-resdir felek-i çāruma künc-i külehim

2 Gözüme tār-ı nigeh ʿayn-ı dikendir sensiz
Pister-i ḫˇār u elem oldı benim ḫˇābgehim

3 Dil dehen-bestedir aḥvāl-i siyeh-rūzīden
Çekdigim her ne belā ise de kendi günehim

4 Pençe-i nāzını rūpūşa sebep noldur ʿaceb
Yoḫsa küstāḫ nigāhım mı ṣuçum pādşehim

---

[121] G_{33}: 23[b] Y

5 **‘Aḳl ü sāmān ne ‘ālemde Ferīdā bilemem**
Silsile-bend-i cünūn eyleyeliden o mehim

34[122]

Ġazel-i Müstezād

Mef ‘ū lü / me fā ‘ī lü / me fā ‘ī lü / fe ‘ū lün

_ _ · · _ _ · · _ _ · · _ _

1 **Ḳandilli kilīsāda ararken o büti ben**
Ḳaḳtı beni birden
Bir meş‘ale-i āh ṭutuşdı bedenimden
Āteş gibidir ten

2 **Şeyṭānlıḳ idüp meclise gel masḫaralık yap**
Hep muntaẓır aḥbāb
‘Āşıḳların al göñlüni Allāhı seversen
Şāyed gider elden

3 **Aldat o perī-peykeri bir tāze çocuḳla**
Var soñra da ḳoḳla
Rām itmege yoḳ bundan iyi ṣūret-i aḥsen
Ẕevḳıñ çıḳar eglen

4 **Ṭınġırdama muṭrib gidelim biz daḫi ammā**
Bel ḳırma ṣaḳın hā
Belki çıḳarız yāre uṣūl ile bu yüzden
Aġyār uyurken

5 **Hem-cāy-ı Ferīd ol meded ey mūy-miyān gel**
Yat sīneme yan gel
Baḳ var mı sarāy-ı dil-i ‘āşıḳ gibi mesken
Bir kere düşünseñ

---

[122] G_{34}: 24^{a} Y

35[123]

Fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lā tün / fe ʿi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Ṣaldım ol kebg-i ḫırāma dil-i şahbāzı ben**
Bu hevesle eylerim evcde de pervāzı ben

2 **Gör ne ḳanlar yuṭuyor ʿāşıḳ-ı ḫūn-āşāmıñ**
Saña tefhīm ideyim eyleyim āġāzı ben

3 **Vaḳt olu[r] ʿāşıḳa bir bār-ı girāndır ṭavrıñ**
Bī-niyāzım o ḳadar pek çekemem nāzı ben

4 **Bende meydān güzelim menzil-i cān-bāzīde**
Resen-i ḥīleden atdım çoḳ oyun-bāzı ben

5 **Fitne-i çeşmine bel baġlayanıñ vay başına**
Diñlemem eyledigiñ mekr-i füsūn-sāzı ben

6 **Bezme daʿvetle Ferīdi yine mi aldadasın**
Bildim ögretme baña dīde-i ġammāzı ben

36[124]

Me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün / me fā ʿī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Biz ol mestān nigāh-ı bezm-i ʿaşḳız āferīnişden
Ġıdāmız ḫūn-ı dildir şekvemiz yoḳ derd ü nālişden

2 Gedā-yı kūy-ı dil deryūze-kār-ı dergeh-i yārız
Ser-i dild[e] külāh-ı terk-i ʿālemdār-ı nümāyişden

3 Ṣabāḥ-ı ḫaşre dek ḫ̌ābīdedir ẓannım civān-ı dil
Göz açmaz ḫ̌āb-ı naḫvetden baş almaz nāz-ı bālişden

---

[123] G_{35}: 22[a] Y
[124] G_{36}: 21[b] Y

4 **Göñül mecnūn-ı bī-pervādır almaz tesliyet sofī**
Dem urmaz mübtelā-yı ‘aşḳ ‘aḳl ü ṣabr u dānişden

5 **Ferīdā çeşm-bāz-ı nev-ṭulū‘-ı mihr-i maḳṣūdum**
Hevā-yı ‘aşḳ-ı pür ġamda iz yoḳ mı küşāyişden

37[125]
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün
. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 **Göñül gülzār-ı ‘aşḳıñ tāze açmış bir gülisin sen**
Hevā-yı derd-i yārıñ mübtelā bir bülbülisin sen

2 **Göñül var āferīnişden beri sende perīşānlıḳ**
Serimde şāne-i ġamla ṭaranmış kākülisin sen

3 **Nedendir ḥālet-i bezm-i suḫan-gūyīdeki neş’e**
Dil-i ser-mest-i yāriñ neş’e-baḫş eyler mülisin sen

4 **Sirişk-i dīde-i ṭūfān itse göñlüm ḫavf idüp dönmem**
Geçegāh-ı bam-ı ‘aşkıñ ḳurulmış bir pülisin sen

5 **Ferīd-i zārı ey esb-i dil itdiñ vāṣıl-ı cānān**
‘Aceb çābük-res-i ser-menzil eyler dilberisin sen

38[126]
Na‘t-ı Diger
Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün
. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 **Dü-çeşmiñ şeb-çerāġ-ı bezm-i vuṣlat yā Resūla’llāh**
Gelir verd-i ruḫuñdan būy-ı vaḥdet yā Resūla’llāh

2 **İki ruḫsārıñ üzre gīsūvānıñ deste sünbüldür**
Dimāg-ı cāndan gitmez o nükhet yā Resūla’llāh

---
[125] G_{37}: 22^b Y
[126] G_{38}: 20^b Y

3 ‘Urūcuñ gūş-ı ‘Īsā’ya irince āsmān içre
Cemāliñ şevḳ ile buldı rāḥat yā Resūla’llāh

4 Per-i Cibrīli sūzişten viḳāye eyleyüp ẕātıñ
O dem bulduñ reh-i ḳurba delālet yā Resūla’llāh

5 Bir āh-ı ‘āşıḳān-ı luṭf ile dīdār gel e mesrūr it
Saña Mevlā müyesser ḳıldı rü’yet yā Resūla’llāh

6 Cihānıñ devleti yoḳ āh ‘ayn-ı i‘tibārımda
Viṣāliñdir iki ‘ālemde devlet yā Resūla’llāh

7 Ḳapıñda bende-i deryūze-gār-ı vuṣlatıñ göñlüm
Nolur bir pāre vir dīdāra ruḫṣat yā Resūla’llāh

8 Ferīdiñ rāh-ı ‘aşḳıñda ṭutuşmuş nāle-kārıñdır
Çeker derdiñle her sū āh-ı firḳat yā Resūla’llāh

39[127]

Na‘t-ı Diger

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Ẓuhūruñ maṭlab-ı a‘lā-yı ḥażret yā
Vücūduñ revnaḳ-ı ṣadr-ı risālet yā Resūla’llāh

2 Dü-‘ālem vāye-dār-ı feyż-i luṭfuñdur ḥaḳīḳatde
Ki ẕātıñ bā‘iṡ-i iḥyā-yı ümmet yā Resūla’llāh

3 Ḥabīb-i Ḥaḳ Muḥammedsin şefā‘at kānı Aḥmedsin
Saña maḫṣūṣ ancaḳ bu sa‘ādet yā Resūla’llāh

4 Ki sensin cān-ı ‘ālem ‘ālemin cānı saña ‘āşıḳ
‘Aceb bu ümmetiñ ḥāli ne ḥālet yā Resūla’llāh

---

[127] G_{39}: 20^b Y

5 Kibāra yoḳ sıġarıñ ḥürmeti ḫayli zamānlardır
Ḳanı emr-i ulū'l-emre itā'at yā Resūla'llāh

6 Egerçi zimmet-i her ümmete lāzım 'ubūdiyyet
Velī birbirin eylerler meẕemmet yā Resūla'llāh

7 Ṣalāḥa meyl ü raġbet yoḳ naṣīḥat eylemez te'sīr
Ne ḥāletdir fesād u fısḳa raġbet yā Resūla'llāh

8 Cihān birbirine girmiş ḍalālet rāhına irmiş
'Aceb sevdāya yil virmiş hidāyet yā Resūla'llāh

9 Evāmirden iderler ictināb ammā nevāhīden
Birin terk itmeziz bu ne esāret yā Resūla'llāh

10 Ṭarīḳ-i müstaḳīmiñ rehberidir tā-ezel ẕātıñ
'İnāyet ḳıl seniñdir bu şerī'at yā Resūla'llāh

11 Derūn-ı nāsı taḥvīl eyle ef 'āl-i ḳabāyiḥden
Ki gelsün leşker-i İslāma ġayret yā Resūla'llāh

12 'Adūdan intiḳām alsun ẓafer şemşīrini ṣalsun
Virüp Sulṭān Maḥmūda 'adālet yā Resūla'llāh

13 Muṭī'-i emri ḳıl şāhıñ vekīliñ 'abd-ı dergāhıñ
Bu demler eyle dil-ḫāhıñ 'ināyet yā Resūla'llāh

14 Şerī'at meslekinden ḫatve ruḫṣat virme ayırma
Reh-i emriñdedir cāy-ı selāmet yā Resūla'llāh

15 Menāhī ictinābından o emr-i intisābıñdan
Naṣīb eyle cenābıñdan viḳāyet yā Resūla'llāh

16 Ferīd-i mücrimiñ ḥāli yamandır çeşmi giryāndır
Sañadır rabṭ-ı ḳalbi rūz-ı dehşet yā Resūla'llāh

17 Niyāz-ı ümmet-i 'āṣīye raḥm it şāha nuṣret vir
Tamām tārīḫ-i hicretdir şefā'at yā Resūla'llāh

40[128]

Mef ʻū lü /me fā ʻī lü /me fā ʻī lü /fe ū lün

- - . . - - - . . - - - . . - -

1 İtsin dir iseñ devlet-i nāgāh teveccüh
Sen eyle saña eylesün Allāh teveccüh

2 İtse ʻacabā kārger olmaz mı ṣanırsın
Yirden göge dek[129] āh-ı seḥer-gāh teveccüh

3 Bir dergehi bend eylese teslīm olagör kim
İtmez mi hezārān der ü dergah teveccüh

4 Ḥaḳdan naẓarın devr idüp olma dil-i güm-rāh
Aldanma iderse saña biñ cāh teveccüh

5 Maḳṣūdun ara gir yola Allāh içün olsun
Bī-rehber ider āşıḳa her gāh teveccüh

6 Yanup yakılup iste Ferīd ʻaşḳ-ı Ḫüdāyı
İḥsān ider itse dil āgāh teveccüh

41[130]

Fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lā tün / fe ʻi lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Göñül ol ḥükm-i Ḫudā emrine gerden-beste
Ḳayd-ı ālām-ı dehirden olasın vāreste

2 Yāre-i ġurbet-i firḳat ne kadar müşkil ise
Dārū-yı ṣabr ile tīmār bulur dil-ḫaste

---

[128] **G_{40}: 22^b Y**
[129] **Yazmada:den**
[130] **G_{41}: 23^b Y**

3 Bezm-i endīşeni pür-zīb-i belā eyler ise
Şīşe-i sīnede ʻāşıḳ ġamıdır gül-deste

4 Ḥarf-gīrān-ı zamān ṭutsa pes-i dāmānıñ
Gösterir kendini elbet suḫan-ı berceste

5 Kimse tāb-āver-i dest-i ḳader olmuş mı Ferīd
Nefes-i ʻömrin alır ṣāḥibi ceste ceste

42[131]

Me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün / me fā ʻī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Göñül Allāhdan iste ne istersen göñül iste
Dirīġ itmez ʻaṭāsın her şeb ü rūz aġla gül iste

2 Küşād eyler hezārın bir ḳapuyı bend iderse ger
Yüzüñ ṭut dergeh-i iḥsāna ḍurma dilde dil iste

3 ʻAṭāsı baḥrine yoḳdur nihāyet ey dil-i ġavvāṣ
Var ol deryāya ḍal bul gevherin kānın boġul iste

4 İdüp zincīr-i ʻaşk-ı gerdeninde sübḥa-i fūlād
Sirişk-i çeşm-i giryānı rehinde saç dökül iste

5 Ferīd-i bī-nevāsın efḳar-ı ʻabd-ı Ḫudāsın sen
Dirīġ itmez ʻaṭāsın her şeb ü rūz aġla gül iste

43[132]

Fe ʻi lā tün / me fā ʻi lün / fe ʻi lün

. . _ _ . _ . _ . . _

1 Dil-i ʻāşıḳ mis̱āldir ġonca
Pek bir ince ḫayāldir ġonca

2 Gerçi ḥāżır-cevābdır göñlüm
Hele müşkil suʻāldir ġonca

---

[131] G_{42}: 21^b Y
[132] G_{43}: 23^b Y

3 Yine te'lîfi var hezār varaḳ
Açılır ḫoşça fāldır ġonca

4 Bülbül-i zārını ḫamūş eyler
Ṣāḥib-i gūşmāldir ġonca

5 Ṣaḳlar esrārı dilde fāş itmez
Öyle bir ehl-i ḥāldir ġonca

6 Hīç ferāmūş olur mı ḫāṭırdan
Bā'iṡ-i ḳīl ü ḳāldir ġonca

7 Degil āgāh kimse ḥālinden
Bir dehen-beste lāldir ġonca

8 Yāra gönderdim añlasın ḥālim
'Arż-ı ḥālim me'āldir ġonca

9 Ṣararır dilde hemçü vaḳt-i ḫazān
Baña yek ḥasb-i ḥāldir ġonca

10 Ḥüsni gülzārı solmasın dā'im
Şermden āl āldır ġonca

11 Bezme geldikçe yār elinde Ferīd
Pembe bir dest-māldir ġonca

44[133]

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

. _ _ _ . _ _ _ . _ _ _ . _ _ _

1 Göñül mānend-i bülbül nāle-kār olmaḳda gitdikçe
Gülistān-ı ümīdim şūre-zār olmaḳda gitdikçe

2 Hevā-yı vaṣl-ı dilber şimdi serden sīneden geçdi
O demler hep hebā-yı rūzgār olmaḳda gitdikçe

---

[133] G_{44}: 24^{a} Y

3 Ḫayāl u ḫᵛāb olup dilden silindi ol ḫaṭ-ı ta‘līḳ
Göñül nefret-nümā-yı kūy-ı yār olmaḳda gitdikçe

4 Göñülde inceden ince neden iẓhār-ı nālişler
Dehān-ı āh-ı ḥasret pür şerār olmaḳda gitdikçe

5 Dü-çeşm-i eşk-bārım eylemez teskīn-i sūziş āh
Sirişkim āteş-i ‘aşḳa medār olmaḳda gitdikçe

6 Maḥallinden çıḳardım ḳayd-ı vaṣlıñ arżuḥāl ettim
Raḳīb ol şāh-ı ḥüsne der-kenār olmaḳda gitdikçe

7 Ser-i endīşe-i şi‘r-i şu‘ūr u ṣabr u sāmānı
Perīşān-ḥāl çün zülf-i nigār olmaḳda gitdikçe

8 Ferīdā dilde zaḫm [u] sīnede dāġ-ı ġam-ı dildār
Söyünmez ḫaşre dek dil dāġdār olmaḳda gitdikçe

45[134]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Dilde yoḳ ġayra naẓar ḥūri vü ġılmān ise de
Cennet-i rūyın arar ‘aşk-ile gūyān ise de

2 Çāre yoḳ yārdan aġyārı ayırmaḳda göñül
Sabr ider dil ne ḳadar çāk-i girībān ise de

3 Dāmen-i yārı fedā itmem elimden vā‘iẓ
Sözünüñ her birisi birdir ġaltān ise de

4 La‘line her kim iderse naẓar aġzı ṣulanır
Göz görür bezmde elbet çekinir cān ise de

5 ‘Aşḳ-ı yār ise de benim cānıma minnet gelsin
Çekerim bār-ı ġamıñ sāl hezārān ise de

---

[134] **G_{45}: 23[a] Y**

6 **Tāze-dih ān gerek diñlemez ehl-i diḳḳat**
Şöhret-i şāyi'ası āfet-i devrān ise de

7 **Sade levḥ-i dile naḳş oldı cemāl-i dildār**
Ġayrı ṣabr eyle Fer[īd] evveli āsān ise de

46[135]

Fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lā tün / fā 'i lün

- . - -   - . - -   - . - -   - . -

1 Cāmı gördüm la'l-i nāb-ı yār geldi ḫāṭıra
Ḥāl-i mest-i dīde-i dildār geldi ḫāṭıra

2 Şīşe-i endīşede bu ḳış ḫayāl itdim ruḫuñ
Nev-bahār-ı 'ālem-i gülzār geldi ḫāṭıra

3 Dil tefe'ül-cūy-ı evrāḳ-ı kitāb-ı derd iken
Ḫˇār-ı ḫˇār-ı derd ü ġam tekrār geldi ḫāṭıra

4 Ben telāş-ı ġamzeñ eylerken ẓuhūr itdi ḫaṭṭıñ
Ḥüsn-i ḫaṭ nev-muṣḥaf-ı ruḫsār geldi ḫāṭıra

5 İtmege tanzīr-i Ḥāmidle Reşād pür-neşāt
Beyt-i maḳṭa'da Ferīd Esrār geldi ḫāṭıra

47[136]

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün

. . _ _   . . _ _   . . _ _   . . _

1 **Cān virir 'āşıḳ olan sevdigim efkende ise**
Mā-melek çeşmine ḫardal gibidir bende ise

2 **Çoḳ zamāndır ararım göñlümi bilmem nitdim**
Beni aldatma güzel başıñ içün sende ise

---

[135] **G_{46}: 21[b] Y**
[136] **G_{47}: 22[a] Y**

3 **Gülmedim istedigim gibi gelelden dehre**
Giryemi görse benim suḫre ider ḫande ise

4 **Dil-i meyyāliñ olur başına ‘ālem zindān**
Sensiz ārām idemez rūḥ-ı revān tende ise

5 **Künc-i firḳatde bıraḳmaz beni ġam saġ olsun**
Ḫāṭır-ı zāra tesellīler ider ḳande ise

6 **Rūḫ-ı şeftāliñi ṣaḳla meze-i bezm-i meye**
Ṣun giras-ı leb-i la‘liñ hele turfende ise

7 **Kimi ta‘cīz ider iñlerse de bī-çāre Ferīd**
Kendi derdiyle yanar aġlar o nālende ise

48[137]
Mef ‘ū lü / me fā ‘ī lü / me fā ‘ī lü / fe ‘ū lün
_ _ . . _ _ . . _ _ . . _ _

1 **Āh-ı dili hem-sūz ideyim meş‘alelerle**
Yetişir oyalandıḳ bu ḳadar meşġalelerle

2 **Esb-i dile el arḳası yirde dedi herkes**
Meydāna çıḳınca ṣalınup hervelelerle

3 **Ḥüsnüñ göreni görmeyeni eylediñ ey büt**
Şūrīde-i zülf-i siyehiñ velvelelerle

4 **Yār ile nihān ṣoḥbet iderken gelip aġyār**
Def‘ eyledim ammā nice biñ besmelelerle

5 **Etrāk ne bilsin naġam-ı Kürd ü ‘Irāḳı**
Mümkin mi ṣafā-yāb ola neyyir yelelerle

6 **Vāṣıf Begi tanẓīre Ferīd olsa da pey-rev**
Hem-ra‘şedir ol kilk-i edeb zelzelelerle

---
[137] **G_{48}: 24[a] Y**

49[138]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Dil-i pervāne ider cānı fedā-yı şu‘le**
Vuṣlat-ı yār nola olsa verā-yı şu‘le

2 **Cānı virmezseñ ele dāmen-i cānān geçmez**
Āteş-i ‘aşḳta ḳıl cānı fenā-yı şu‘le

3 **Nār-ı ‘aşḳ-ile yanar mum gibi her ‘āşıḳ**
Eksik olmaz ser-i ‘āşıḳta hevā-yı şu‘le

4 **Yan yaḳıl ṭālib-i ‘aşḳ iseñ eger ey ‘āşıḳ**
Ola ḳandīl-i diliñ nūr-nümā-yı şu‘le

5 **Feyż-i ‘aşḳıyla Ferīd ‘āleme ṣalsun pertev**
H̱as u ẖāşāk-i vücūd ola hebā-yı şu‘le

50[139]

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün

. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Göñli ayrılmaz o mehden gözin ayırsa bile**
Yārdan dūr olamaz kendüyi şaşırsa bile

2 **Dil nemek-pāş-ı lebiñ baḳmaz acı ṭatlısına**
Zaẖm-ı sīnem ne ḳadar yanmadan acırsa bile

3 **Da‘vet-i bezm-i raḳībe uyup itme raġbet**
Dām-ı tezvīre çeker ülfete şāṭırsa bile

4 **Eyledim fennini taḥṣīl kitāb-ı çeşmiñ**
Ġamze kār eyleyemez üstime sāḥirse bile

---

[138] **G_{49}: 24[a] Y**
[139] **G_{50}: 23[a] Y**

5 **Suẖan erbābı Ferīd öyle dehen-bāz olmaz**
Söylemez rāz-ı diliñ kimseye şā'irse bile

51[140]

Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün /fe 'i lün
. . - - . . - - . . - - . . –

1 **Fāş-ı rāz itdi göñül düşdi dehenden dehene**
Dāmen-i sırr-ı dilim ṣardı dikenden dikene

2 **Sebz-ẖaṭ ü mül-i la'l āb-ı leb-i yār ile dil**
Çār keyf üstüne azm itdi çemenden çemene

3 Yegdir Allāh çaġırup burc-ı firāḳ-ı ġamda
Dil-i āteş-zede cān atdı bedenden bedene

4 Her gelen maḳṣada vāṣıl mı olur bī-hūde
Farḳ-ı zāviye-i 'aşḳa gelenden gelene

5 Ehl-i 'aşḳıñ sözi sūzişli gerek yoẖsa Ferīd
Aṣmaz erbāb-ı hüner gūş-ı suẖandan suẖana

52[141]

Me fā 'i lün / fe 'i lā tün / me fā 'i lün / fe 'i lün
. _ . _ . . _ _ . _ . _ . . _

1 **Devām-ı ülfet o mehveşle müşkil oldı gibi**
Hevā-yı 'arż-ı muḥabbetde zā'il oldı gibi

2 **Daḳīka eglenemezdi dü-dīde-i ḥasret**
Nigāha geldi kesel perde hā'il oldı gibi

---

[140] **G51: 22b Y**
[141] **G52: 23b Y**

3 **Ḍurup oṭurmada var dilde telāş bugün**
Yine bir āfet-i cān-sūza mā’il oldı gibi

4 **Bu pendi zīver-i gūş-ı ḳabūl iderse o yār**
Murādım añlaşılır ġayrı ḥāṣıl oldı gibi

5 **Ferīd bezmde tenhāca yārı ṣarmış-idim**
Niyāz-ı būse-i bayrāma ḳā’il oldı gibi

53[142]
Na‘t-ı Diger
Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 **Maḫrem-i rāz-ı Ḫudā şāhid-i bezm-i Ḳureşī**
Ṭutdı iḳlīm-i dili pertev-i ḥüsni güneşi

2 **Şem‘-i ruḫsārına pervāne-i cān cān virir**
Ṭolanır rūz u şeb eṭrāfını gitmez ‘aṭaşı

3 **Giceler virdiñ ile ṣubḥ ruḫun görmek içün**
Seḥer i‘lān ider eṭrāfa Bilāl-i Ḥabeşī

4 **Mescid-i dilde gözi uyḫuya varmaz hergiz**
Bir gören bir daḫi görmek diler ol māhveşi

5 **Bende-i pür-güneh isem de efendim ‘afv it**
Aḳıdır ‘aşḳıñ ile iki gözüm ḳanlı yaşı

6 **Devlet-i leẕẕet-i vaṣlıñ nice mümkin unuda baḫşı**
Bezm-i ḥüsnüñde olan ‘aşḳıñ olur derd-baḫşı

7 **Çekemem destimi dāmān-ı ‘ināyātıñdan**
Bülbülāsā gice gündüz iderem nāle-keşī

8 **Baḳma noḳṣānına luṭf eyle Ferīd-i zārıñ**
Āh-ı ḥasretle gözi ḳan aḳıdır ṣubḥ u ‘aşy

---

[142] **G_{53}: 20^b Y**

54[143]

Mef ‘ū lü / fā ‘i lā tü / me fā ‘ī lü / fā ‘i lün

_ _ ・ _ ・ _ ・ ・ _ _ ・ _ ・ _

1 Zülf-i siyāh ‘ārıżıñ oldı ayaḳ baġı
Ḳanlı ṣuya boyandı iki çeşminiñ aġı

2 Ferhād-ı ‘aşḳıñ olduğu demden berü göñül
Kūh-ı ġamıñda tīşe ile deldi her daġı

3 Kūyuñda āh u nāle iderken dil-i nizār
H̱ūn-āb-ı eşk çağlayup aḳıtdı ırmaġı

4 Sarsam olurdı mūy-miyānın beli diyüp
Bend-i miyān ġayret ideydim ḳoçuşmaġı

5 Söndürmez eşk-i āteş-i ‘aşḳıñ şerāresin
Ḫalvet-serā-yı ḳalbe bıraḳdı o ḳundaġı

6 Ṭıfl-ı ümīd mehd-i emelde uyur Ferīd
Çözmezse intibāh elinden baġır daġı

55[144]

İlahī-i Seheriyye

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / fe ‘ū lün

・ _ _ _ ・ _ _ _ ・ _ _

1 Seḥerdir āşıḳanıñ cilvegāhı
Seḥerdir rāh-ı derdiñ bārgāhı

2 Açar vaḳt-i seḥerde gülşen-i dil
Bulur cān bülbüli maḳṣūda rāhı

3 Şarāb-ı cām-ı ser-şār-ı seḥerden
Yanar her şeb fitīl-i şem‘-i āhı

---

[143] G_{54}: 25^{a} Y
[144] G_{55}: 20^{b} Y

4 Seḥer vaḳti Ferī̄d aç çeşm-i cānıñ
Cemāl-i yāre mu'tād it nigāhı

56[145]

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Ṭutuşup gerçi yanar āhım ile sī̄nem evi
Bir ṭarafdan yapılır günde hezārān ġam evi

2 Merdüm-i dī̄deleri mest ü nigeh serḫoş iken
Yār bezminde bu göñlüm gibi var mı dem evi

3 Sevḳ-i ḥayretde didi ḫāne-i yārı ṣordum
Ḫayli demdir ararım ḳanġı ḳapu bilemem evi

4 Ḫāne-i dil boşalup çıḳdı göñülden ġam-ı yār
Neme lāzım yine dellā̄l eline virsem evi

5 Öyle bir cünbüşe dā'ir bir işi var mı Ferī̄d
O gül-endām açar görse beni her dem evi

57[146]

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
. . _ _ . . _ _ . . _ _ . . _

1 Açdı bir yāre yine sī̄neme şūḫ-ı mürevī̄
Tā ciger-gāhıma geçdi müje-i pī̄ş-revi

2 Ḥalvetī̄ şūḫı hevāsıyla çıḳar aġzımdan
Dūd-ı āh öyle ki çün ḫalḳa-i top-ı bedevī̄

3 Ḫārḫār-ı ġam olursam da cefāsın çekerim
Kī̄m fedā eyler 'aceb öyle gül-i nāz-revi

4 Var ise boynına olsun günehi dildārıñ
Virdi sāde yüzine baḳmaġa fetvā Boluvī̄

---

[145] G_{56}: 23[b] Y
[146] G_{57}: 23[b] Y

5 Māl ü īrāda ġurūr eyleme dünyāda Ferīd
Seni bu ḥāle ḳodı görme misin Edrinevī

58[147]
Mef ‘ū lü / me fā ‘ī lü / me fā ‘ī lü / fe ‘ū lün
_ _ . . _ _ . . _ _ . . _ _

1 Esbāb-ı tevekkülde olur ḥāl-i rıżāyī
Ḳıl ḳadd-i ḫulūṣa kemer aḥvāl-i rıżāyı

2 Kālā-yı hüner ḳāmet-i ‘irfāna ḳabādır
Kīm sāye-figendir sere iḳbāl-i rıżāyı

3 Bī-denkdir ol rütbe degil ḳābil-i idrāk
Zer-beft ḳumāş-ı dil-i meyyāl-i rıżāyı

4 Āyīne-i devrān-nümā-yı şeref itdi
Bī-mükhüle çeşm-i dili keḫḫāl-i rıżāyı

5 Mārpīçe dönerse nola ḥussād-ı ciger-sūz
Degdikçe kulaġına irsāl-i rıżāyī

6 Biz dā’ire-i ‘arż-ı muhabbette olalım
Dildār ile fermāyiş-i āmāl-i rıżāyī

7 Tāc-ı serim eflāke sezā irse Ferīdā
Geldi belī bir nādire nev-şāl-i rıżāyī

---

147 G_{58}: 24ª Y

BİBLİYOGRAFYA

Beydilli, Kemal, "II. Mahmut", *DİA*, Ankara 2003, c. 27, s. 352-357.

Davud Fatin Efendi, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*, İstanbul 1271/1870,329-330.s.

Enderunlu Mehmed Akif, *Mir'ât-ı Şi'r*, Millet Ktp.,Ali Emirî Bl. /Tarih,Nr.773/30[a] ve 30[b].

Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, Haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur, Akçağ Yay. Ankara 1990.

Gölpınarlı, Abdülbaki, *Şeyh Galip Divanı'ndan Seçmeler*, MEB Yay.İstanbul 1994.

Karaman, Hayrettin vd., *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2005.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî,* İstanbul 1311(1893)/4 İstanbul 1996/5.

Nev'î, *Nev'î Dîvânı,* Haz. Mertol Tulum, M.Ali Tanyeri İstanbul 1977.

Şemsettin Sami, *Kâmûsu'l- A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, 6 cilt.

Şeyh Galip, *Şeyh Galip Dîvânı,* Haz. Muhsin Kalkışım, Akçağ Yay. Ankara 1994.

Tayyarzade Ataullah Ahmet Ata Bey, *Tarih-i Ata*, İstanbul 1299/1918.

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî,* Bizim Büro yay., Ankara 2001, II C., 767-768.s.

Üzgör,Tahir, *Edebiyat Bilgileri*, Veli Yay.İstanbul 1983.

***Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*,Haz.: Yücel Dağlı, E. Nedret İşli , Cevdet Serbest, D. Fatma Türe ; Kataloğa Esas Olan Tespit Fişlerini Haz.:Orhan Bilgin , Nihat Azamat , Yapı Kredi Yay., İstanbul 2001.**

Yazma eserler tesbit fişi 580

Tasnif no: T. 811 Demirbaş no: A 832

Müellif : Ferid İbrahim

Şârih :

Mütercim :

Eser adı : Divan

Cilt : yok. Dil: Türkçe

Cildin evsafı : Ebru kâğıt kapak

Varak : ~~46~~ 31 Eb'ad : 242x182 (226x130) mm

Kâğıt : Aharlı, nül beyaz

Sütûn : 3 veya 4 Yazı : tâlik Satır: muhtelif (22, 25)

Tezhib :

Minyatür :

Resim, şekil, plân, harita v.s. :

İstinsah yeri :

İstinsah tarihi :

Müstensihi :

Baş :

آه كيم آتش عصيانه دوشوردم بدنم

چاك چاك ايتسم اولور دردله ايله پيراهنم

Son :

خان محمود ايله مسرور فؤاد ابليه جوه

نائل يمن رضاى شه اولوب همواره

Mülâhazat : (Şairin kendi el yazısıyla)

2. varak ve 3a boş.; 18. ve 19. varaklar boş; 21a.nın yarısı boş; 25b boş, 26-29. varaklar boş; 30a boş.; 31b. ~~de~~ sağdaki bir sütun yazılmış, gerisi boş. 32. varaktan son varağa kadar boş bırakılmış.

Nereden, ne suretle temin edildiği:

Toplam 46 varak. v. 32-46 boştur.

Divan-ı Ferid İbrahim

31 varaktır.

Toplam 46. varak,

v. 32-46 boştur.

مسدس

اه کیم آتش عصیانه دوشوب دوشدم یانیرم
چاره کار ایتمدم اولور دردلرک الیمدن بیدیرم
ممکن اولسه جکیم کندی الیمله اسیرم
روز وشب بزم زمانده بو اولدی کاریم
بنده مبخر اوله عالم بو بلوتده بنم
دل پشیمان که نه توبه‌یه وارمز دهنم

خواب راحتمی کلور دیده خون آلوده
دست کرده کریبان دلم فرسوده
ارتکابات معاصیدن اولوب آسوده
اولمدم قید عبودیت ایله معبوده
العفا

دینجیدن انکشت ندامت آلدی
اسه و دیکلر ایدوب نفسی شیطان جالدی
بادبان اجری کوکلر یاد و هواده قالدی
نیلکه امیدیم عفو خدا ده صالدی
العفا

درده درمان بوله مم لطف خدادن غیری
چاره یوق کرچه قضایه رضادن غیری
بی‌نیاز ایلیه‌جک بحر عطادن غیری
چشم تر ده کوریم اشک خطادن غیری
العفا

ی

وار ایسه بات قدمه کرچه فریدرلرمی
اولمسه نفسمه عقده‌ده زن حاجی
روز وشب طلوع ایدرز حضن کوکده ازی
آه وزار ایده بولو بیجه زین بزلی
م

مسدس

عالم عشقك نه دوكنز دهی
سالككك حق اوله قوت دهی
لاغر ایدر اسب دل قربی
کسمدی توانسز کور اوداه لی

آه من العشق وحالاته
احرق قلبی بحرارآته

آه درون عشقده اولدی چراغ
اجدی جکرکا جه تازه داغ
سینه ده یوق مرهم اولکم اراغ
سن یارم عشقدن اولکم
الصا

مرغ دل دانه و دام خیال
ایلدی پابسته قید محال
دلده کی اندیشه فکر وصال
اولمده افزایش درد و ملال
الصا

بر نو جشم دلبر عشق اولدی آه
قل ایدیجی منکلم عشق اولدی آه
بادی بادرکلم عشق اولدی آه
ما حصل حاصلم عشق اولدی آه
الصا

عشق کبی عاشقی سلطان ایدر
کاه اولور خاک کله یکسان ایدر
کاه اولور غنچه کبی خندان ایدر
کاه اولور دردیله دریغا ایدر
الصا

تخمیس الغزل مرحوم
سامی افندی

سوزن غمکله اغزیمه اولسه سخن دیکن
اولدی کوزمده بر ... ای سیمتن دیکن
راحت ویررمی جسمده کورسن تن دیکن
بستر اولورنکاهمه سیر چمن دیکن
بلکه مشام جانمه بوی سمن دیکن

صبرم یاتوب ... یاندی نه جاره وار
کوکلم ایچنده ... بلای فراق یار
مشکل ایمش خلاصه ... ...
نیره ایتدی بدن ...
هر مویم اولدی سر دی غمله دیکن دیکن

سیر ایله کل اوماه ... حسن و آنی
عاجز جهان ... موی میانی
ایتیشمون ... ...
مژکانی سوزان ایده ... جانی
اول جسم نازنینه کوره پیرهن دیکن

کوردم ... ...
... ... دی ...
... ... اقلا ...
خط کلدی ... کل ...
کوسه ردی باغبان ازل نوردن دیکن

آغوش ... ...
باقار ... ...
بانکز ... ...
سامی زاده ... ...
بیلم اوکلعذاره اولورمی دهن دیکن

مسدس

برقوله ... ...
بولور ... ...
شویله ... ...
نظرایت ... ...
هرکیم ایله سه تحمل صدمات دهره
بولور البنده امورنده خدادن بهره

... ...
لذت ... ...
... ...
صبر ... ...
جانمدن ... ایضا

نقدر ... ...
اولمه ... ...
سیمیه ... ...
سن جهان ... ...
ایضا

... ...
درده صبر ... ...
کوز ... ...
صبر ... ...
کوکل ... ...

ایضا

عقده مشکلی ... ...
کندی ... ...
سیمیه باقی ... ...
دونایچه ... ...

مسدس

ای ... ...
ای ... ...
ای کوکل ... ...
ای ... ...

ای ... ...
شمدی کوکلم نامراد اولمق ...

... ...
بن ... ...
اندیشه ... ...
کوکلم ... ...
ایضا

ای نکاه حسرت ... ...
ای ... ...
ای مشام ... ...
ای ... ...

ایضا

ذوق ... ...
دولت ... ...
نامرادی ... ...
استمم ... ...

ایضا

طالعم ... ...
بخت ... ...
سود و سودادن ... ...
وضع نابرجا ... ...

ایضا

الدم ... ...
اکلدم ... ...
بیوفاسین ... ...
ماحصل ... ...

مسدس

اولدن ... ...
اولمسون ... ...

اه بانذر ... ...
شویله ... ...
یارب بروانلک بی رحم ودوران بی سکون
دردچوق درمان یوق دشمن قوی طالع زبون

سنبل ... ...
شعله ... ...
کون ... ...
باقدی ... ...

ایضا

برتو ... ...
طرفه ... ...
کردش ... ...
عشقله آواره ... ...

ایضا

اه ... ...
خنده ... ...
زخمدار ... ...
قلبی ... ...

ایضا

شعله ... ...
دشت ... ...
امتحان عشق ... ...
عاشقم ... ایضا

بخت ... ...
خار ... ...
دردنهانم ... ...
آه ... ...

ایضا

یاربی ... ...
اشکار ... ...
ایتمز اظهار ... ...
چاره ... ...

تخمیس

شعله ... ...
سرابی ... ...
باده ... ...
هم ... ...
اهل عشقک ... صاحب ... قدر کوکل

انتظار ... ...
اغلر ... ...
عاشق آرام ... ...
برنفس ... ...
بنجه ... ... قدر کوکل

[illegible]

دوز کارک شمسه طاق ابرواندر کوکل

[illegible]

بن اولورسم عالم معناده باقیدر کوکل

[illegible]

هم قدح یارم باده بر شوق صافدر کوکل

مخمس

[illegible]

مسدس

[illegible]

دوشدی دامان دلبره شرر سوز افکن
عشق آهنکی انجه جیوان اینشاکن

[illegible]

مخمس

[illegible]

کوکلمه دوز شکایت کیمسه دن ایتز با دیر بوقدر

[illegible]

تاریخ فتح

تاجدار ربع مسکون شهریار کامکار
پادشاه کارفرمای کرامت رایگان

حضرت محمود خان خورشید سپهر فیض بخشای جهان

کل زمین بو بر سرور اولده ادنو تاریخ تام
جنده وهابی قیردی طیبه دن محمود خان
سنه ۱۲۲۷

[illegible]

كلستان نظرده بر نظيرك كوكلى كبى ورد خندانى
باقلمه بودر اچيلمش باغ دهرك صد ديده

صوبنى بولدردى بو باغ كهن جامعيچون صو ديده
بو آب وتابيله اوله دهر اوله در نشانى

بو اسكى دكت برسو به ناظر قصر رعنادر
بو آب وتابيله اوت جيله بسكانى

بو قصرلى بهادر اسيرلى اسكله‌دار اجلى
عديم المثل اوله ارمغان كسبيله اوت جيله بسكانى

بو بوزدن ايليسون بالا وانيله مواردن
بو بوزدن ايليسون كبى بلد اولشديلر عدوانى

تفنك اندازه ميل ايندكجه اولشدى بيقيد
نشانكاه تفنكله اولونبيله دست شاهيدن

طوتوب طوب دانه سندن بوله ضربيله ارشانى
سبوى قلب دشمن بوله ضربيله بادن

وجود اى قصر بنده بولوب اولسون بادى اب ايشانى
صفاى خاطر اولسون بخت عالى بخت شاهيدن

جهان طورد قچه طورسون بو مصر آزكوانى
كه هر روز اوله ابدى مصر

وزيرا كوز ديكمده سوبلدم بو مصرعى تاريخ
نه اعلى قصر والا بو مصر آباد سلطانى

١٢٢٧

تاريخ براى جامع
دردن

درين واليسى خداوراه حقك طالبى مصطفى پاشا كه بر ابدين
رضاجوى خدا بو ندن ابتدا آنلر اولدى تابيدا

درين وار اولسون وكابين دخى ارباب ايشانلك
ظهور ايدوب ارقا ولوب يره

خلاصه جامع بالى دخى اهل معبدات اوبيت
بر اسكله اولديغيچون ابيدرب جامع ارجيق

جهاندم الطيب ما لذتنا افزار ابيدرب بادر نيا جامع ايجون
اساسين وضع ابدوب دعوت اتت

منارنده مؤذن ابلديكه دعا اعانه امل
هر آونده اولنسون دفترا اعانه اعلا

وزران ابلديكه قيم جامع قناديلن
اولداى بر اركان بخش دل ابيات

بولديكه جهان محراب فلك بيت معصوده
حصول ابله اموزنده موفق ابلسون مولا

اولداى بكانه ابلديكه مسلمين آنده
اوله اعدا اسيرغاب بحق سوره طه

حديث من بنى بر تربه منظور اولدى كاشه
اوله اعدا اسيرغاب ابيوب اجرنا بده ايقاظا

خدا مقبول دركاه ابيوب السلمين ابده
اوله سين جنت انظار ابام السلمين ابره شو بوبدى بر ابدا

مشار ياليان افرانك ابيده

خادم جزون ابله معمر ابلبلو دارنك
رضاى حق تحصيل ابلبك بويله اولوارلر

بوتك كبى ابجد جزاده توفيق ابلبلو اسد
الكله جنت اعلاده يابدين كبدنيه ماوا

وزيرا خامه دن چيقدى كوزل بر مصرع تاريخ
بو زيبا جامع بالاى درويش مصطفى پاشا

١٢٢٨ سنه

تاريخ براى جامع
جهانكير ابدى پرورش نام كه بو ياملكه مبين

زهى سلطان محمود عدالت پرور ابدى مجرى
دبير جرخ دون بو رسمه اغاز ايندى تحرير

رضا جو وابو الخير وجهان اباد ونصرت ان
اولديكه اللهده حقيقده ربط قلب نقديره

اوله اى سليمان عبادت ازخ كار نصيره
شبابنده اوز ابلين ترك خواب يه ايدوزده

كه بنا صبح زنك خواب ايلبوب بر دمكده ابد تكبيره
سليمان احسان ابليوب بعبرى بيت تكبيره

خدا توفيقن اولسون رشادده ايجاد اتبلسون بر كار
موفق اوله الجاد سلطان مسلك نظيره

سلاطين سلفدن شاملبلار فصر تبذيره
خلاصه هيچ كمسه وار ايلسبيون نظارى كونز

اوله زهكيله لشكنك انذا انجيلاندن نيره
نشانلدر سبز اعدا كاننده جبجلالى

نه مكن بيچه شاهين بكاه وريد تبعيد
اولورس بيم البنده اوزانك اسنى بتحتير

اولور سنيم البنده ولاتك مبحاد تاحيره

مكراتورو عفوك اوله بونلك جاره تاخيره
نه قابل تبع جوديكن ابتك جانع جامعه اولاء

كوز دكن صيدكاه وارد جيلده دشمن اراده
كرفتار اولماليت مخلد بخجه تشيره

خدا بخت سكا بخصوص قبلندر بو احسانى
بو عنوان ابلدو الله شانك كلدى توقيره

سن اولسون نام آوار محمود خان عدلبسك شاها
سن اولديك جامع الخيرات ابله شاهان تشهيره

كتاب مدحتنده شاعراك عجز اوراحالى
سب ديباجه وصفه نه ايله تقريره

چفو جمعه دن اتيكله ظهور انله اعراق
باقوب اطراقى سوزان ايليوب بكلدن جبانكيره

باقوب اندده عبودت ابليوب ازادكبيردى عبريه
خلاصه بارى اوجابى بعيد ابليدى تعميره

قبول اولسون دعاسى بر كبير ابله ابره
مبشر اليسون ابدا ذاتك فتح ونصرتنده

بر قول صدر كرام قدرى عالى پاشا ايدرجن
بو ايشه بايلشدى وصلى اصغار كلك تعبيره

امام السلمين اوقبله ارباب حاجانك
موفق ابله هر آن ذاتك حسن تدبيره

جوابده جماعت اوله جون ايمنيا كوناكى
هر اداسى اولسون هر نفسده طوعه تكبيره

موذنلر اذانه ابلدكه ارتفاع بر
منارشوكت بيت ابليكه تكبيره

معو تخوان ايدنه ارا ابليك ابدكه
ولخوا ابلك اجابكاه تاثيره

مقارن اوله ذاتك فتح ونصرتنده
اوله ذاتك عدا اذالى تشهيره

دعاسى فرض عين اولدى اوزار ايله ابره
دعاسى اوزاريله اوزر ابده جبره

سلاطينك ابده شهر اركانك ظهور امريه
اوله حفظ الهيده مصون از ديده خيره

سوزنده واقع اولدى خطا وسهو عفو ابده
مشلد ليم عتاب ولمازعذر جوباى تقصيره

خرابه ياد كورلكده اوجاى بعبد ابلى
اوبماز جهانك نعمتابدى بابر تعميره

ديو بنده دركه دوستوراى بو ديه بر تاريخ
بو والا جامع محمود خان بابدى جهانكيره

١٢٢٩ سنه

زيارته زاده
تاريخ براى جامع
دراينكلمه

جامع در اوقافك صاحب تدبير
واقف نسانك حسين اغا صاحب مرتب اولور

ابدى بو جامعى اجاره ليه صيب
وضع بنيان لونبدن سازوزن زياده سى منصب

جامع وجيرات ايلكدر معروف
بر جواب ابادى ابار ابلمش بولدى لر نصيب

خالص الشبات اجرى هر وقت
دقتر اعانه بارلسون اوله قومنبر ده امام وخطيب

خطبه خوان اوله فيه مدره معين
خفا بعمر ابليوب اوله هر ابلده او امرداد رب

بولد براجر جزيله بطعنه
سوزلسن آزاد ابده هر جزيله اوراد

سوزنيك زيد ابده قطع ابر دوستلو بويه جاي
برقشم ابلده عصمت عالمده طور اعمره ايله دائم

سوزنيك طبلك ايرده قطع اير دولتلو بويه جاى
اوله اس عامل عالمده طور معابد ابلده

بوله ارد شمنانك منظور قهر اولدير

من بنى بمثرى ظهور ابدوب بو تاريخه قريب
مسجد داود پاشا بولدى ترميم ابله زيب

١٢٣٢ سنه

تاریخ دیگر

[illegible]

فریدا کلدی بر مصراع تاریخ ایلدم تقدیم
جهانگیر جامعن سلطان محمود ایتدی کامل بنیاد
سنه ۱۲۲۹

تاریخ

[illegible]

فریدا جوهرین تاریخ احبا ایدی جوهرین
عرکبیره ایدوب عثمان پاشا جامعی انشا
سنه ۱۲۲۹

تاریخ میلاد

[illegible]

فریدا جیقدی بر تاریخ زعفا خامه [illegible]
جهانگیره گوزل رسم ایلدی جامع علاباب
سنه ۱۲۲۹

تاریخ

[illegible]

تام تاریخک فریدا گوش ایدیجه سویلدم
زیب مهد دهره اولسون میر ابراهیم فرید
سنه ۱۲۲۸

تاریخ مرثیه

[illegible]

مرثیه

[illegible]

جیقدی کلکدن بو مصراع علیه تاریخی فرید
ها دوله خانم صفایاب جنان اوله همان
سنه ۱۲۲۵

مرثیه

[illegible]

دیدی تاریخین فریدا مرقدنده منکرین
بیربینی سید محمد عدن توفیق ایده
سنه ۱۲۲۶

مرثیه

[illegible]

مادر واب کلدی تاریخین دیدی
قبر سید احمد رستم جنان
سنه ۱۲۲۶

تاریخ بنک

[illegible]

سنه ۱۲۲۷

مرثیه

[illegible]

بازدی تاریخین بر آه جکوب کلکم فرید
زیور کلبن عدن اوله مدام کلثم
سنه ۱۲۲۸

مرثیه

[illegible]

دیدم بر سنه صکره تاریخنی
جنان [illegible] خانه جایگاه
سنه ۱۲۲۷

مرثیه

[illegible]

گوش ایدیجه سویلدم تاریخ فوتن احبوب
فاطمه خانم جنانی ایتسون جای و مکان
سنه ۱۲۲۸

ازجبزه فریداولدی بوتاریخ تمام
جنتده بابیردی ابو ما درحلمی یانه

سنه ١٢٢٤

تاریخ

کلدی برحال عجب فوتن ایشتدکده فرید
اوچدی روح مصطفی بک قوندی عدنه قوشلر

سنه ١٢٢٧

دیکر

یازدی تاریخنی داماد فرید
فاطمه خانمه فردوس اوله جا

دیکر

فریدا یاز بوتاریخ تمامک عرض تبریکه
ابونا نیاره الوب لحیه ارسا ابلدر ابرار

سنه ١٢٢٧

مرثیه

فریدا او عان ایدیجه بیوفا اولدیغنی دهرک
محمد ملک مصر جنته باقی عزیز اولدی

سنه ١٢٢٩

یازدی تاریخی فریدا رحمت ایلسون
آه ایدوب دیدی فریدا شبی فریدا تاریخک
میرا ایمک اوله مرقدی دارجنان
اولسون عقباده شفیع ابوان عارفیکه

سنه ١٢٢٧

سنه ١٢٢٤

بومصر علمه بهشتی اولدیغی بیلدم فرید آخر
حسام الدینه یارب جنت المأوی مکان اولسون

سنه ١٢٢٩

یازدی نیر بک تذومینه مجوهر تاریخ
امنه اسدا بجه عصمت محمد سندان ایم سنیه

سنه ١٢٢٤

میلاد

جیقدی افطاب جهار اینکله نشیه قدوم
کلدی زنیابه دم صبح سلیمان شانت

سنه ١٢٢٦

جیقدی اوجلر دیدی تاریخنی اولدمده فرید
با صدر دورانه اپایق شوقله رام احمد

سنه ١٢٢٤

حامل مهر ولوا بعنی که سردار وفا
حلبی مصطفی باشانک کرم مغنادک

فکر ایدر ایکن طوغدی بو مصرع رجسته
نوطلعنا الکواندر فاطمة الزهرا

سنه ١٢٢٨

داورا دادورا اصف روشن گهرا
وصف ذاتنده سنزا لفظ جهان ابادی

یکنظرده دیدی تاریخنی ابنده وزیر
طرح مهتابیهٔ قصر نوک بنیادی

١٢٢٥

تاریخ

جیقسه خواص خجسته بهر تاریخنی تعداده
لوسال دهرینی شادایدر سلطان محمود النسب

١٢٢٤

تاریخ

[illegible]

تاریخ میلاد

[illegible]

بیلدم قدومی میمنت گلشنِ جهانه امنیت
نوزادِ مهدِ سلطنت شهزاده سلطان بایزید
۱۲۲۷

[illegible]

بر نفسده ایتمشم نام همایونن کوکلر
مالک ملک وجود اولمازکز مانند ایله بو خسته کمینه
مقصدم عرض خلوص صدق بندکیدر شعر مختصر مقید
شعره آرزم اولدر البتده بیت القصید
کوشدار انده کران عارضا اولورده
بر بخته کثرت بو بغیه ایله خصم کلام
توضیح تاریخ نوبت میلاد ایله
رعیت بو بر سعو زمین التجابه جا یکدید

ابلدم بو رسمه تاریخ تمام احصابیله
صلب خان محموددن کلدی جوان عبد المجید
سنه ۱۲۳۸

تاریخ میلاد

بر شهنک مدحتنی کلکم ایدر ورد زبان
اویله بر شه که جهان بنده امر و فرمان
اویله بر شه که دکل قابل توصیف الخلق
ذاتی زیب اورنک شهان
اویله بر شه که والای همایون فالی
ذات فلکه زیب بدیع اوله کتاب جهان
اویله بر شه که قلم زیب اوله جیرت ده
لوح اندیشه سی خطک ایمش اهل ازل
اویله بر شه که الهنه خطی ایچنده اوقات
بکه وقت ایدر صاحب خط و اقلام
اویله بر شه که اوور دادکر والبته خطوط ازمان
دست اورادن ایکی فلکک ماتکیدر
اویله بر شه که اون ایدر اخیخان
جمله ارباب نوبان

اویله بر شه که کار آور ایدر غنا و دستان
اولسه اکلنت و دهن لبنه شعر خطاطان
اویله بر شه که دکل بابر اسرار قلم
ایدینه جلوه بیان
اویله بر شه که ایله ایدر کفاری
صور ابر بیم حکم اری جهان
اویله بر شه که تابیع حکم بخر ازارای
منبع علم و معارف لسان زری
اویله بر شه که الهمه آوری جیشم عدوان
اوراحدده زخمه نفنک اندازی
اویله بر شه که ایده میل ادم بیره جهان
ضرب ایدر بیغده مرغی ایله نکبت
اویله بر شه که ایده ضرب رعون خدا ایله
ضرب ایدر قافده اولسه بدن انسان
اویله بر شه که اجیل قافده پاکی
ماورای جنک طبیعه اولوب انسان
اویله بر شه که جابر ایده اولسه اوله
قنده شو اراده ده بنای قوی
اویله بر شه که بهار اوردر انکیده تحفه الاقران
وادی دانشده ایده اعمار ایدیکه
اویله بر شه که نداپیر دانشی کورسه حیران
عقلی ابر الاعلاجا اردو صافی ملک آت
اویله بر شه که دل صافی ایله اکا عکس نمایان
حال عالمده نیابت ایدر شد اشدی ایها
اویله بر شه که ایدرم ارزن جهانی الان
دینکر وه ارزن دخادم راه حیبن
اویله بر شه که اوور خادم خدمت بیلن
الدی بو خدمت وضع ایله دخی نیز اوجرکان

اویله بر شه که ادکدرو داراکلان غازی
خطابت شعر کفنار فصیح ایکی زیب ابدان
اویله بر شه که علم عالمده اوصاف هیر
اولدر بولطف بیابانکن بولمز و فغان
اویله بر شه که نام همایونه دخی باو
انکله شهر او بسم اکا نشر بیان
بیت

بغنی غازی جهان حضرت سلطان محمود
ذاتی شاہنشه دارا برسه ده کسب احمان
کیم ایدوب شوکت ایله ابنش شکیب
نامی غازیدر و شوکتی فنوحده
بدر کیسنه اعلی زید
رتبه اوزاد شهیدن یدر ربغادن قتن بان
رتبه عالیه و ربغادر حیدر بیم
نسبایه نسبه خدمتی اوران جهان
بونزاسیاره فتح نحاخ ایله
ایلدی روح دل کسیلوب شیفیله
فلدی بوبکی او حفظ ایچه جنه تهمه جبران
کیدی ملک کلدیه جنبه مبارک راهی
ایلیوب بارک ولیریه اوبله مبارک
اولدر تیکیا لاره اقبیت جهانکیر عیان
حضره افراجه اقدامی اوب جیب قراقی قبان
اولدر میمه ور انبید لو لدن ناکه
یوسف آگاه فزلی اوله بصیره کیندی فغان
بابی عالیه وار و نحره

حضره افراجه مرتب ایدی اوزانلار
ادنیجه فیلدی شهان بو خدای خنان
کلبنا صلب شهیدن اجیبو بز ایلیه
اولدی زیبا شبلکرا زادکان عالمیان
مایه امن جهان سایه عدلی حاکی
بابها اولدی صفا مهد بز ابلاحجیر اوران
نه جوان جان بدر انور روح ماذی
اولدی زیبا اوفر قره فروغ جهان آرا
بونده اعلا بیلدیه هم مایه بر ایت
که بو ردما برسن سعود حکیم آرا
بده بو شوقله طفلک دلی اولدم اغاز جهان
شوق دل نغمه سنه اکله صفا حاطرجه
کلدی کیانه بر نغمه حیدر او سنه مرکسیه جوان
نبیره ن جبیده
بیت
سوزش عشقنه طاقت کتورر محماسان
بنجه پروانه رخ شمعنه پروانه اجان
اوینساز ایله الدیکی باشیدن عظیم
دونسون ابرزی صدره سعادتلی دلکیر اولدی دلکن
باغده آتشه تقلیه سعید جبان اسرام
سعد شعبان برکتلی کلیدی ایده صحن کنان
دو کلدی بیجوده نغمه سیه بو نیته جسم
کوزلر مهوده نغمه سیه بو نیته وجه قیامت خجسته بران

سوزاورار فضه خاقان نه تخت ابوالفتح
کوشنه اراده زر ازالدی ارض اولدی بابان
بالکده وتیبه جبره سن اه ذره
که و ایدم اوعرالیلی رعااوادی حیان
اولدی اوزان شاه جهان مددن غمر رب
الله و عمر ایله زیب اولیق حنطیان
بو اسکی غنجه نسلکده باغ نورکن
خاطرن اولدی محفوظ جناب سبحان
قبله شهزاده زین زیب اوله زمزم بیا
مهد صحنده صفا پاپ اولمه ارزودن
خاک درکاهنه نورالی سعود ایله بقدیم
اولدی شانسه امنظوران عالمیان
کلدی بو مصرع تاریخ تمام میلاد
بادی سوردلی مولد سلطان عثمان
سنه ۱۲۴۸
تاریخ میلاد
حضرت محمود عدلی جهان سلطان جهان ادرادزنکار
سایه ذات ایله نسل جهان شیمسی
سایان سابه سعادتی فرخ جهان اصندا دادرارنکار
عمر افزون ابده و عدیلی سعود شهیجان
سعد بیعا ایتمه نصوت ساله عالیجی
دانده ادنغلتا ایجاب سلطنت
بادشهانه اوردی بیعون نیمران اوجرازنکار
وارد بو غوغده بنده ایچه

مایه ذات انکی بزو غافده فرحنده دار
سنجی ابدیه صاحب تیدز ابدی ادرادزنکار
کورسه عرض نظاره کی آبدار ابدی شیبه نه
خاک با ارض ابهر که فعادر ازنکار
اولدی سلطان زمانه کنیه غنی اعتد الدر ایها
از دیار ارادی داکمداردا ارادزنکار
تخت ورتیح ارنیع وفاده بیر ادرادزنکار
دانه فیضغضدارداد اعتادرادرارنکار
صنعت ریحوده تحصیلار ایدو ادرادزنکار
شتیلدک اول نشان ابیه نیر بر اندارنی
فرحت اولون بادوت بازوی بیرده ادکلام
شنعت بازوی بیرده زیاسا دادرارنکار
نیم عالم تازه لندی عام دنیا بیر ادادرارنکار
حاصل اولدقده دعالی دورانده
غنچه اکلزار اسلک کلشن اوله از دیار ادرادزنکار
اجیلوب خندان اوله لطف خدا
جدید اولدی شنیبط ضوف وزرای
معدم ادرادزنکار دی یکی جهان ادرادزنکار
ایلیوب اوفور ابدیه
بجو ابده اوله عنف اعلیو ادرادزنکار
دانه حفظ الهی آن اولدی یازی
جشمه دون صحن حفظ ایله اولمه ادرادزنکار
نوشته بیسو ابیده ارزن
صابه صحامسون اوسنه دایم قند ادرادزنکار

تاریخ میلاد

[illegible]

خاطره کلدی اودم تاریخ تام مولدی
نشئه‌سا سلطان سلیمان نام دادروزکار
۱۲۲۲

فریدا طوغدی بردن کوکلمه تاریخ میلادی
سپهر دولتک سلطان سلیمان اولدی نوماهی
۱۲۲۲

[illegible]

بلبشبه تاریخ ایلدک بربر جهانه سو مبارک
شهزاده سلطان احمدک اولدی قدومی [illegible]
۱۲۲۴

تاریخ میلاد

[illegible]

[illegible]

سر اعداسی قیلیجدن کچران امه
نصرته اوله سبب مقدم سلطان احمد
۱۲۲۷
۱۱۱۷۴

بعنی سلطان [illegible]
زیور بزم کوکلر نور [illegible] کلدی

بیز اوفید بو تاریخ مولد [illegible]
جهانه کلدی خدیجه [illegible]
۱۲۲۸

15

[illegible]

ذاتی همنام رسول افضل اصحاب عقول
خان محمود فحول اعلم دولت گلدی

[illegible]

طبیبه دن علاء الدین بیلدی سر خان محمود
بارک الله ایله مفتاح سعادت گلدی
١٢٢٨

[illegible]

با فقد الفضل ان فخر وبه مدد ای کانکم
دیر سبق حضرتزاده شایان شفاعت گلدی

[illegible]

او حبیب مدنی شاه دعوت گلدی
قدر فانته لولاک ایله خلعت گلدی

[illegible]

9

تاریخ مدینه

تاجدار ربع مسکون شهریار کامکار
پادشاه کارفرمای کرامت ارکان

حضرت محمود عدلی خان ابن عبد الحمید
ذات خورشیدی سپهر فیضبخت کامران

صاحب بر و بحر ایلدی رأفتله بهت ایلدی
اولدی اجرای کمالات ملکن دکل ایامدن

امر و فرما فتحصول کلمات مطلقدر اخفی زمان
حق معین و ناصر اوله او زینت و اعالده

جره ساحل اولدی صانجی اوله بکا
یاور توفیقی اولدی رحمت ایدوب

اشته ازجمله مدینه حامیدن اولدی
الدی و سعود خارجیدن مدینه‌یی

ایلیسون مولا وجود شوکتی بر ظلالدن ایمن
بر قراردن بر اولسون نائل اعدادن امان

کلزمین یوسف مصر و اولده اوقو تاریخنی
جنده وجابی بولدی طیبه دن محمود خان
١٢٧٢

زاقی

9 وجودی شیخ عالی کرمه سنجی بهمه دریاجی
سنجی حکیم بهلوی حجابه عارف اسلافه

[illegible]

بونو مفتاح مکه کلدی باب دولته مژده
خوارجیدن جلوس سلطان محمود الدی عالی

١٢٢٣

تاریخ طوغیه

[illegible]

حضرت محمود عدلی خان شاه دهر کیم
روز میدان وغا صاحب لوای عدد اوداد

[illegible]

[illegible]

چاریار احمد مرسل ابوبکر و عمر
همده عثمان و علی المرتضی عدد اوداد

[illegible]

تاپکا اوضاع ابنا آزاده خاطر ایلدی عدل او داد
چوق ایابانه بو قدر رنج رضا کا عدل او داد

صاغدر ای مهر و قمر [illegible] انشاکا عدل او داد
ابلرم شاه جهانه [illegible] مشهور جهان عدل او داد

اولدی شه کبیر فارق [illegible] السلطان
سو بسو بوله امام عدل او داد

زیور سر صف وصف و مقتدای عدل او داد
جامع مجموع فن [illegible] خطیب [illegible] عدل او داد

صوت اعلی خوان [illegible] نغمه [illegible]
خطبه نام [illegible] رهنمای عدل او داد

طوتدی [illegible] طریق [illegible]
دانسته [illegible] عدل او داد

رسم امن [illegible] جهانی نقش پای عدل او داد
پیر پیر [illegible] صبح [illegible] عدل او داد

مهر دیواری طلوع ایدکجه [illegible]
دهره نور ذاتی [illegible] جهان آباد او داد

اسم محمود [illegible]
دینه [illegible] دعوت [illegible] عدل او داد

بنجکا [illegible] قیلدی [illegible] انشای عدل او داد
عدل کوشه [illegible] عالمدن [illegible] عدل او داد

حب اولا [illegible] دعای بیر بیر [illegible]
[illegible] عدل او داد

قامت بالای [illegible]
ابدیا [illegible] عدل او داد

ذاتی زیب آرای تخت [illegible]
اولمسون [illegible] عدل او داد

[illegible]
ابدیا اعلان [illegible] عدل او داد

[illegible] قدوم [illegible] عدل او داد
ابلرم [illegible] شریف [illegible] اولان
ذوق [illegible] دولت [illegible] عدل او داد

چونکه رسم و عادت [illegible]
بابیه [illegible] عدل او داد

خاک [illegible]
[illegible] عدل او داد

اولدی تقدیم [illegible]
اوله تا [illegible] تاریخ ناطق [illegible] عدل او داد

بولدی [illegible] مصر [illegible]
بنده [illegible]

قبلدی خان محمود [illegible]
موقع [illegible] عدل او داد

۱۲۴۲

[illegible]
تاریخ [illegible]

۱۲۴۷

تاریخ ولادت
تاریخ [illegible]
[illegible]

۱۲۴۷

تاریخ [illegible] افندی
احمد [illegible]

تاریخ [illegible]
[illegible] مصطفی [illegible]

۱۲۴۷

نعت نبی مسدس

ای صبحدم [illegible] ناصحم
سیلاب اشکدن دجله اغلر کوزم [illegible] دمبدم
مجنون کبی آواره‌یم [illegible] بر شوده‌یم
بر عشقه [illegible] اغلر [illegible] مجرمم
بن عشقه ویردم کوکلمی [illegible]

ان نلت یا ریح الصبا یوما الی الارض الحرم
بلغ سلامی روضة فیها النبی المحترم

[illegible] عشقنه [illegible]
مشغولم [illegible] عشقمه زاره
[illegible] دیوانه‌یم [illegible] عشقمه زاره
سر در بیابان [illegible]
کردون [illegible] العبد
[illegible] اولدی زبون

ای جسمی [illegible] جان [illegible] ای جشون
سن [illegible] عشقه [illegible]
لوخابلدم [illegible] عشق
بو [illegible] العبد [illegible] عشق
بر عشقه اولدم مبتلا عاشق [illegible] عشق
[illegible] عشق

[illegible] عاشقم
[illegible] اولورسه [illegible] عاشقم
مجرم اولورسه [illegible] عاشقم
دوشمن [illegible] عاشقم
[illegible] عاشقم
[illegible] العبد

[illegible] بشتوی
[illegible] ربی
[illegible] بر کوی
[illegible] دری
بو [illegible] العبد البری
[illegible] عشق البری

[illegible] البری
[illegible] دربی
[illegible] العبد [illegible]
[illegible] العبد [illegible] کلام
[illegible] سلام

[illegible] العبد [illegible]
[illegible] العبد [illegible]
بوروز [illegible] العبد [illegible] نا ابید
[illegible] لطف [illegible] ابدید
[illegible] عشق [illegible] ابدید
[illegible] ابدید
مجرم [illegible] باری [illegible]
حال [illegible] م

الهی حرمتی

سحر دراه عاشقانک جلوه گاهی
اچار وقت سحرده بلبل مقصوده راهی

بولور جان بیلی سحردن
شراب جام [illegible] کاهی

الوب قندیل دل [illegible] شمع آهی
سحر دقتی [illegible] جشم جانک

نعت شریف

نعت دیگر

جهانک [illegible] وصالکدر ایکی عالمده دولت یا رسول الله

[illegible] یا رسول الله

صلاح [illegible] یا رسول الله

جهان [illegible] یا رسول الله

[illegible] یا رسول الله

عدو [illegible] یا رسول الله

نعت دیگر

زیب تخت [illegible] مصطفی
مظهر ذات وصفات [illegible] مصطفی

مجلس [illegible] مصطفی

اولدی [illegible] مصطفی

جون [illegible] مصطفی

اوله کورنش [illegible] نجات مصطفی

جو بهر [illegible] تاج فرید
نائل غفران اولور جمله عصات مصطفی

تمام تاریخ [illegible] یا رسول الله

غزل

دارا ایسه عقده صلاحیت فریدا اولسون دکیل
نو عروس دهره بش بیتم موجل مهر اولور

غزل

بزلطف ایله اسراف ایتمه لازم اولورلرکن
فریده خاص ایسه آنجق بو نازه سرزنش ایتمکلک

غزل

فریاد وزاری ای سبب دل ایدنک وصل جانان
اهل الشفتک سوزی سوزشلی کرک توغینه ید
عجب جایکر بس بر منزل ابر دلدلی سیس سن
اصحاب از ارباب هنر کوش سخندان سخنه
یانوب یاقیلوب اسنه وند عشق خدایا
احسان ایدر ابنسه دلا کاه توجه

غزل

غزل

بهوای عشقله آوارکی وند بیر
تلاش فکر درازک بلبلدک نه سی وار
فریدک بربلاکش عاشق غمخوار درجانا
ابنا غمزه سنق وار اشنه حالنی بر بلبلدن صدور

عقل و سامان نه عالمده وقیدا بیلورم
سلسله بند جنون اولمیه لیدن اولوم

تاج سرم افلاکه ننر ابرسه فرید
کلدی بلی برنا وره کلونشار رضالی

وقیدا بادی تاراج صبر و ارامنز بیلدم
اویهرو ابرزلفلدن زحل کیمز شکار ایلر

اولور چیقسه دارز برابیشی ازل فرید
اوجار کورسه بنی بیر دم اوله

واصف بکی تنظیره فرید ولسنه بیرو
بهم عشقه در او لکلک اوب زلزلرله

اوبهر و سر بلابانا بیرب کوزدن براقدی آه
جیفاردی دست الفتدن فرید زاری عشقنا آه

25

غزل

طفل ابجد بهدا ملده او يور فريد
جهان رمز سه اشتباه الذن بافراغی

همچار ونبر اول مدداى موى ميان كل
بافدار ححمراى دل عاشقى كبى مشكن
يارن سيفوبان كل
بركوه دوشون سن

غزل

امر منظيرده حكمت بكا افنديم فريد
امتثال ايتمكيچون ابلدى كاملاى فرح

اولادم فريدا عالم جبر تكليف عشق
تسليم واختيار زنده دنده بنده دار

مبتلاى درد ديدر كوكلم فريدا او لمهونك
در ديهانم غيبانا دلشنو كزيرم مشرب بوبا

دائم فريد مطلبى اللهدن دیله
محروم دركه عفا ولورلما برن نياز

Varak 25a - 30a
arası beyaza boştan

بو الطافه همم منبع احسان وکرم
خان محمود شیم دهره او سلطان کلدی

ای شهنشاه بلند اختر اوج شوکت
آسمان درکهنه بر زاده دامان کلدی

صاحب بکمش امان بر مه تابان کلدی
صحن سینه مده خیالی اوینک تابان کلدی

خواجه مشفق جهانشانه دهنشانان
داور کشورستان خسرو دوران کلدی

داورا دادورا بنده نوازا شاها
دست لطف دکرمك اشتك كرمان كلدی

اولیه امید ابده دم سایه عدلکده دینور
مژده صد مژده که الطافنه فرمان کلدی

یعنی سر دفتر خاقان جهان محمود خان
علی آقای کرم طبع و عنایتکاره

Varak 32a – 46b arası beyaz boştur.

[illegible]

دیوان فرید ابراهیم
بك بخط